

DE ONDERWIJSVISITATIE

Pedagogie van het jonge kind

Een evaluatie van de kwaliteit van de professionele opleiding
Bachelor in de pedagogie van het jonge kind aan de Vlaamse hogescholen

www.vluhr.be/kwaliteitszorg

Brussel - januari 2016

vluhr

**DE ONDERWIJSVISITATIE
PEDAGOGIE VAN HET JONGE KIND**

Een gedrukte versie van dit rapport kan tegen betaling bekomen worden bij de Cel Kwaliteitszorg.

Ravensteingalerij 27
1000 Brussel
T +32 (0)2 792 55 00
F +32 (0)2 211 41 99

Het rapport is elektronisch beschikbaar op www.vluhr.be/kwaliteitszorg

Wettelijk depot: D/2016/12.784/1

VOORWOORD VAN DE VOORZITTER VAN HET BESTUURSCOMITÉ KWALITEITZORG

Voor u ligt het rapport van de visitatiecommissie Pedagogie van het jonge kind. Deze visitatiecommissie brengt met dit rapport verslag uit over haar evaluatie van de professionele opleiding Bachelor in de pedagogie van het jonge kind aan de Vlaamse hogescholen. Daarbij geeft zij toelichting bij de oordelen en aanbevelingen die resulteren uit het kwaliteitsonderzoek dat zij heeft verricht bij de bezochte opleidingen. Dit initiatief kadert in de opdracht van de Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad (VLUHR) betreffende de externe kwaliteitszorg in het Vlaamse hoger onderwijs.

Het visitatierapport is in de eerste plaats bedoeld voor de betrokken opleidingen. Daarnaast wil het rapport aan de maatschappij objectieve informatie verschaffen over de kwaliteit van de geëvalueerde opleidingen. Daarom is het visitatierapport ook op de webstek van de VLUHR publiek gemaakt.

Dit visitatierapport geeft een momentopname weer van de betrokken opleidingen en vertegenwoordigt daarmee slechts één fase in het proces van blijvende zorg voor onderwijskwaliteit. Immers, al na korte tijd kunnen de opleidingen gewijzigd zijn, al dan niet als reactie op de oordelen en aanbevelingen van de visitatiecommissie.

Graag dank ik namens het Bestuurscomité Kwaliteitszorg van de VLUHR de voorzitter en de leden van de visitatiecommissie voor de bestede tijd alsook voor de deskundigheid waarmee zij hun opdracht hebben uitgevoerd. De visitatie was ook enkel mogelijk dankzij de inzet van velen die binnen de opleidingen betrokken waren. Ook hen willen wij daarvoor onze erkentelijkheid betuigen.

Hopelijk ervaren de opleidingen dit rapport als een kritische weerspiegeling van hun inspanningen en als een bijkomende stimulans om de kwaliteit van het onderwijs in de opleidingen te verbeteren.

Nik Heerens

Voorzitter Bestuurscomité Kwaliteitszorg

Voorwoord van de voorzitter van het Bestuurscomité Kwaliteitszorg	3
--	---

DEEL 1 ALGEMEEN DEEL

Hoofdstuk I	De onderwijsvisitatie Pedagogie van het jonge kind	9
Hoofdstuk II	De opleidingen Pedagogie van het jonge kind in vergelijkend perspectief	13
Hoofdstuk III	Tabel met scores	21

DEEL 2 OPLEIDINGSRAPPORTEN EN SAMENVATTINGEN

Hoofdstuk I	Arteveldehogeschool Bachelor in de pedagogie van het jonge kind	27
Hoofdstuk II	Erasmushogeschool Brussel Bachelor in de pedagogie van het jonge kind	57
Hoofdstuk III	Karel de Grote-Hogeschool Bachelor in de pedagogie van het jonge kind	87

BIJLAGE

Personalía van de leden van de visitatiecommissie	117
---	-----

VERIFIEERBARE FEITEN¹

Algemeen

Hoofdstuk I Bezoekschema

Per instelling

- Hoofdstuk II** Lijst met de opleidingsspecifieke leerresultaten in relatie tot de gevalideerde domeinspecifieke leerresultaten opgesteld volgens de handleiding van de VLUHR, indien beschikbaar, en/of in relatie tot de Vlaamse Kwalificatiestructuur
- Hoofdstuk III** Schematisch programmaoverzicht met vermelding van het aantal studiepunten per opleidingsonderdeel
- Hoofdstuk IV** Omvang van het ingezette personeel in VTE, ingedeeld naar categorie van aanstelling
- Hoofdstuk V** Instroomgegevens, doorstroomgegevens en totaal aantal studenten
- Hoofdstuk VI** De studieduur tot het behalen van het diploma per instromende cohorte en de gemiddelde studieduur per afstuderende cohorte
- Hoofdstuk VII** Overzicht van de belangrijkste activiteiten van de opleiding met betrekking tot internationalisering conform de visie van de opleiding, met minimaal de mobiliteit op basis van internationaal aanvaarde definities

¹ De verifieerbare feiten zijn terug te vinden op www.vluhr.be/kwaliteitszorg

DEEL 1

Algemeen deel

HOOFDSTUK I

De onderwijsvisitatie Pedagogie van het jonge kind

1 INLEIDING

In dit rapport brengt de visitatiecommissie Pedagogie van het jonge kind verslag uit van haar bevindingen over de professionele opleidingen Bachelor in de pedagogie van het jonge kind van de Arteveldehogeschool, de Erasmushogeschool Brussel en de Karel de Grote-Hogeschool die zij in het voorjaar 2015, in opdracht van de Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad (VLUHR), heeft bezocht.

Dit initiatief kadert, conform de decretale opdracht, in de werkzaamheden van de VLUHR met betrekking tot de organisatie en uitvoering van de externe beoordelingen van het onderwijs aan de Vlaamse universiteiten, hogescholen en andere ambtshalve geregistreerde instellingen.

2 DE BETROKKEN OPLEIDINGEN

Ingevolge haar opdracht heeft de commissie de volgende instellingen bezocht:

- van 24 t.e.m 25 maart 2015: Arteveldehogeschool
- van 28 t.e.m 29 april 2015: Erasmushogeschool Brussel
- van 11 t.e.m. 12 maart 2015: Karel de Grote-Hogeschool

3 DE VISITATIECOMMISSIE

3.1 Samenstelling

De samenstelling van de visitatiecommissie Pedagogie van het jonge kind werd bekrachtigd door het Bestuurscomité Kwaliteitszorg op 4 juli, 21 november en 5 december 2014. De samenstelling van de visitatiecommissie kreeg op 10 februari 2015 een positief advies van de NVAO. De commissie werd vervolgens door het Bestuurscomité Kwaliteitszorg van de VLUHR ingesteld bij besluit van 11 februari 2015.

De visitatiecommissie heeft de volgende samenstelling:

- Voorzitter
Carla Nelissen, doctor in de psychologie, voormalig onderwijskundig adviseur, Xios hogeschool.
- Domeindeskundig lid
Sigrid Van Sever, regiocoördinator kinderopvang Felies vzw.
- Onderwijskundig lid
Corrie Priems, teammanager/opleidingscoördinator HBO-opleiding Pedagogisch Management in de Kinderopvang, Fontys Hogeschool, 's Hertogenbosch.
- Student-lid
Tina Schuermans, Bachelor in het Sociaal Werk (afstudeerrichting Sociaal-Cultureel Werk), UCLL (voorheen Katholieke Hogeschool Leuven).

Evelien Vandenhoute, stafmedewerker kwaliteitszorg verbonden aan de Cel Kwaliteitszorg van Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad (tot 31 augustus 2015) en Klara De Wilde, coördinator kwaliteitszorg verbonden aan de Cel Kwaliteitszorg van Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad (vanaf 1 september 2015), traden op als projectbegeleider en secretaris van deze visitatie.

Voor korte curricula vitae van de commissieleden wordt verwezen naar bijlage 1.

3.2 Taakomschrijving

Van de visitatiecommissie wordt verwacht dat zij

- gemotiveerde en onderbouwde oordelen geeft over de opleiding aan de hand van het beoordelingskader.
- aanbevelingen formuleert om waar mogelijk te komen tot kwaliteitsverbetering, en
- wanneer van toepassing haar bevindingen over de verschillende opleidingen binnen eenzelfde cluster vergelijkenderwijs weergeeft.
- de bredere samenleving informeert over haar bevindingen.

3.3 Werkwijze

3.3.1 Voorbereiding

Ter voorbereiding van de visitatie werd aan de instelling gevraagd een zelfevaluatierapport op te stellen. De Cel Kwaliteitszorg van de VLUHR heeft hiervoor een visitatieprotocol ter beschikking gesteld, waarin de verwachtingen ten aanzien van de inhoud van het zelfevaluatierapport uitgebreid zijn beschreven. Het zelfevaluatierapport volgt de opbouw van het accreditatiekader.

De commissie ontving het zelfevaluatierapport enkele weken voor het eigenlijke bezoek, waardoor zij de gelegenheid kreeg dit document vooraf zorgvuldig te bestuderen en het bezoek grondig voor te bereiden. De commissieleden werden bovendien verzocht om elk een tweetal afstudeerwerken grondig door te nemen vooraleer het bezoek plaatsvond.

De commissie hield haar installatievergadering op 13 februari 2015. Tijdens deze vergadering werden de commissieleden verder ingelicht over het visitatieproces en hebben zij zich concreet voorbereid op de af te leggen bezoeken. Bijzondere aandacht is besteed aan een eenduidige toepassing van het beoordelingskader en het visitatieprotocol. Verder werd het programma van het bezoek opgesteld (zie verifieerbare feiten) en werd een eerste bespreking gewijd aan het zelfevaluatierapport.

3.3.2 Bezoek aan de instelling

Tijdens het in situ bezoek aan de instelling heeft de commissie gesprekken kunnen voeren met de verschillende betrokkenen bij de opleidingen. Het bezoekschema voorzag gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de studenten, de docenten, de alumni, het werkveld en de opleidingsgebonden ondersteuners. De gesprekken die de commissie heeft gevoerd,

waren openhartig en verhelderend en vormden een goede aanvulling bij de lectuur van het zelfevaluatierapport.

Daarnaast werd steeds een bezoek aan de faciliteiten (inclusief bibliotheek, leslokalen en computerfaciliteiten) ingepland. Ten slotte was er een spreekuur waarop de commissie bijkomend leden van de opleiding kon uitnodigen of waarop personen op een vertrouwelijke wijze door de commissie konden worden gehoord.

Ook werd aan de instelling gevraagd – als een derde bron van informatie – om een aantal documenten ter inzage te leggen ten behoeve van de commissie. Tijdens het bezoek is voldoende tijd uitgetrokken om de commissie de gelegenheid te geven om deze documenten te bestuderen. De documenten die ter inzage van de commissie werden gelegd, waren: verslagen van overleg in relevante commissies/organen, een representatieve selectie van handboeken/studiemateriaal, indicaties van de competenties van het personeel, de toets- en evaluatieopgaven waarvan de commissie heeft aangegeven dat zij die tijdens het bezoek wenst in te kijken. Daar waar de commissie het noodzakelijk achtte heeft zij bijkomende informatie opgevraagd tijdens het bezoek om haar oordeel goed te kunnen onderbouwen.

Aan het einde van het bezoek werden, na intern beraad van de commissie, de voorlopige bevindingen mondeling aan de gevisiteerde opleiding(en) meegedeeld.

3.3.3 Rapportering

Als laatste stap in het visitatieproces heeft de visitatiecommissie per generieke kwaliteitswaarborg haar bevindingen, overwegingen, het oordeel en verbeter suggesties geformuleerd. Een overzicht van de verbeter suggesties die de commissie doet ten aanzien van de opleiding is achteraan bij het rapport opgenomen.

De opleidingsverantwoordelijken van de betrokken opleiding(en) werden in de gelegenheid gesteld om op het concept van het rapport te reageren alvorens de tekst ervan definitief werd vastgelegd.

HOOFDSTUK III

De opleidingen Pedagogie van het jonge kind in vergelijkend perspectief

In dit hoofdstuk geeft de commissie in vergelijkend perspectief een overzicht van haar bevindingen over de professioneel gerichte bacheloropleidingen Pedagogie van het jonge kind in Vlaanderen. Zij besteedt hierbij voornamelijk aandacht aan elementen die haar het meest in het oog zijn gesprongen of die zij belangrijk acht en aan opvallende overeenkomsten dan wel verschillen tussen de instellingen. Per generieke kwaliteitswaarborg geeft de visitatiecommissie haar bevindingen weer en verwijst hierbij naar de toestand binnen de verschillende opleidingen. De wijze van voorstellen geeft de opleidingen de mogelijkheid zich, althans voor wat betreft de aangehaalde punten, ten opzichte van elkaar te positioneren. Het is geenszins de bedoeling van de commissie om de individuele rapporten van de opleidingen aan de verschillende instellingen in detail te herhalen, al zullen bepaalde delen uit dit rapport wel terugkomen in de opleidingsrapporten. Voor een volledige onderbouwing van de oordelen en de scores van de commissie, verwijst de commissie naar de opleidingsrapporten.

Alle hier betrokken opleidingen worden aangeboden door de Karel de Grote-Hogeschool (Antwerpen), de Arteveldehogeschool (Gent) en de Erasmushogeschool Brussel. Alle opleidingen hebben zowel een basistraject als een variant, namelijk een traject voor werkstudenten. Dit wordt ingericht voor studenten die werkzaam zijn in de sector (van kinderopvang bijvoorbeeld) en die een diploma hoger onderwijs willen behalen. Ook studenten met reeds een vooropleiding in de studiegebieden sociaal

werk, gezondheidszorg of onderwijs kunnen instromen in deze trajecten. De opmerkingen in dit vergelijkend deel hebben betrekking op zowel het basistraject als de variant, tenzij anders vermeld. De programma's van de trajecten voor werkstudenten komen grotendeels overeen met die van het basistraject. De kwaliteitswaarborgen zijn dan ook gelijklopend. In de meeste gevallen wordt gebruik gemaakt van blended learning en een beperkter aantal contacturen om deze trajecten in de richten. De verschillen zijn eerder organisatorisch van aard.

GENERIEKE KWALITEITSWAARBORG 1 - BEOOGD EINDNIVEAU

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de opleiding Bachelor in de pedagogie van het jonge kind van de Karel de Grote-Hogeschool en van de Arteveldehogeschool als voldoende, en beoordeelt het beoogd eindniveau van de Bachelor in de pedagogie van het jonge kind van de Erasmushogeschool Brussel als goed.

Alle Vlaamse opleidingen tot Bachelor in de pedagogie van het jonge kind zijn vanaf 2011 van start gegaan. Ze zijn ontstaan uit een nood aan professionalisering in het domein van de kinderopvang. Een beroepsprofiel van de pedagogische coach of ondersteuner met vier rollen leidde in 2011 tot tien door NVAO gevalideerde domeinspecifieke leerresultaten (DLR) die voor alle opleidingen gelden. Onder elke rol passen twee leerresultaten en twee andere leerresultaten zijn 'dragend' en zijn dus van toepassing binnen elke rol/verantwoordelijkheid van de pedagogische coach (verantwoordelijk t.a.v. kinderen, t.a.v. gezinnen, t.a.v. medewerkers/team en t.a.v. de samenleving). In nauw overleg met het werkveld hebben de opleidingen bij de opstart besloten hun werkterrein uit te breiden van louter kinderopvang naar gezinsondersteuning en de vrijetijdscontext van kinderen van 0 tot 12 jaar. Deze beslissing verhoogde tevens de werkzekerheid van hun afgestudeerden. Niet alleen de kinderopvangsector komt aan bod, maar afgestudeerden spelen eveneens een rol in de context van gezinsondersteuning en vrije tijd van kinderen van 0 tot 12 jaar. Dit bracht een verruiming van de gevalideerde domeinspecifieke leerresultaten tot stand en daaruit zijn op hun beurt de opleidingsspecifieke leerresultaten gevloeid. Alle drie de opleidingen werken vandaag met opleidingsspecifieke leerresultaten die – op nuances na – vrijwel een één-op-één relatie vertonen met de domeinspecifieke leerresultaten. Hierdoor kan de commissie stellen dat de geformuleerde opleidingsspecifieke leerresultaten passen binnen het gevalideerde DLR en dat ze wat niveau (bachelor) en oriëntatie

(professioneel gericht) geformuleerd zijn op niveau zes van de Vlaamse Kwalificatiestructuur. Op die manier voldoet elke opleiding voor wat deze generieke kwaliteitswaarborg betreft.

De opleiding aan de Erasmushogeschool Brussel voegde nog een elfde en twaalfde leerresultaat aan het kader toe en ziet een bijkomende rol als cultuuroverdrager weggelegd voor de pedagogische coach die zij opleidt. De commissie vond deze bijkomende rol en de leerresultaten een passende aanvulling gegeven de grootstedelijke context en de gekozen onderwijsvisie van de opleiding (sociaal-cultureel geëngageerde (stads) pedagogische coaches en de idee van de 'pedagogista/atelierista' uit de visie van Reggio Emilia). Dit verklaart meteen ook de score 'goed' die de commissie aan de opleiding van de Erasmushogeschool voor deze generieke kwaliteitswaarborg toekende.

De commissie waardeert dat de opleidingsspecifieke leerresultaten in alle opleidingen gekend zijn bij alle betrokkenen. Studenten kennen ze onder andere via de ECTS-fiches, maar vooral via de stage.

GENERIEKE KWALITEITSWAARBORG 2 - ONDERWIJSPROCES

De commissie beoordeelt het onderwijsproces van de opleiding Bachelor in de pedagogie van het jonge kind aan de Karel de Grote-Hogeschool als voldoende en het onderwijsproces van de opleidingen Bachelor in de pedagogie van het jonge kind aan de Arteveldehogeschool en de Erasmushogeschool Brussel als goed.

Bij alle drie bezochte opleidingen laat het programma toe om het beoogde eindniveau binnen de voorziene 180 studiepunten daadwerkelijk te behalen. De commissie zag bij alle opleidingen een degelijke samenhang in het programma en een doordachte opbouw doorheen de drie opleidingsjaren en in de stagelijijn. Alle drie de opleidingen hebben vanuit een verschillend model hun programma ontwikkeld. De opleiding aan de Karel de Grote-Hogeschool werkt met vier periodes per academiejaar. Elke periode omvat 6 lesweken, een flexibele week en een examenweek. Vergelijkbaar is het modulaire programma van de Arteveldehogeschool. Daar kan de lengte van de modules wel variëren. Elke verantwoordelijkheid van de pedagogische coach is vertaald in een programmalijn. Het programma van de Erasmushogeschool Brussel, tenslotte, heeft zes semesterthema's en 10 leerlijnen die de horizontale en verticale samenhang waarborgen.

Elke opleiding heeft een uitgewerkt onderwijsconcept maar dat van de Erasmushogeschool sprong bij de commissie in het oog. De opleiding aan de Karel de Grote-Hogeschool moet aandacht hebben voor de balans tussen theorie en praktijk in het programma.

De commissie is tevreden dat bij alle opleidingen onderwijs op maat mogelijk is en er dus keuzemogelijkheden in het programma zijn verwerkt. Aan de opleiding van de Karel de Grote-Hogeschool uit zich dat in aangepaste stagetaken en vrijheid in het uitwerken van een internationale studiereis door de studenten. Maar vooral het profileringstraject rond kinderen, gezinnen of management in het tweede opleidingsjaar wordt gewaardeerd. Dit verdiepingproject kan verder gezet worden in het derde jaar of studenten verbreden zich door één van de andere profileringstrajecten te kiezen. Dergelijke profileringstrajecten trof de commissie ook aan in de Arteveldehogeschool. Daar kiezen studenten in hun derde jaar voor een profilering als ondernemer, gezinsondersteuner of leidinggevende. De commissie vindt een methodiek van probleemgestuurd onderwijs die de opleiding voor dit traject gebruikt, namelijk de methodiek van de zeven-sprong, een meerwaarde. Studenten bepalen zelf hun leervragen en leren op een samenwerkende manier casussen oplossen die door experts uit het werkveld zijn aangeboden. In de Erasmushogeschool is de commissie positief over het opleidingsonderdeel 'Bedrijfsbeheer' waarmee studenten een bijkomend bekwaamheidsattest kunnen bekomen. Het merendeel van de studenten volgt dit opleidingsonderdeel, ook al behoort het niet tot het basisprogramma van 180 studiepunten.

Bij alle drie de opleidingen is de commissie tevreden over het stagetraject. Bij de Erasmushogeschool is de uitbreiding naar het socio-culturele veld, ook in de stageplaatsen en -opdrachten, een succes. De andere opleidingen zouden er over kunnen nadenken of uitbreiding van de stageplaatsen/sectoren tot de mogelijkheden behoort, voor zover dit aansluit bij het opleidings specifiek kader. Andere stageplaatsen, zoals een stage bij de Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning van de Arteveldehogeschool zouden mogelijks al vroeger dan gebruikelijk in het stagetraject kunnen plaatsvinden. De stage in het laatste opleidingsjaar is de afstudeerstage. In de Erasmushogeschool en de Arteveldehogeschool wordt in deze laatste stage ook de bachelorproef uitgewerkt, bij de Karel de Grote-Hogeschool staat de bachelorproef volledig los van de stage. De bachelorproef is een belangrijke factor in het afstuderen van een student en de organisatie ervan verdient dan ook in alle opleidingen veel aandacht. De begeleiding op stage verloopt meestal vlot in alle drie de opleidingen. In de Karel de Grote-Hogeschool

en de Arteveldehogeschool hebben stagementoren tweemaal per jaar contact met elkaar en met de hogeschool door middel van georganiseerde mentorendagen. Het is wel belangrijk dat alle mentoren, ook diegenen die niet op een dergelijke mentorendag aanwezig kunnen zijn, heel goed op de hoogte worden gesteld van de verwachtingen van de opleiding ten aanzien van de studenten en van henzelf als begeleider van de studenten op stage. In dit opzicht kan de Erasmushogeschool nadenken over het invoeren van een structurele mentorenopleiding gezien de vrij belangrijke rol die een stagementor in deze opleiding speelt bij de begeleiding van de stagiaires.

De opleidingen werken met een portfolio waarin studenten hun vooruitgang doorheen de loop van de opleiding bijhouden en veelal reflectievaardigheden aanleren. Reflectie is volgens de studenten van alle opleidingen een sterk punt. Deze reflecties belanden bij de Arteveldehogeschool in het ontwikkelingsportfolio van de studenten. De commissie had de term ontwikkelingsportfolio echter breder opgevat dan een verzameling van reflectieverslagen en spoort de opleiding dan ook aan om verder te gaan bij de ontwikkeling van een volwaardig portfolio. In de Erasmushogeschool is er voor elke student een POPcoach die een student bijstaat in het maken van zijn persoonlijk ontwikkelingsportfolio (POP). Daarin wordt alle bewijsmateriaal verzameld van de ontwikkeling van een student tot pedagogisch coach (reflectieverslagen, authentieke leertaken, zelfreflecties, peer coaching, ...). Het portfolio in de Karel de Grote-Hogeschool is het best uitgewerkt, zo vindt de commissie. Hierin verzamelen studenten hun stage-opdrachten, logboeken van stage, tussentijdse stagebegeleidingsgesprekken, persoonlijke ontwikkelingsopdrachten, leetrajectbegeleidingsgesprekken, persoonlijke uitdagingen en beroepsproducten.

De commissie komt tot de conclusie dat de opleidingen bij elkaar ten rade zouden kunnen gaan over de bachelorproef en de onderzoeksvaardigheden die de studenten gedurende de opleiding opbouwen omdat dit voor de commissie een belangrijke indicator is voor het realiseren van niveau 6. Ze is tevreden over het opleidingsonderdeel 'Onderzoeken & innoveren' in de leerlijn Professionaliseren van de Arteveldehogeschool. Dit opleidingsonderdeel werkt in alle opleidingsjaren opbouwend naar onderzoeksvaardigheden toe. Vooral het go-cartproject in het tweede jaar en het go-cart+-project in het derde jaar zijn, als voorbereiding op de bachelorproef, good practices. In de Erasmushogeschool komen in de leerlijn 'ontwikkelen door onderzoeken' alle elementen van de onderzoekscyclus aan bod. Ook hier geldt een degelijke voorbereiding op de bachelorproef. De leerlijn rond onderzoeksvaardigheden kan in de Karel de Grote-Hogeschool nog verbeterd

worden. Ze stond ten tijde van het visitatiebezoek nog in de startblokken. De leerlijn rond onderzoeksvaardigheden en het concept van de bachelorproef behoeft dus nog wat werk in de Karel de Grote-Hogeschool. Aan alle drie de hogescholen vraagt de commissie eveneens werk te maken van de ontsluiting van de bachelorproeven. Ze zijn immers een enorme bron van informatie voor het werkveld. Automatische vrijstelling van de bachelorproef zonder duidelijk gespecificeerde criteria kan volgens de commissie niet.

Alle opleidingen investeren volgens de commissie in internationalisering en internationalisering@home, maar de opleiding aan de Arteveldehogeschool spant hierin de kroon. De opleiding staat, hoewel ze nog maar 'pas' werd opgestart, hierin al ver. De benchmarkprocessen en uitwisseling van informatie met twee opleidingen in Nederland en Finland dragen hiertoe bij. In de Arteveldehogeschool en de Karel de Grote-Hogeschool gaan studenten op buitenlandse studiereis, en dit waarderen ze erg. De opleiding van de Erasmushogeschool Brussel mag haar studenten meer motiveren voor een buitenlandse studie of stage.

Wat begeleiding betreft zitten de studenten bij alle drie de opleidingen goed. De docenten van alle opleidingen zijn vlot aanspreekbaar en het contact tussen hen en de studenten verloopt laagdrempelig. In de Arteveldehogeschool is het aanspreekpunt en een vertrouwenspersoon voor studenten gedurende een volledig academiejaar de trajectcoach. Deze functie wordt er erg gewaardeerd. In de Erasmushogeschool vangen de POPcoaches, die de studenten begeleiden in de uitwerking van hun Persoonlijk OntwikkelingsPortfolio (POP), veel vragen op. Daar viel ook de aandacht voor aanvangsbegeleiding op bij de commissie. Ook in de Karel de Grote-Hogeschool zijn studenten tevreden omdat zij altijd bij iemand terecht kunnen voor hun begeleiding.

Alle drie de opleidingen hebben mooie vooruitzichten wat betreft materiële voorzieningen. De opleidingen in Antwerpen en Brussel verhuizen in de komende academiejaren naar een nieuwbouwcampus. In de Arteveldehogeschool wordt de campus vanaf 2017 verbouwd. Toch vindt de commissie de huidige voorzieningen, hoewel soms verouderd, toereikend om het onderwijs te verzorgen.

Bij alle visitatiebezoeken ontmoette de commissie een enthousiast team van medewerkers. Ze zijn gedreven en gemotiveerd en zijn erin geslaagd om de opleidingen te brengen tot waar ze nu zijn. De teamdagen waarbij

de docenten van de drie Vlaamse opleidingen Pedagogie van het jonge kind elkaar ontmoeten, moeten volgens de commissie absoluut verder gezet worden. De opleidingen kunnen op deze manier immers veel van elkaar leren. Positief is ook dat elke opleiding voor haar medewerkers investeert in professionalisering, zowel individueel als met het volledige docententeam. Er wordt ook aan onderzoek gedaan in de opleidingen, bijvoorbeeld deelname aan PWO-projecten (praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek). De opleiding aan de Erasmushogeschool doet aan dienstverlening via het kenniscentrum dat als thema 'Urban coaching and education' hanteert. De opleiding aan de Arteveldehogeschool is hoofdpromotor/trekker in de multidisciplinaire onderzoeks- en dienstverleningscentra 'Gezinskracht' en 'Talenten en competenties in organisaties' en realiseerde al vele projecten. Ook de Karel de Grote-Hogeschool is actief in een expertisecentrum waarbij dienstverlening één van de taken is. De commissie vindt deze expertisecentra mooie initiatieven en moedigt de opleidingen aan dit verder uit te bouwen.

Bij alle opleidingen trof de commissie een kwaliteit zorgbeleid in werking aan. Stakeholders worden er op regelmatige basis bevestigd en geconsulteerd en zij voelen zich dan ook gehoord bij de opleidingen.

GENERIEKE KWALITEITSWAARBORG 3 - GEREALISEERDE EINDNIVEAU

De commissie beoordeelt het gerealiseerde eindniveau van de opleiding Bachelor in de pedagogie van het jonge kind aan de Karel de Grote-Hogeschool als voldoende en van de opleidingen Bachelor in de pedagogie van het jonge kind aan de Arteveldehogeschool en de Erasmushogeschool Brussel als goed.

De commissie heeft tijdens de visitatiebezoeken veel belang gehecht aan het toetsbeleid van de opleidingen en de toetsbekwaamheid van de docenten. Zij heeft met tevredenheid vastgesteld dat alle opleidingen kunnen beschikken over een toetsbeleid en daaruit voortgevloede toetsprocedures. Zo worden de toetsvormen – waarvan iedere opleiding een voldoende gevarieerde waaier heeft – bepaald op basis van de leerresultaten bij alle drie de opleidingen, wat de commissie apprecieert. In de Erasmushogeschool Brussel werkt de opleiding met toetsmatrijzen waarop per opleidingsonderdeel de gedragsindicatoren, wat er getoetst wordt, welke toetsvorm, de puntenverdeling en het niveau van de toetsing wordt

vermeld. Er wordt veel getoetst, merkte de commissie. Bij de Karel de Grote-Hogeschool raadde de commissie de opleiding aan om erop te letten dat de balans niet in de andere richting doorslaat. Bij deze opleiding kunnen studenten immers bij verschillende opleidingsonderdelen de toetsvormen kiezen, bijvoorbeeld een mondeling of schriftelijk examen. In de Karel de Grote-Hogeschool en de Arteveldehogeschool wordt er bovendien na respectievelijk iedere periode en na elke module getoetst. Toch vinden de meeste studenten dit eerder positief omdat ze zo beter de leerstof kunnen spreiden. In alle opleidingen vinden de studenten de beoordelingscriteria en de toetsing in het algemeen transparant. Ze weten wat de opleiding van hen verwacht met betrekking tot de evaluaties.

Er zijn in de drie opleidingen wel enige verschillen te merken op het gebied van de beoordeling van de stage. De eindverantwoordelijkheid van de score voor de stage ligt steeds bij de opleiding. De stagementor lijkt het grootste aandeel in de stagebeoordeling te hebben bij de Erasmushogeschool. Deze opleiding beoordeelt de stage aan de hand van een degelijk uitgewerkte scorelijst van vaardigheden en attitudes die de student tijdens de stage dient te bezitten. Ook bij de Karel de Grote-Hogeschool is er een aanzienlijk deel van het oordeel voor de stagementor vastgelegd. Bij de Arteveldehogeschool weten de mentoren op voorhand dat de vertaling van hun kwalitatieve feedback naar een score bij de docenten van de opleiding ligt. Meerdere beoordelingen van verschillende docenten bij de Erasmushogeschool, een 'collegiaal consult' bij de Arteveldehogeschool en een gezamenlijke praktijkbespreking bij de Karel de Grote-Hogeschool maken het eindcijfer meer objectief. Bij de Karel de Grote-Hogeschool stelt de commissie de vraag hoe zij kan garanderen dat de stagementoren op het niveau zes van de Vlaamse Kwalificatiestructuur kunnen evalueren. De evaluatiecriteria van de stage zijn er immers vrij algemeen geformuleerd, waardoor de interpretatie van de stagebegeleider en van de mentor kunnen verschillen. Een concretisering van de beoordelingscriteria is dus gewenst.

Hetzelfde geldt voor de Karel de Grote-Hogeschool voor de beoordelingscriteria van de bachelorproef. Ook hierbij dient het niveau zes van de Vlaamse Kwalificatiestructuur explicieter te worden gemaakt. Dit en de nog niet volledig geïmplementeerde leerlijn rond onderzoeksvaardigheden (zie GKW 2) hebben ervoor gezorgd dat de kwaliteit van de gelezen bachelorproeven bij de opleiding in Antwerpen wisselend is. De gelezen eindwerken van de Arteveldehogeschool en de Erasmushogeschool stemmen overeen met hetgeen wat van een professionele bachelorniveau mag verwacht worden.

HOOFDSTUK IV

Tabel met scores

In de hierna volgende tabel wordt het oordeel van de commissie op de drie generieke kwaliteitswaarborgen uit het accreditatiekader weergegeven.

Per generieke kwaliteitswaarborg (GKW) wordt in de tabel aangegeven of de opleiding hier volgens de commissie onvoldoende, voldoende, goed of excellent scoort. De commissie geeft ook een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel aan de hand van dezelfde vierpuntschaal.

In de opleidingsrapporten is inzichtelijk gemaakt hoe de commissie tot haar oordeel is gekomen. Het is dan ook duidelijk dat de scores in onderstaande tabel gelezen en geïnterpreteerd moeten worden in samenhang met de onderbouwing ervan in de opleidingsrapporten.

Verklaring van de scores op de generieke kwaliteitswaarborgen:

Voldoende (V)	De opleiding voldoet aan de basiskwaliteit
Goed (G)	De opleiding overstijgt systematisch de basiskwaliteit
Excellent (E)	De opleiding steekt ver uit boven de basiskwaliteit en geldt als een (inter)nationaal voorbeeld
Onvoldoende (O)	de generieke kwaliteitswaarborg is onvoldoende aanwezig

Regels voor het bepalen van de scores voor het eindoordeel:

Voldoende (V)	het eindoordeel over een opleiding is 'voldoende' indien de opleiding aan alle generieke kwaliteitswaarborgen voldoet.
Goed (G)	het eindoordeel over een opleiding is 'goed' indien daarenboven ten minste twee generieke kwaliteitswaarborgen als 'goed' worden beoordeeld, waaronder in elk geval de derde: gerealiseerd eindniveau.
Excellent (E)	het eindoordeel over een opleiding is 'excellent' indien daarenboven ten minste twee generieke kwaliteitswaarborgen als 'excellent' worden beoordeeld, waaronder in elk geval de derde: gerealiseerd eindniveau.
Onvoldoende (O)	het eindoordeel over een opleiding – of een opleidingsvariant – is 'onvoldoende' indien alle generieke kwaliteitswaarborgen als 'onvoldoende' worden beoordeeld.
Voldoende met beperkte geldigheidsduur (V*)	het eindoordeel over een opleiding – of een opleidingsvariant – is 'voldoende met beperkte geldigheidsduur', d.w.z. beperkter dan de accreditatietermijn, indien bij een eerste visitatie één of twee generieke kwaliteitswaarborgen als 'onvoldoende' worden beoordeeld.

	GKW 1 - Beoogd eindniveau	GKW 2 - Onderwijs- proces	GKW 3 - Gerealiseerd eindniveau	Eindoordeel
Arteveldehogeschool				
basistraject	V	G	G	G
traject voor werkstudenten	V	G	G	G
Erasmushogeschool Brussel				
basistraject	G	G	G	G
traject voor werkstudenten	G	G	G	G
Karel de Grote-Hogeschool				
basistraject	V	V	V	V
traject voor werkstudenten	V	V	V	V

DEEL 2

Opleidingsrapporten

ARTEVELDEHOGESCHOOL

Pedagogie van het jonge kind

SAMENVATTING

Bachelor in de pedagogie van het jonge kind Arteveldehogeschool

Op 24 en 25 maart 2015 werd de professioneel gerichte bacheloropleiding Pedagogie van het jonge kind van de Arteveldehogeschool in het kader van een onderwijsvisiteatie op haar kwaliteit geëvalueerd door een commissie van onafhankelijke experts. In deze samenvatting, die een momentopname weergeeft, worden de belangrijkste bevindingen van de commissie opgelijst.

Profilering

De professioneel gerichte bacheloropleiding Pedagogie van het jonge kind (PJK) is een opleiding van de Arteveldehogeschool die georganiseerd wordt op de campus in Sint-Amandsberg. Ze bestaat in haar basistraject uit drie opleidingsjaren, door de opleiding deeltrajecten of 'schijven' genoemd. In totaal werkt de opleiding een programma van 180 studiepunten uit. In het academiejaar 2013–2014 waren 369 studenten ingeschreven in de opleiding, wat haar tot de grootste PJK-opleiding van Vlaanderen maakt.

De opleiding heeft een variant, met name het traject voor werkstudenten, ook het switch-traject genoemd, dat vooral gericht is op studenten die in de sector van kinderopvang of gezinsondersteuning werkzaam zijn en een diploma hoger onderwijs willen behalen. Ook studenten met reeds een bachelor- of masteropleiding in de studiegebieden onderwijs, sociaal-

agogisch werk of gezondheidszorg kunnen instromen. De kwaliteit van de variant is evenwaardig met het basistraject.

De opleiding is een nieuwe opleiding die in 2011 is ontstaan, voornamelijk op vraag van Kind & Gezin, en vanuit een nood aan professionalisering in de sector van kinderopvang. Het beroepsprofiel en het competentieprofiel dat toen vorm kreeg, richtte zich vooral naar de kinderopvang. Toen de opleiding van start ging, ontstond er een zekere budgettaire onzekerheid met betrekking tot de tewerkstelling van alle afgestudeerden in de sector van de kinderopvang. De opleiding breidde mede daarom haar terrein uit van louter kinderopvang naar gezinsondersteuning en de vrijetijdscontext van kinderen van 0 tot 12 jaar. Het competentieprofiel van de opleiding kreeg toen een bredere invulling; de competenties bleven dezelfde maar de setting waarin ze toegepast worden is verbreed.

De opleiding werkt met tien opleidingsspecifieke leerresultaten die gebaseerd zijn op de vier verantwoordelijkheden of rollen van een pedagogisch coach waartoe de opleiding opleidt, met name de verantwoordelijkheid t.a.v. kinderen, gezinnen, professionals en externe partners in de samenleving. Onder elke verantwoordelijkheid zitten twee leerresultaten. De laatste twee leerresultaten (reflecteren-innoveren en omgaan met diversiteit) zijn 'dragend' en dus ter ondersteuning van elke verantwoordelijkheid.

Programma

De commissie kan zich vinden in de weloverwogen keuze van de opleiding voor een modulair programma. Elke verantwoordelijkheid is uitgewerkt in een programmalijn. De twee dragende leerresultaten hebben ook een eigen programmalijn 'Professionaliseren'. Hierin zijn opleidingsonderdelen als 'Stage', 'Onderzoeken & innoveren' en 'Bachelorproef' ondergebracht. De structuur van het programma is duidelijk en ondersteunt het leerproces van de student. Wel dient de opleiding de verdeling van de studiepunten over de programmalijnen en de vrij hoge studielast in het algemeen in de gaten te houden.

In de derde schijf hebben studenten keuze uit drie profileringstrajecten waaruit ze er één opnemen: profilering als ondernemer, als gezinsondersteuner of als leidinggevende. Onderwijs op maat is ook mogelijk door middel van keuze in de stage-opdrachten en in de bachelorproef.

Kernbegrippen in het onderwijsconcept van de opleiding zijn samenwerkend, praktijkgeoriënteerd en reflectief leren, een persoonsgerichte aanpak, internationalisering en een geleidelijke opbouw naar de leerresultaten. Dit ziet de commissie in het programma terug. De commissie trof een voldoende grote waaier aan onderwijs- en leervormen aan. Van enkele werkvormen moet de opleiding verduidelijken welke lading deze dekken. De cursusmaterialen zijn over het algemeen in orde.

De opbouw van de blokstage is volgens de commissie logisch, en dit zowel in de (toenemende) tijd per stageperiode als in de verschillende settings waarin studenten stage kunnen lopen. De verwachtingen van de lintstagedagen moeten nog verduidelijkt worden. De begeleiding op stage (door de mentor op de stageplaats en d.m.v. stagebezoeken en feedback-gesprekken door de stagebegeleiders van de hogeschool) verloopt vrij vlot. Hierbij zijn de tweemaal per jaar georganiseerde mentorendagen een meerwaarde. De opleiding dient erover te waken dat ook de mentoren die niet op de mentorendagen aanwezig kunnen zijn, duidelijk op de hoogte zijn van de verwachtingen t.a.v. de studenten op stage én t.a.v. zichzelf als mentor bij dit proces.

Reflectievaardigheid is volgens de studenten een sterk punt van de opleiding en wordt opgebouwd via reflecties in een ontwikkelingsportfolio. Daarnaast vindt de commissie het go-cartproject in de tweede schijf en het go-cart+-project in de derde schijf erg belangrijk. Deze projecten brengen studenten onderzoeksvaardigheden bij om in te zetten bij het uitwerken van hun bachelorproef. De bachelorproef wordt in de afstudeerstage uitgewerkt en resulteert in concrete werkstukken (procesmap, zakelijke beleidsondersteunende tekst, illustrerende poster, ...) dewelke de student mondeling voorstelt. Er is voorzien in begeleiding en feedback, en dit zowel individueel als in kleine groepen. Dit laatste bevordert volgens de commissie het samenwerkend leren.

De opleiding staat volgens de commissie reeds ver in internationalisering. In het programma zijn er verschillende mogelijkheden tot internationalisering en internationalisation@home zoals internationale voorbeelden in lessen, gastdocenten, internationale literatuur, (buitenlandse) studiebezoeken, deelname aan een opleidingsonderdeel in het Engels samen met inkomende studenten, een internationale week, ... Daarnaast zijn er zowel voor studenten als docenten mogelijkheden tot internationale mobiliteit.

Beoordeling en toetsing

De opleiding streeft in haar toetsbeleid naar beoordelen in partnerschap, groeiende zelfsturing van de student, haalbaarheid, professionele gerichtheid en naar integratie. De gekozen toetsvormen zijn afgeleid van de leerresultaten en bestaan uit vijf categorieën, namelijk schriftelijk examen, mondeling examen, rapport (geschreven teksten), werkstuk en observatie. Het is volgens de commissie een meerwaarde dat peer evaluatie en een zelfevaluatie door studenten deel uitmaakt van het toetsplan van de opleiding. Er is ook voorzien in feedback.

De studenten zijn op de hoogte van de evaluatiecriteria door informatie op de elektronische leeromgeving, de ECTS-fiches en de examen- en opdrachtenplanning. De studenten vinden de toetsing transparant.

Volgens de commissie is de beoordeling van de blokstage in orde. De mentor heeft er een aandeel in, maar de eindverantwoordelijkheid ligt bij de opleiding. De uiteindelijk score wordt door alle stagebegeleiders/docenten bepaald in een collegiaal consult. Dit verhoogt de objectiviteit van de beoordeling.

Ook de beoordeling van de bachelorproef houdt rekening met meerdere beoordelingen vanuit verschillende invalshoeken.

Begeleiding en ondersteuning

De lokalen van de campus zijn enigszins verouderd maar toch toereikend voor het onderwijs. Een geplande verbouwing van de campus vanaf het jaar 2017 zal soelaas brengen. De commissie waardeert de faciliteiten in de mediatheek waar studenten het nodige ter beschikking hebben om individueel en in groep te kunnen werken en bronnen op te zoeken.

In deze opleiding zijn studenten-, studie- en trajectbegeleiding degelijk uitgewerkt. De docenten zijn gemakkelijk bereikbaar en aanspreekbaar en studenten ervaren een laagdrempelig contact met hen. De functie van trajectcoach, die studenten gedurende een volledig academiejaar begeleidt en voor hen een aanspreekpunt is, is een meerwaarde.

Slaagkansen en beroepsmogelijkheden

De afgestudeerden vormen als pedagogisch coach een brugfunctie en die meerwaarde werd door het werkveld meermaals benadrukt. Van de afgestudeerden die werken is de overgrote meerderheid aan het werk in de sector waartoe ze opgeleid zijn en meestal ook op het juiste niveau (als verantwoordelijke, als pedagogisch coach). Sommige zijn aan het werk als kindbegeleider. Er zijn nog kansen tot uitbreiding voor de opleiding wat de tewerkstelling betreft.

OPLEIDINGSRAPPORT

Bachelor in de pedagogie van het jonge kind

Arteveldehogeschool

Woord vooraf

Dit rapport behandelt de opleiding Bachelor in de pedagogie van het jonge kind aan de Arteveldehogeschool. De visitatiecommissie bezocht deze opleiding op 24 en 25 maart 2015.

De visitatiecommissie beoordeelt de opleiding aan de hand van de drie generieke kwaliteitswaarborgen uit het VLUHR-beoordelingskader. Dit kader is afgestemd op de accreditatievereisten zoals gehanteerd door de NVAO (Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie). Voor elke generieke kwaliteitswaarborg geeft de commissie een gewogen en gemotiveerd oordeel op een vierpuntschaal: onvoldoende, voldoende, goed of excellent. Bij de beoordeling van de generieke kwaliteitswaarborgen betekent het concept 'basiskwaliteit' dat de generieke kwaliteitswaarborg aanwezig is en de opleiding – of een opleidingsvariant – voldoet aan de kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een bachelor- of masteropleiding in het hoger onderwijs. De score voldoende wijst er op dat de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit en een acceptabel niveau vertoont voor de generieke kwaliteitswaarborg. Indien de opleiding goed scoort dan overstijgt ze systematisch de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg. Bij een score excellent steekt de opleiding ver uit boven de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg en geldt ze hierbij als een (inter)nationaal voorbeeld. De score onvoldoende getuigt dan weer dat de generieke kwaliteitswaarborg onvoldoende aanwezig is.

De oordelen worden onderbouwd met feiten en analyses. De commissie heeft inzichtelijk gemaakt hoe zij tot haar oordeel is gekomen. De commissie geeft ook een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel aan de hand van dezelfde vierpuntschaal. De oordelen en aanbevelingen hebben betrekking op de opleiding met alle daaronder ressorterende varianten, tenzij anders vermeld.

De commissie beoordeelt de kwaliteit van de opleiding zoals zij die heeft vastgesteld op het moment van het visitatiebezoek. De commissie heeft zich bij haar oordeel gebaseerd op het zelfevaluatie-rapport en de informatie die voortkwam uit de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de docenten, de studenten, de alumni, vertegenwoordigers van het werkveld en de verantwoordelijken op opleidingsniveau voor interne

kwaliteitszorg, internationalisering en studiebegeleiding. De commissie heeft ook het studiemateriaal, de afstudeerwerken en de examenvragen bestudeerd. Tevens is door de commissie een bezoek gebracht aan de opleidings specifieke faciliteiten, zoals de leslokalen en de mediatheek.

Naast het oordeel formuleert de visitatiecommissie in het rapport aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief. Op die manier wenst de commissie bij te dragen aan de kwaliteitsverbetering van de opleiding. De aanbevelingen zijn opgenomen bij de respectieve generieke kwaliteitswaarborgen. Aan het eind van het rapport is een overzicht opgenomen van verbeter suggesties.

Situering van de opleiding

De professioneel gerichte bacheloropleiding Pedagogie van het jonge kind is een opleiding van de Arteveldehogeschool die georganiseerd wordt op de campus in Sint-Amandsberg. Daar wordt ook de opleiding Bachelor in het onderwijs: kleuteronderwijs ingericht.

De opleiding is een nieuwe opleiding die in 2011 is ontstaan, voornamelijk op vraag van Kind & Gezin, en vanuit een nood aan professionalisering in de sector van kinderopvang. Binnen de Arteveldehogeschool bestond een postgraduaat ‘Verantwoordelijke in de kinderopvang’, dat nu uitgedoofd is. Het beroepsprofiel en het competentieprofiel (DLR) dat toen vorm kreeg, richtte zich vooral naar de kinderopvang. Toen de opleiding van start ging, ontstond er een zekere budgettaire onzekerheid met betrekking tot de tewerkstelling van alle afgestudeerden in de sector van de kinderopvang. De opleiding breidde daarom haar terrein uit van louter kinderopvang naar gezinsondersteuning en de vrijetijdscontext van kinderen van 0 tot 12 jaar. Het competentieprofiel van de opleiding kreeg toen een bredere invulling; de competenties bleven dezelfde maar de setting waarin ze toegepast worden is verbreed.

Op het moment van de visitatie heeft de opleiding een volledige cyclus doorlopen, d.w.z. dat de eerste afgestudeerden hun intrede hebben gemaakt op de arbeidsmarkt. De commissie kon ook de eerste afstudeerwerken inkijken.

Het opleidingsmanagementteam, bestaande uit de opleidingsdirecteur, de opleidingscoördinator en de studentencoördinator staat in voor het dagelijks bestuur van de opleiding. Het beleid van de hogeschool wordt naar

de opleiding vertaald door het managementteam, waarin ook de opleiding kleuteronderwijs vertegenwoordigd is gezien de nauwe samenwerking. Er zijn verschillende opdrachthouders binnen de opleiding werkzaam (o.a. stage, internationalisering, switch, alumni, interne kwaliteitszorg, ...) die het opleidingsbeleid mee aansturen. Daarnaast vormen leden van het docententeam groepen binnen het opleidingsonderdeeloverleg, programmalijs-overleg, curriculumcommissie en toetscommissie. De opleiding overlegt ook met de andere Vlaamse opleidingen Pedagogie van het jonge kind aan de Karel de Grote-hogeschool en de Erasmushogeschool Brussel. In dat overleg zijn Kind & Gezin en het VBJK (Vernieuwing in Basisvoorzieningen voor Jonge Kinderen) vertegenwoordigd.

De opleiding bestaat in haar basistraject uit drie opleidingsjaren, door de opleiding deeltrajecten of 'schijven' genoemd. In totaal werkt de opleiding een programma van 180 studiepunten uit.

De opleiding heeft een variant, met name het traject voor werkstudenten, ook het switch-traject genoemd. Dit traject is in 2013 van start gegaan. Het was vooral gericht op studenten die in de sector van kinderopvang of gezinsondersteuning werkzaam zijn en een diploma hoger onderwijs willen behalen. Studenten stromen in dit traject in met de nodige vrijstellingen voor opleidingsonderdelen na het succesvol afronden van een EVC-procedure (Elders Verworven Competenties). Het is ook mogelijk in te stromen met reeds een bachelor- of masterdiploma in de studiegebieden onderwijs, sociaal-agogisch werk of gezondheidszorg op zak. Ongeveer 15% van de nieuwe studenten schrijven zich in voor het switch-traject.

In het academiejaar 2013–2014 waren 369 studenten ingeschreven in de opleiding. De opleiding in Gent is daarmee de grootste van de opleidingen Pedagogie van het jonge kind in Vlaanderen.

Generieke kwaliteitswaarborg 1 - Beoogd eindniveau

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de opleiding Bachelor in de pedagogie van het jonge kind als voldoende (basistraject en traject voor werkstudenten/switch).

Zoals in de inleiding vermeld, is de opleiding ontstaan vanuit een nood aan professionalisering in het domein van de kinderopvang. Het was Kind & Gezin die de oorspronkelijke vraag stelde naar een opleiding op

bachelorniveau. Dit resulteerde in de beroepsbeschrijving van de pedagogisch coach (of pedagogisch ondersteuner). Hierbij zijn de meningen van deskundigen, opleidingen en het (internationale) werkveld in overweging genomen.

Het beroepsprofiel van pedagogisch coach leidde tot tien **domeinspecifieke leerresultaten** (DLR), die in januari 2011 gevalideerd werden door NVAO. In deze tien DLR's zijn de vier rollen of verantwoordelijkheden van de afgestudeerde verwerkt, namelijk de verantwoordelijkheid t.a.v. kinderen, gezinnen, professionals en externe partners in de samenleving. Onder elke verantwoordelijkheid zitten twee leerresultaten. De laatste twee leerresultaten zijn 'dragend' en dus ter ondersteuning van elke verantwoordelijkheid (zie onder).

Toen de opleiding van start ging, ontstond er in Vlaanderen een zekere budgettaire onzekerheid met betrekking tot de tewerkstelling van alle afgestudeerden in de sector van de kinderopvang. De opleiding breidde mede daarom haar terrein uit van louter kinderopvang naar gezinsondersteuning en de vrijetijdscontext van kinderen van 0 tot 12 jaar omdat de pedagogisch ondersteuner hierin ook een rol speelt. De gevalideerde DLR werden in samenspraak met de andere Vlaamse opleidingen Pedagogie van het jonge kind, Kind & Gezin en VBJK (Vernieuwing in Basisvoorzieningen voor jonge kinderen) dan ook iets ruimer geformuleerd in het academiejaar 2012–2013, met als doel studenten breed op te leiden en hen maximale kansen op de arbeidsmarkt te bieden. Deze verruiming leidde uiteindelijk tot de **opleidingsspecifieke leerresultaten** (OLR) waarmee de opleiding vandaag werkt. De opleiding voegde enkele inhoudelijk accenten toe en – om er gemakkelijk over te kunnen communiceren – vatte elk leerresultaat kernachtig samen. De commissie merkte op dat de toevoegingen van de OLR ten opzichte van de gevalideerde DLR nuances zijn die volgens de commissie inderdaad verruimend werken en niet beperkend. De uitbreiding naar andere domeinen ervaren geen enkele van de gesproken stakeholders als een kunstmatige ontwikkeling. De commissie stelt dan ook dat de opleidingspecifieke leerresultaten binnen het gevalideerde domeinspecifieke leerresultaten passen en dat ze, wat beoogd eindniveau betreft, geformuleerd zijn op niveau zes van de Vlaamse Kwalificatiestructuur.

De OLR, gelinkt aan de vier verantwoordelijkheden die de afgestudeerde dient te bezitten, zijn:

- Verantwoordelijkheid t.a.v. kinderen: (1) opvoeden en (2) ontwikkeling ondersteunen
- Verantwoordelijkheid t.a.v. gezinnen: (3) afstemmen met ouders en (4) gezinnen ondersteunen
- Verantwoordelijkheid t.a.v. medewerkers en de dienstverlening: (5) professionalisering ondersteunen en (6) sociaal-pedagogisch project samen vormgeven
- Verantwoordelijkheid t.a.v. externe partners en de samenleving: (7) externe partners betrekken en (8) maatschappelijke oriëntatie
- Dragende competenties (9) reflecteren en innoveren en (10) omgaan met diversiteit.

De commissie merkte op dat de toevoegingen/nuances aan het OLR ten opzichte van de DLR zinvol geweest zijn. Ze weerspiegelen de **visie** die door het hele opleidingsteam gedragen wordt. Deze visie gaat uit van een aantal kerngedachten zoals waarderen werken vanuit een krachtgericht kind- en mensbeeld, reflectief professionaliseren en innoveren, ondernemerszin ontwikkelen, werken aan inclusie in een diverse context, samenwerken en zich maatschappelijk engageren.

De commissie keek een matrix in waar de opleidingsspecifieke leerresultaten gekoppeld zijn aan opleidingsonderdelen, toetsvormen, niveaus en doelstellingstypes (knows, knows how, shows en does). Per opleidingsonderdeel heeft de opleiding de leerresultaten opgedeeld in deelleerresultaten of bouwstenen. De commissie waardeert deze werkwijze en de inspanningen die zijn geleverd om deze matrix op te stellen. (Nieuwe) docenten weten hierdoor goed waar hun opleidingsonderdeel zich situeert in het geheel van de opleiding.

Bij het opstellen van het leerresultatenkader vergeleek de opleiding haar doelstellingen met die van een aantal opleidingen uit het buitenland, namelijk die van de opleidingen Educateur de Jeunes Enfants (ESSSE Frankrijk) en Preschool teacher training (UiS Noorwegen). De opleiding investeert sinds december 2014 verder in een ruimere samenwerking met opleidingen in Finland en in Nederland. De benchmarkprocessen die daaruit voortvloeien vindt de commissie behoorlijk, zeker voor een jonge opleiding als Pedagogie van het jonge kind. Er worden informatie en good practices uitgewisseld op vlak van programma, stage, bachelorproef, social sustainability enzovoort. De commissie wil de opleiding aansporen om verder te gaan met het uitdiepen van deze contacten die volgens de commissie verdere perspectieven bieden en ruimte creëren om verder

aan **benchmarking** te doen met betrekking tot de competenties en het curriculum.

Uit de gesprekken die de commissie voerde met alle betrokkenen, werd duidelijk dat zij op de hoogte zijn van de beoogde opleidingsspecifieke leerresultaten. Voor de studenten blijkt dat uit de structuur van het programma. De OLR zijn eveneens te vinden in de ECTS-fiches en vormen de leidraad voor alle beoordelingsdocumenten en voor de stagedocumenten. Studenten reflecteren over hun doelstellingen en competenties in het ontwikkelingsportfolio dat zij uitwerken. Het werkveld kent de OLR voornamelijk via de stage. Zij werken vooral met de gedragsindicatoren die per leerresultaat werden uitgeschreven. Deze vormen immers de basis van de stagebeoordeling door de stagementor. Tijdens het visitatiebezoek bleek dat de opleiding verder wil werken aan een verheldering van de terminologie van de leerresultaten voor (kandidaat-)studenten en voor mentoren. Deze laatsten geven immers aan dat de leerresultaten soms in moeilijke en abstracte taal zijn opgesteld. De gedragsindicatoren maken het al concreter. De opleiding tracht op mentorendagen gericht samen met de mentoren de leerresultaten helder te krijgen. De commissie is het er over eens dat de opleiding hierin inderdaad verder kan gaan. Het is vooral belangrijk om de mentoren die niet bij de mentorendagen aanwezig (kunnen) zijn op de hoogte te brengen van wat er van hen wordt verwacht.

Kortom, volgens de commissie voldoet de opleiding voor deze generieke kwaliteitswaarborg aan de vooropgestelde kwaliteitseisen. De opleidings-specifieke leerresultaten zijn – met nuances waarin de visie weerspiegeld wordt – direct afgeleid van de domeinspecifieke leerresultaten en passen zo voor niveau (VKS6) en oriëntatie (professioneel gericht) binnen de Vlaamse Kwalificatiestructuur. Ze zijn eveneens bekend bij de verschillende stakeholders, de studenten en de vertegenwoordigers van het werkveld in het bijzonder, en dit vooral door de stage. Er kan nog verder gewerkt worden aan de verheldering van de terminologie van de leerresultaten, zoals de opleiding zelf aangeeft. De opleiding heeft benchmarkprocessen opgestart met enkele opleidingen in Nederland en Finland en is goed op weg om daaruit waardevolle informatie en meerwaarde te distilleren voor haar eigen werking.

De opleiding beoogt identiek dezelfde leerresultaten in het traject voor werkstudenten als in het basistraject. Daarom kent de commissie aan het traject voor werkstudenten (switch) eveneens de score 'voldoende' toe.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 - Onderwijsproces

De commissie beoordeelt het onderwijsproces van de Bachelor in de pedagogie van het jonge kind als goed (basistraject en traject voor werkstudenten/switch).

Volgens de commissie stellen **de inhoud en de vormgeving van het programma** van de opleiding Pedagogie van het jonge kind aan de Arteveldehogeschool de studenten in staat om de beoogde leerresultaten te bereiken. De professionele gerichtheid van het programma komt volgens de commissie duidelijk tot uiting in de integratie van theorie en praktijk. Het programma van het basistraject en dat van het switch-traject zijn vrijwel op dezelfde manier opgebouwd. De opleiding kiest voor een modulair programma, gebaseerd op de vier rollen (zie GKW 1) die een pedagogisch coach vervult, namelijk een verantwoordelijkheid t.a.v. kinderen, ouders/gezin, professionals en de samenleving. Elke verantwoordelijkheid is uitgewerkt in een programmalijn. Leerresultaat 9 en 10 (reflecteren-innoveren en diversiteit) hebben ook een eigen programmalijn 'Professionaliseren' maar komen als leerresultaat in het hele programma voor. De lijn Professionaliseren beoogt dan ook de integratie van de verschillende verantwoordelijkheden en leerresultaten. Hierin zijn opleidingsonderdelen zoals 'Stage', 'Onderzoeken & innoveren' en 'Bachelorproef' belangrijk. Deze programmalijn heeft in de derde schijf het grootste aandeel. In de eerste schijf zijn dat vooral, maar niet exclusief, de programmalijnen 'Werken met kinderen' en 'Werken met gezinnen'. In de tweede schijf verschuift de focus naar de programmalijnen 'Werken met professionals' en 'Werken in de samenleving'. De vijf **programmalijnen** zijn duidelijk uitgewerkt en de commissie waardeert vooral de opbouw van de opleidingsonderdelen 'Onderzoeken & innoveren' en 'Bachelorproef' in de lijn 'Professionaliseren' (zie verder). De commissie kan zich vinden in de weloverwogen keuze van de opleiding voor dit modulaire programma. De commissie stelt zich wel nog enkele vragen bij de verdeling van de studiepunten over de verschillende programmalijnen. Het lijkt immers alsof de lijnen 'Werken met professionals' en 'Werken in de samenleving' minder aan bod komen, terwijl alle verantwoordelijkheden toch eenzelfde aandeel binnen het programma zouden moeten hebben.

Na het horen van de verschillende betrokkenen, komt de commissie tot de conclusie dat alle stakeholders de modulaire aanpak van het programma waarderen, ook de switch-studenten. De structuur van het programma is volgens de commissie duidelijk en ondersteunt het leerproces van

de student. De flexibiliteit die het programma biedt is daarin een meerwaarde, en verplicht de student eveneens om alle leerstof goed bij te houden. Daardoor spreekt het ook de planningsvaardigheden van de student aan. Anderzijds komt de commissie tot de conclusie dat de studielast van het programma hoog is. Modules worden meestal binnen vier of vijf weken afgewerkt, inclusief evaluatietijd. Uit de gesprekken blijkt verder dat, bijvoorbeeld vooral in de eerste schijf, niet alle modules integraal afgesloten worden binnen de vooropgestelde moduletijd. Taken lopen bijvoorbeeld verder in een volgende module (in een volgende stage). De rationale daarachter begrijpt de commissie. Studenten hebben erg weinig 'rusttijd', ook al klagen zij daar niet over. Tijdens lesvrije periodes lezen ze boeken, doen ze studiewerk, maken ze opdrachten af. De herfst- en paasperiode worden benut voor initiatieven om maximaal stage te doen in de buitenschoolse opvang. De combinatie van contacturen, met taken gebonden aan de modules en aan de opleidingsonderdelen binnen 'Onderzoeken & innoveren' lijken soms moeilijk realiseerbaar voor de commissie als zij nagaat hoeveel studiepunten er theoretisch binnen een module gerealiseerd dient te worden. Daarom moet de opleiding de duur van de modules onder de loep nemen.

Zoals hierboven vermeld, werken ook de studenten van het **switch-traject** in modules. De opleiding werkte volgtijdelijkheidsregels uit die zo de samenhang en de studielast van het programma voor deze studenten dient te waarborgen. De commissie waardeert dat de opleiding veel kansen geeft aan mensen door meerdere trajecten uit te werken voor switch-studenten. Afhankelijk van de tewerkstellingssector van de studenten (al dan niet in de kinderopvangsector of de sector van opvoedingsondersteuning) en de vooropleiding van de student, werkte de opleiding modelprogramma's van twee, drie, vier of vijf jaar uit.

De commissie heeft het **onderwijsconcept** van de opleiding onder de loep genomen en kan zich daarin vinden. Kernbegrippen in het onderwijsconcept van de opleiding zijn samenwerkend, praktijkgeoriënteerd en reflectief leren, een persoonsgerichte aanpak, internationalisering en een geleidelijke opbouw naar de leerresultaten. De commissie trof onderwijs- en leervormen aan (hoorcolleges, werkcolleges, stage, bachelorproef, gocart-project, portfolio, praktijksessies, casussen, zelfstudie, taken, probleemgestuurd onderwijs (PGO), enzovoort) die voldoende gevarieerd zijn en aansluiten bij de beoogde competenties. Ze zijn verder gericht op de toenemende autonomie van de student. De programmalijnverantwoordelijken bewaken dit in een curriculumcommissie. Studenten spreken binnen de modules

van een balans tussen theorie en praktijk, vooral bij taken en stage maar ook in de afwisseling tussen hoorcolleges en interactieve werkcolleges. Het aantal contacturen (hoorcolleges) wordt zowel in het basistraject als in de switch-opleiding bewaakt, wat de commissie apprecieert. Het was voor de commissie echter niet helemaal duidelijk welke lading enkele werkvormen dekte. Zo wordt de lintstage (een dag per week) niet beoordeeld als stage maar hoort het bij een module en werken studenten vooral taken uit. Het probleemgestuurd onderwijs (zie verder) als werkvorm en het ontwikkelingsportfolio als een verzameling van reflecties en het expliciteren van de persoonlijke groei riepen tijdens de visitatiegesprekken eveneens een aantal vragen op. Dit dient de opleiding nog verder te verduidelijken.

De commissie meent dat de **cursusmaterialen** die zij heeft ingekeken in orde zijn. Voor beide varianten (basistraject en switch-traject) is het studiemateriaal identiek. Op de digitale leeromgeving Chamilo kunnen studenten handleidingen, de ECTS-fiches en andere ondersteunende materialen terugvinden. De opleiding uitte de wens om digitaal leren verder uit te bouwen. Zo wil men bijvoorbeeld videobeelden van onderwijs-leeractiviteiten en uit het werkveld opnemen. De commissie ondersteunt de opleiding in de verdere uitbouw ervan.

Met betrekking tot **onderwijs op maat** is de commissie van mening dat de studenten voldoende autonomie krijgen om hun eigen leerpad uit te stippelen. Uiteraard is dit zichtbaar in stage-opdrachten, het gocartproject en de bachelorproef. In de derde schijf hebben studenten eveneens keuze uit drie profileringstrajecten waaruit ze er één opnemen: profilering als ondernemer, als gezinsondersteuner of als leidinggevende. Een dergelijk profileringstraject van tien studiepunten wordt als probleemgestuurd onderwijs (PGO) gezien en duurt tien weken. Het is opgebouwd volgens de methodiek van de zevensprong waarin studenten leervragen zelf bepalen en waarin ze op een samenwerkende manier casussen oplossen die door experts in het werkveld zijn aangeboden. Daarbij zijn er in inputsessies van docenten en gastdocenten en al dan niet begeleide sessies voorzien. De studenten waarderen deze manier van werken en halen aan dat ze hierdoor zijn gegroeid in hun persoonlijke ontwikkeling. Ze voelen dat ze per groep veel verantwoordelijkheid hebben en leren hoe samen te werken, hoe valkuilen te (her)kennen en er samen sterker uit te komen. De studenten worden individueel permanent beoordeeld en op het einde van de module presenteren ze een groepsdossier. De opleiding meent dat deze werkvorm binnen hun onderwijsconcept past, dat zelfsturend,

praktijkgericht en samenwerkend leren en werken als basis hanteert. De opleiding gaf tijdens de gesprekken aan dat ze op zoek is naar een vorming op maat over probleemgestuurd onderwijs voor alle betrokken docenten. De commissie onderschrijft deze plannen, maar merkt op dat probleemgestuurd onderwijs als concept verder gaat dan probleemgestuurd werken; PGO situeert zich op het niveau van het volledige curriculum. De opleiding onderzoekt eveneens de mogelijkheid om een profileringstraject rond 'opvoeder' te organiseren. Van de studenten vernam de commissie dat zij het soms jammer vonden dat ze slechts kunnen opteren voor één profileringstraject. Ook deze piste kan de opleiding onderzoeken.

In het **stagetraject** zit zowel lintstage als blokstage vervat. Onder lintstage (één dag per week) vallen de opdrachten die bij de verschillende modules horen. Studenten verzamelen op de stageplaats gegevens of passen het geleerde in de praktijk toe. Zoals eerder vermeld is er bij de commissie verwarring over de term 'lintstage'. De commissie vraagt zich af of dit wel onder de noemer stage valt. Uit de ingekeken documenten vernam de commissie dat studenten en mentoren niet altijd even duidelijk weten wat er verwacht wordt van een lintstagedag. Tijdens de gesprekken gaven beide groepen aan dat ze één dag per week bovendien als erg kort ervaren. De opleiding kan het concept van de lintstage onder de loep nemen. Naast lintstages organiseert de opleiding blokstages. Deze nemen doorheen de opleiding toe in studiepunten en in het aantal stageweken. In de eerste schijf gaat een student twee keer twee weken op stage, in de tweede schijf twee keer drie weken. De afstudeerstage in de derde schijf behelst veertien stageweken. Liefst staan studenten een volledig academiejaar in dezelfde stagevoorziening om het leerproces te verdiepen, maar de stageplek wisselt ieder jaar om de blik op het werkveld te kunnen verruimen. Dit waardeert de commissie. In de eerste schijf lopen studenten vooral stage in een kinderdagverblijf of een IBO (Initiatief voor buitenschoolse opvang), wat de commissie logisch vindt. Ze vindt het een meerwaarde dat de opleiding verschillende stageplaatsen in verschillende sectoren ter beschikking heeft, waardoor studenten kunnen proeven van verschillende soorten werkveld. De opleiding plaatst studenten zelf op verschillende stageplaatsen maar houdt in de mate van het mogelijke rekening met hun voorkeuren. In de derde schijf kunnen studenten stage lopen in een CKG (Centrum voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning). Van de vertegenwoordigers van het werkveld vernam de commissie dat zij het jammer vinden dat dit pas in de derde schijf kan. De opleiding verduidelijkte de redenen daarvoor tijdens de gesprekken aan de commissie. De commissie stelt de opleiding toch nog voor om de mogelijkheden te onderzoeken om de stages in de

CKG's eerder in de opleiding plaats te laten vinden indien er voldoende leerkanen zouden zijn. De switch-studenten lopen ook stage, al wordt deze vaak op de eigen werkplek uitgevoerd (één of twee dagen per week) indien de studenten in de sector aan het werk zijn. Ze lopen evenwel geen lintstage. Soms is een student vrijgesteld van de stage in de eerste schijf. Indien switch-studenten niet in de sector werkzaam zijn, dienen ze praktijkverkenningdagen te volgen.

De **begeleiding op stage** bestaat uit stagebezoeken van de stagebegeleider (minstens twee maal per academiejaar), feedbackgesprekken van de stagebegeleider met de student en de begeleiding van de stagementor ter plaatse. Via e-mail of telefoon zet de opleiding de begeleiding van haar studenten soms verder. De commissie kwam tot de conclusie dat globaal gezien alle betrokkenen (werkveld, studenten) tevreden zijn over de stages en de begeleiding. De mentoren bevestigden dat de contacten met de opleiding vlot verlopen. Bovendien hebben de **mentorendagen** die de opleiding twee maal per academiejaar als vorming voor mentoren organiseert een duidelijke meerwaarde. Voor de mentoren worden zo de verwachtingen van de opleiding duidelijk afgestemd en kunnen er afspraken gemaakt worden voor de beoordeling van de stage. De commissie staat er wel op dat de opleiding die mentoren die niet bij de mentorendagen aanwezig kunnen zijn zeer duidelijk op de hoogte brengt van de verwachtingen ten aanzien van de stage. Volgens de mentoren neemt het lezen van verschillende documenten soms veel tijd in beslag. Volgens de opleiding is het de taak van elke student om met hun stagementor de wederzijdse verwachtingen te bespreken. Uit de gesprekken is gebleken dat dit nog niet altijd het geval. Het lijkt soms enige tijd te duren vooraleer de mentoren voldoende zicht hebben op wat de opleiding van de studenten op stage en van de mentoren vraagt.

Stage en onderzoeksvaardigheden zijn in deze opleiding nauw verweven met elkaar. Binnen de lijn 'professionaliseren' zijn volgens de commissie de opleidingsonderdelen 'Onderzoeken & Innoveren' in alle schijven degelijk uitgewerkt. De opleiding ambieert met dit opleidingsonderdeel een onderzoekende houding bij de studenten (terug) aan te wakkeren en (verder) te ontwikkelen. Kernbegrippen binnen het opleidingsonderdeel 'Onderzoeken & innoveren' zijn een onderzoekende houding t.a.v. zichzelf en de omgeving ontwikkelen, praktijkgerichte **onderzoeksvaardigheden** onder de knie krijgen en dit in dialoog met anderen en met het juiste taalgebruik (reflecties en processen documenteren, communicatieve vaardigheden van de pedagogisch coach als brugfiguur). De commissie

waardeert dat studenten vanaf het begin en in elke fase van de opleiding hun onderzoeksvaardigheden aanscherpen. Het reflecteren vormt een basisvaardigheid. Volgens de alumni is **reflectie** een sterk punt van deze opleiding: ze leren door hun reflectief vermogen, opgebouwd tijdens de opleiding, omgaan met problemen, uitdagingen en nieuwe situaties in het werkveld. De reflecties die studenten produceren komen terecht in het ontwikkelingsportfolio, dat van in de eerste schijf start en dat tracht de talenten van de student in kaart te brengen. Ze moeten een onderzoekende houding aannemen ten opzichte van hun leerproces en doen dit aan de hand van verschillende reflectieverslagen. Er is een leidraad voor deze verslagen voorhanden. Persoonlijke gesprekken met een trajectcoach horen eveneens bij dit reflecteren. De commissie is op zich tevreden met de reflecties van de studenten, maar vat de term 'ontwikkelingsportfolio' breder op dan een verzameling van reflectieverslagen. Volgens de commissie kan de opleiding verder gaan bij het ontwikkelen van een volwaardig portfolio van studenten.

De commissie is tevreden over de praktijkanalyse-sessies van de opleiding binnen de opleidingsonderdelen 'Onderzoeken & innoveren 1, 2 en 3'. De methodiek van WANDA (Waarderende Praktijkanalyse) die de opleiding daarin gebruikt werd ontwikkeld en getest in de opleidingen Pedagogie van het jonge kind en het werkveld; de Arteveldehogeschool nam hierin het voortouw. Ook over de opzet van de **bachelorproef** en de voorbereiding erop is de commissie positief. Een good practice vindt de commissie de werkvorm van het **Go-cartproject** dat in de tweede schijf start vanuit een ontwikkelwens of een ondersteuningsvraag van de stageplek van de studenten en onder de vorm van een Go-cart+project in de derde schijf verder gaat. Dit project dient studenten de verschillende fasen van een onderzoeksproject bij te brengen en ze voor te bereiden op het uitwerken van hun bachelorproef. De beeldspraak van een go-cart staat voor het samen trappen van de student en de stageplek naar een zelfde doel met inbegrip van halthouden nu en dan (reflectiemomenten). De student zit aan het stuur maar dient alle betrokkenen aan boord te krijgen en te houden. De bachelorproef zelf werkt de student in de afstudeerstage uit. De commissie vindt het een meerwaarde dat de bachelorproef en de stage onderwijskundig dan wel van elkaar gescheiden mogen zijn (door te focussen op verschillende leerresultaten) maar dat het onderzoeksproject toch meteen in de praktijk kan worden ontworpen, uitgevoerd en geëvalueerd. De opleiding ziet de bachelorproef als het sluitstuk van leerresultaat acht (maatschappelijke oriëntatie) en een leerlijn rond taal in het programma. Studenten kiezen met hun stagementor een onderzoeksthema en een

specifieke onderzoeksvraag. Aan de hand van literatuurstudie, het stellen van onderzoeksvragen en het plannen en uitwerken van een **onderzoeksstrategie en -methode** om die vragen te beantwoorden, stelt de student een concreet onderzoeksontwerp op. In een volgende fase verzamelt de student data, analyseert en evalueert deze in de praktijksetting. Vervolgens volgt een documentatie- en rapporteringsfase die resulteert in concrete werkstukken (procesmap, zakelijke beleidsondersteunende tekst, illustrerende poster, ...). Dit alles stelt een student mondeling voor. De commissie vernam van de alumni en de vertegenwoordigers van het werkveld positieve geluiden over het concept van de bachelorproef. Ook de begeleiding ervan wordt gunstig bevonden. In de bachelorproefgids vinden studenten alle nodige informatie. Een student kiest binnen het opleidingsonderdeel 'Bachelorproef' (minstens) twee workshops rond het inzetten van onderzoeksstrategieën en -methoden en het verwerken van data. Er is in individuele feedback/begeleiding voorzien, maar ook in groep. De commissie vindt de **begeleiding van de bachelorproef** in kleine groepjes rond eenzelfde thema positief; het samenwerkend leren, dat voor de afgestudeerden die in een team zullen werken erg belangrijk is, trekt de opleiding hier immers in door. Studenten zijn op dat moment elkaars critical friend. De studenten die met de commissie in gesprek gingen, vermeldden ook het bachelorproefforum op de elektronische leeromgeving Chamilo, waar tips en tricks worden uitgewisseld en waarbij voorzien is in een stuk peer evaluatie over de deelname van de studenten aan het forum. Dit waardeert de commissie. Studenten die tijdens hun studie in het buitenland studeren of er stage lopen, dienen geen bachelorproef uit te werken. Zij volgen het opleidingsonderdeel 'Onderzoeken & innoveren 3: internationaal traject', voeren het go-cart+-project uit maar krijgen een andere opdracht waarin ze aantonen dat ze het achtste leerresultaat op eindniveau beheersen. De commissie vindt het enigszins jammer dat studenten die naar het buitenland vertrekken geen bachelorproef dienen uit te werken. De commissie meent dat de studenten hiertoe wel in staat zouden zijn, mede door de ondersteuning van de behoorlijk uitgewerkte onderzoeksleerlijn.

De commissie is overigens onder de indruk van de investeringen die de opleiding doet met betrekking tot **internationalisering**. Hoewel ze een jonge en zelfs startende opleiding genoemd mag worden, meent de commissie dat ze hierin reeds ver staat. De benchmarkprocessen die met twee opleidingen in Finland en Nederland worden gestart, benoemde de commissie al eerder als positief (zie GKW 1). Daarnaast zijn er in het curriculum mogelijkheden tot internationalisering, zoals internationale

voorbeelden in de lessen, gastdocenten, internationale literatuur, studiebezoeken aan organisaties met een internationale gerichtheid of in het buitenland, deelname aan het opleidingsonderdeel 'Opvoeding en beleid in internationaal perspectief' in het Engels samen met inkomende studenten, delen van internationale ervaringen onder studenten, een internationale week, ... Studenten waren erg te spreken over een week dat ze naar het buitenland gaan en vijf dagen stage lopen binnen het opleidingsonderdeel 'Opvoeding en beleid in internationaal perspectief' in de tweede schijf. Ook de switch-studenten hebben deze mogelijkheid en vinden dat een meerwaarde. Voor de inkomende studenten werkte de opleiding in samenwerking met de lerarenopleiding(en) van de hogeschool een Engelstalig studieprogramma uit, genaamd 'Bridges in education'. De opleiding werkt overigens nauw samen met de opleiding Kleuteronderwijs wat internationalisering betreft. Vlaamse studenten kunnen via een Erasmusprogramma studeren in het buitenland (drie tot vijf maanden). Via mondiale praktijkverkenning (drie maanden – ontwikkelingssamenwerking), waarop studenten voorbereid worden in het opleidingsonderdeel 'Voorbereiding mondiaal leren', leren studenten een buitenlandse organisatie voor jonge kinderen van binnenuit kennen. De commissie vernam dat de opleiding de kwaliteit van de buitenlandse studieprogramma's tracht te bewaken door feedback met de studenten en door zelf de studenten in het buitenland zo veel mogelijk te bezoeken. Dit moet de opleiding zeker verder zetten. Daarnaast is er ook voor het personeel mogelijkheid tot mobiliteit, door deelname aan internationale conferenties en studiebezoeken aan buitenlandse instellingen, bijvoorbeeld wanneer studenten in het desbetreffende land of stad zouden studeren. De opleiding ontwikkelde een 'kijkkader internationalisering' met kwaliteitscriteria voor haar internationale partners dat docenten na een dergelijk studiebezoek verder aanvullen. In het kader van de internationale week die is verbonden aan het opleidingsonderdeel 'Opvoeding en beleid in internationaal perspectief' ontvangt de opleiding buitenlandse gastdocenten uit de partnerinstellingen. Verder is de opleiding actief in internationaal onderzoek en projecten. Zo organiseert ze in het najaar van 2015 een Kort Opleidingsinitiatief (KOI) rond fostering child development waar verschillende ontwikkelingsorganisaties elkaar en de opleiding kunnen ontmoeten.

Met betrekking tot de **materiële voorzieningen** is de commissie van mening dat de lokalen enigszins verouderd zijn maar toch toereikend om het onderwijs te verzorgen. Meestal worden studenten in kleinere groepen onderverdeeld (een veelvoud van zestien personen afhankelijk

van de activiteit). Soms hebben studenten op fietsafstand enkele onderwijsactiviteiten op de campus in de Brusselsepoortstraat te Gent. Het is voor de commissie samen met de opleiding uitkijken naar een geplande verbouwing van de campus vanaf het jaar 2017 aangezien studenten nu aangeven dat er meer nood is aan stille ruimtes om te kunnen werken. De commissie is tevreden over de faciliteiten in de huidige mediatheek, waar studenten de nodige materialen ter beschikking hebben om in groep en individueel te kunnen werken en de nodige bronnen voor hun onderzoek te raadplegen. De mediatheekwerking, die 'zichzelf naar buiten brengt' op de campus (resultaten van PWO-onderzoeken uitstellen, een wekelijkse nieuwsbrief uitbrengen, ...), maar tegelijk ook 'mensen naar binnen lokt', vindt de commissie interessant. De **combinatie** van studenten **Kleuteronderwijs en Pedagogie van het jonge kind** op deze campus weet de commissie eveneens te waarderen. Het zou mooi zijn mochten beide opleidingen een nog verder reikende inhoudelijke samenwerking met betrekking tot het curriculum kunnen verkennen. Zo hoorde de commissie over een multidisciplinair pilootproject van de opleiding Pedagogie van het jonge kind in samenwerking met de opleiding Event management waar studenten PJK reflectiesessies begeleiden. Het zou goed zijn te onderzoeken of iets dergelijks ook met de opleiding Kleuteronderwijs mogelijk zou zijn.

De commissie komt tot de conclusie dat studenten voor **begeleiding** altijd ergens terecht kunnen omdat de opleiding een ruim aanbod aan begeleidingsmogelijkheden ter beschikking heeft. Studenten en docenten staan dan ook dicht bij elkaar en de studenten ervaren een laagdrempelig contact met hun docenten. Zij zijn aanspreekpunt voor allerlei vakinhoudelijke vragen en begeleiding. Daardoor verloopt de begeleiding ook vlotter: studenten signaleren namelijk snel wanneer er iets aan de hand zou zijn. Mogelijke problemen en/of vragen worden zo ondervangen door de trajectcoach en de docenten van de opleidingsonderdelen nog voor ze bijvoorbeeld bij de ombudspersoon terecht zouden komen. Ook bachelorproef- en stagebegeleiders vangen veel op. De persoon van trajectcoach, die gedurende een academiejaar een aanspreekpunt is voor de studenten, vinden de studenten een pluspunt van de opleiding: deze persoon is voor hen een vertrouwenspersoon. Dat de trajectcoach elk jaar wisselt, haalden zij ook aan als positief, omdat zij zo vanuit verschillende gezichtspunten met raad en daad bijgestaan worden. Met de trajectcoach voeren de studenten per academiejaar minstens vijf gesprekken; een startgesprek, twee tussentijdse coachinggesprekken en twee feedbackgesprekken. Daarin zit een grote mate van zelfsturing voor de student; zij bepalen immers zelf op welke topics ze gecoacht willen worden en welke doelen ze willen

bereiken met het gesprek. Op hogeschoolniveau kunnen studenten die er behoefte aan hebben aankloppen bij de leercoach bij twijfels over studiekeuze en studievaardigheden, bij de zorgcoach voor bijzondere faciliteiten en bij de dienst studentenvoorzieningen voor onder andere psychosociale of financiële steun. De commissie waardeert het **taalbeleid** en het daarvoor opgestelde taalcharter van de opleiding. Een taalcoach biedt extra taalondersteuning voor studenten en in de leerlijn 'Onderzoeken & innoveren' zit een taallijn ingebed. De commissie meent dat de opleiding door deze verschillende voorzieningen studentgericht werkt.

De begeleidingsmogelijkheden gelden eveneens voor de studenten uit het switch-traject. Voor hen organiseert de opleiding een individueel instroomgesprek om de wensen en noden te vernemen en om de haalbaarheid van de studie, vaak in combinatie met werk en/of gezin, in te schatten. Een dergelijk instroomgesprek is volgens de commissie een must en moet de opleiding zeker verderzetten. De opleiding verzorgt verder eveneens informatiedagen en verspreidt informatie over de nieuwe opleiding op Studietoelatingen en informatiebeurzen (SID-in's), de website, brochures, ... Van de instromende switch-studenten vragen er een deel de EVC-procedure aan (Eerder Verworven Competenties). Studenten geven aan dat ze daarbij goed begeleid zijn. De procedure is zwaar maar zorgt ervoor dat ze met meer zelfvertrouwen de opleiding starten. Hoewel het switch-traject in de eerste plaats is ontstaan voor zij die reeds werkzaam zijn in de sector van kinderopvang of gezinsondersteuning, erkent de opleiding een aantal vooropleidingen waarvoor vrijstellingen mogelijk zijn (zoals Bachelor in het kleuteronderwijs, orthopedagogie, pedagogische wetenschappen, ...) en een aangepast programma is opgesteld. De commissie keek het doorstroomrendement van de opleiding in en zag daarbij geen sterk afwijkende cijfers van het Vlaamse gemiddelde. Bovendien is het nog moeilijk de cijfers juist te interpreteren aangezien de opleiding nog maar vier jaar bestaat en cijfers vaak enkel betrekking hebben op een deel studenten, nog geen afgestudeerden meerekenen en daardoor een vertekend beeld geven. Het studierendement van de opleiding aan de Arteveldehogeschool ligt volgens de DHO-cijfers rond 75% en is daarmee net iets hoger dan het gemiddelde studierendement van de andere Vlaamse PJK-opleidingen. Volgens de eigen cijfers van de opleiding ligt het studierendement (het aantal behaalde studiepunten t.o.v. het aantal opgenomen studiepunten) van de eerstejaarsstudenten lager dan dat van de tweede- of derdejaarsstudenten. Bovendien hebben studenten met een vooropleiding in het beroepssecundair onderwijs (BSO) een beduidend lager rendement dan studenten uit het ASO, TSO of KSO; een verschil dat zich naarmate de opleiding vordert herstelt. Drop-out

gebeurt dan ook voornamelijk in het eerste jaar van de opleiding. De commissie waardeert de exitgesprekken die de opleiding hanteert om zicht te krijgen op de redenen van drop-out.

De commissie ontmoette tijdens het visitatiebezoek een enthousiast **team van docenten en medewerkers**. Dankzij haar enthousiasme en gedrevenheid is het team er in geslaagd om de opleiding te brengen tot wat ze vandaag is. Het rekruteringsbeleid van de opleiding is gericht op complementariteit: de opleiding streeft naar een combinatie van werkveld-, onderwijs- en onderzoekskundigheid. Volgens de commissie is het een meerwaarde dat sommige docenten hun job op de hogeschool combineren met een job in het werkveld. Deze voeling met het werkveld komt de professionele gerichtheid van de opleiding ten goede. Via stagebegeleiding komen ook die personeelsleden die niet rechtstreeks in het werkveld staan er mee in contact. De genderverdeling van de docenten volgt die van de studentenpopulatie: een meerderheid aan vrouwen. Er is een functioneringscyclus aanwezig, wat de commissie onderschrijft.

De commissie merkte een ruime aandacht op van de opleiding voor **professionalisering** van haar personeel en dit zowel binnen als buiten de hogeschool, zowel individueel als in team. Zo vermeldden de docenten onderwijskundige opleidingen voor startende docenten rond didactiek en toetsing. Nieuwe docenten worden overigens ook met een medewerkersgids, onthaalsessies, een literatuurpakket en een systeem van peter- en meterschap verder begeleid. Medewerkers volgden nog een opleiding rond competentiegerichte werkvormen, een Arteveldebrede week met allerlei workshops rond onderwijskundige thema's, een onderwijsdag van de hogeschool rond modulair onderwijs en alternatieve les- en toetsvormen. Het team volgde samen een module rond inspirerend coachen en zette dit in haar trajectcoaching in. Daarnaast blijft er ruimte voor individuele vakinhoudelijke vorming. Positief is ook de teamdag voor de docenten samen met de docenten van de andere twee Vlaamse opleidingen Pedagogie van het jonge kind. De commissie vernam dat het team van de opleiding PJK aan de Arteveldehogeschool een 'hongerig' team was. Zij vindt dit mooi, maar waarschuwt de opleiding om ook niet té veel hooi op de vork te nemen. Zij verwijst daarmee naar de **werkdruk** die hoog is door een krappe omkadering ondanks inspanningen van de hogeschool. Voor de opleiding is er 15,5 FTE aan personeel (projectmiddelen er niet bij gerekend). Met onderzoeksprojectmiddelen stijgt het aantal koppen tot 23 FTE. De docent-studentratio is ongeveer 1 op 21 voltijdse studenten. De combinatie van lesopdrachten, opdrachthouderschappen, het onderzoek, de professiona-

liseringsmogelijkheden, de student-docentratio en de verschillende rollen van elke docent (lesgever, stagebegeleider, bachelorproefbegeleider, ondersteunende functies, studentenbegeleiding, ...) zorgen ervoor dat de werkdruk hoog is. Hieraan moet de opleiding blijvend aandacht schenken. Er is wel een transparant systeem van taakin-vulling voorhanden en de taakverdeling wordt in het hele team gecommuniceerd. De commissie vernam ook dat het team zich bewust is van haar enthousiasme, maar dat men ook een 'spaarlijst' aanlegt: nieuwe ideeën of acties worden zo zichtbaar bijgehouden maar bewust nog wat uitgesteld teneinde de werkdruk niet verder te verhogen. De opleiding moet blijvende aandacht hebben voor maatregelen om de werkdruk in balans te houden of te verlichten.

De commissie is van mening dat de opleiding meerdere initiatieven organiseert op vlak van **kwaliteitszorgbeleid**. Ze gaat uit van een proces van kwaliteitsverbetering dat zowel top-down als bottom-up verloopt. Externe factoren, zoals een nieuwe regelgeving, en het strategisch plan van de hogeschool bepalen enigszins de richting van de kwaliteitszorg in de opleiding. Nog meer invloed heeft het opleidingsplan (2011–2015) waarin de opleiding zeven strategische prioriteiten stelt rond de visie, het werkveld, competenties en toetsing, personeelsbeleid, internationalisering, inzetbaarheid van de afgestudeerden, strategische planning en onderwijs-onderzoek. Hieraan worden acties gekoppeld. De commissie heeft verder gezien dat de opleiding aandacht had voor de aanbevelingen van de commissie die de Toets Nieuwe Opleiding heeft geformuleerd en er eveneens verbeteracties aan koppelde. Daarnaast heeft de opleiding een cultuur gecreëerd waarin de stakeholders geconsulteerd worden en zich gehoord voelen, zo merkte de commissie. De opleiding kon voorbeelden aanbren-gen van zaken die zij reeds wijzigde naar aanleiding van opmerkingen van studenten en werkveld, wat de commissie waardeert. Voorbeelden daar-van zijn verplaatsing van blokstage, herwerken van stagedocumenten of verplaatsen van modules. De studentenraad en de opleidingsraad staan volgens de studenten open voor nieuwe ideeën en gaan aan de slag bij mogelijke problemen. Een bevraging van studenten peilt naar de gevolg-de opleidingsonderdelen en resulteert in een evaluatierapport doceer- en begeleidingsgedrag voor docenten. Docenten kunnen op hun beurt zaken aangeven in een tevredenheidsonderzoek. Voor elk opleidingsonderdeel organiseert de opleiding een studentendocentenforum waarin feedback wordt verzameld en acties voor het komende academiejaar worden op-gesteld. De feedback over het programma bespreken de docenten ook in curriculumcommissies met programmali-jnverantwoordelijken. Ook het werkveld kan in de opleidingsadviesraad en bij contacten met betrekking

tot de stagebegeleiding verbeteracties voorstellen. De commissie is tevreden te vernemen dat de opleiding een prille alumniwerking heeft opgestart en raadt haar aan om daarmee verder te gaan.

Samenvattend beoordeelt de commissie deze generieke kwaliteitswaarborg als 'goed'. Dit geldt voor het basistraject en de variant, het switch-traject. De commissie is vooral positief over de keuze van de opleiding om een modulair programma in te richten en programmalijnen te ontwikkelen. Dit ondersteunt het leerproces van de student. De integratie van theorie en praktijk in het curriculum komt duidelijk naar voren en de balans tussen beide is in evenwicht. De commissie kan zich eveneens vinden in het onderwijsconcept van de opleiding en het inzetten van verschillende activerende werkvormen die aansluiten bij de leerresultaten. De commissie is verder onder de indruk van de programmalijn rond onderzoeken & innoveren. De voorbereiding op de bachelorproef onder andere door het go-cartproject en het go-cart+project vindt de commissie een good practice. Bovendien is over het algemeen het concept van het stagetraject en de begeleiding ervan in orde, al moet er gewaakt worden over het duidelijk maken van de verwachtingen van stage aan alle mentoren. De commissie waardeert de begeleidingsmogelijkheden voor studenten (inclusief taalbegeleiding). Het personeel is volgens de commissie enthousiast en heeft veel ruimte voor professionalisering. Het kwaliteitszorgsysteem van de opleiding is degelijk uitgewerkt en betreft de stakeholders systematisch. De opleiding heeft reeds heel wat gerealiseerd met betrekking tot internationalisering. De commissie is dus van mening dat de opleiding systematisch de basiskwaliteit overstijgt wat deze generieke kwaliteitswaarborg betreft. Aandachtspunten zijn onder andere het opvolgen van de studielast van het programma en het verduidelijken van de plaats en de meerwaarde van lintstage aan alle betrokkenen.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 - Gerealiseerde eindniveau

De commissie beoordeelt het gerealiseerde eindniveau van de Bachelor in de pedagogie van het jonge kind als goed (basistraject en traject voor werkstudenten/switch).

De commissie hecht veel belang aan het **toetsbeleid** van de opleiding en de toetsbekwaamheid van de docenten. Zij heeft vastgesteld dat de opleiding een duidelijk visie heeft over haar toetsbeleid. Zo streeft de opleiding in haar toetsbeleid, net zoals bij het onderwijs, naar beoordelen in partnerschap (stage i.s.m. het werkveld, beoordelen van de bachelorproef),

naar het principe van groeiende zelfsturing van de student, naar herhaalbaarheid, naar professionele gerichtheid door het gebruik van authentieke beroepssituaties en naar het principe van integratie. De opleiding toetst 'bouwstenen' of enkelvoudige componenten zoals kennis of inzicht. Dit is vooral in de eerste schijf het geval. Vanaf de tweede schijf en vooral in de derde schijf wordt integratie van kennis, vaardigheden en attitudes door toetsing van (deel)leerresultaten steeds belangrijker. De afsluitende en integratieve toetsing op het einde van elk academiejaar gebeurt voornamelijk binnen de programmalijn 'Professionaliseren'.

Er wordt in deze opleiding veel getoetst, zo meent de commissie. Ze waardeert het dat de gekozen **toetsvormen** en beoordelingscriteria afgeleid zijn uit de leerresultaten. Elk leerresultaat (een mix van de aspecten knows, knows how, shows and does) wordt geëvalueerd met een mix van toetsvormen en voor elk opleidingsonderdeel kiest de opleiding uit vijf categorieën van toetsvormen, namelijk schriftelijk examen, mondeling examen, rapport (geschreven teksten), werkstuk (bijvoorbeeld portfolio) en observatie (beoordeling van studenten voor een presentatie, coachingsvaardigheden, enz...). Naarmate de opleiding vordert neemt het aandeel schriftelijke examens af en worden vaardigheden eerder getoetst via observaties. Het is volgens de commissie een meerwaarde dat peer evaluatie en een zelfevaluatie door studenten deel uitmaakt van het toetsplan van de opleiding. Ook formatieve evaluatie onder de vorm van feedback is aanwezig in de opleiding, wat de commissie tevreden stemt. De gesproken studenten zijn hier eveneens positief over.

De commissie vindt het verder positief dat toetsen, net als de opleidingsonderdelen, niet individueel gekozen worden maar dat het hele team er zich over buigt, rekening houdende met de vooropgestelde leerdoelen van de opleidingsonderdelen. De curriculumcommissie, waarin de programmalijnverantwoordelijken afstemming zoeken met andere programmalijnen, fungeert als toetscommissie die over de strategie en kwaliteit van de toetsing waakt. Uit de gesprekken stelde de commissie verder vast dat de studenten op de hoogte zijn van de **beoordelingscriteria** en deze **transparant** vinden. Ze weten wat de opleiding van hen verwacht met betrekking tot de evaluaties. De opleiding brengt hen op de hoogte van de gebruikte toetsvormen en -criteria via Chamilo (taakfiches), de ECTS-fiches en de examen- en opdrachtenplanning. Uit de afgenomen accreditatiescan (2013–2014) komt dan ook het gevoel naar voren dat de evaluaties helder en transparant gebeuren. De commissie keek de verbeterleutels van de docenten in en meent dat deze duidelijk zijn.

De commissie is van mening dat de beoordeling van de blokstage in orde is. De eindverantwoordelijkheid ervan ligt bij de opleiding, maar de mentor op de stageplaats heeft alsnog een stem in de beoordeling omdat deze persoon gedurende het volledige academiejaar de student aan het werk ziet op de stageplaats. De mentoren bereiden immers de evaluatie voor, net zoals de studenten, aan de hand van de beoordelingscriteria. In een tussentijds feedbackgesprek bespreken de stagebegeleiders deze informatie als formatieve evaluatie. Op het einde van het stagetraject gebeurt dit opnieuw maar is de evaluatie summatief. De commissie stelde vast dat het eigenaarschap van de vertaling van kwalitatieve feedback naar een score bij de docenten ligt, en dat de mentoren daarvan op de hoogte zijn. 80% voor de quotering van stage komt uit de beoordeling van de observatie van de leerresultaten door de mentor, student en begeleider (tijdens tussentijdse stagebezoeken). De andere 20% wordt toegekend op basis van verkenning- en reflectierapporten van de student in de stagemap. Om de objectiviteit van de stage te verhogen, organiseert de opleiding een 'collegiaal consult' bij het vastleggen van de stagequotering. Dit wil zeggen dat de resultaten van studenten besproken worden in de hele groep van stagebegeleiders/docenten. De commissie meent dat door het collegiaal consult en door de formulering van de stagecriteria iedereen doorgaans op dezelfde lijn zit en de score van de stage voor de studenten niet als een verrassing komt.

De commissie is tevreden over enerzijds de beoordeling van de **bachelorproef** en anderzijds de kwaliteit van de afstudeerwerken die zij kon inkijken. De opleiding houdt bij de beoordeling van de bachelorproef rekening met meerdere beoordelingen vanuit verschillende invalshoeken. Zo zijn de bachelorproefbegeleider en een tweede onafhankelijke lezer verantwoordelijk voor de beoordeling van de zakelijke tekst in de bachelorproef. Voor de beoordeling van de presentatie van de bachelorproef komt een externe expert aan bod. De opleiding schakelt de stagementor opnieuw in voor de beoordeling van de poster. De bachelorproefbegeleider en verschillende andere beoordelaars beoordelen de verschillende toetsvormen binnen de bachelorproef en de studenten, tenslotte, geven via peer assessment een oordeel op een onderdeel van de procesmap van hun medestudenten. De commissie keek een finaal document in dat alle onderdelen samenvoegt en vond dat duidelijk. De commissie vindt het belangrijk dat de studenten op de hoogte zijn van het feit dat er meerdere beoordelaars betrokken zijn bij de bachelorproef. De commissie vond dat door de geleidelijke opbouw van de onderzoekslijn en door het gocart-project reeds in de tweede schijf te laten starten, de voorbereiding op de

bachelorproef intensief was en de opbouw van de onderzoeksvaardigheden van de studenten duidelijk zichtbaar in de bachelorproeven die zij heeft ingekeken. Zij las ook inhoudelijk behoorlijke werken. Het niveau zes van de Vlaamse Kwalificatiestructuur is volgens de commissie in de bachelorproeven op peil.

Uit de met de commissie gevoerde gesprekken is gebleken dat de opleiding er op vraag van het **werkveld** is gekomen. De verbreding die er is gekomen (zie GKW 1), heeft als doel gehad om de perspectieven van de afgestudeerden op de arbeidsmarkt te verruimen. De afgestudeerden vormen als pedagogisch coach een brugfunctie en die meerwaarde werd door het werkveld meermaals benadrukt. Volgens hen zijn de afgestudeerden personen die snel en goed taken kunnen uitwerken, vlug informatie kunnen verzamelen, mensen betrekken bij hun plannen. De studenten hebben een waardeerende kijk en hun coachende vaardigheden zijn sterk. Ook de **afgestudeerden** zien de meerwaarde van hun kennen en kunnen op de arbeidsmarkt in. Zij voelen zich door de opleiding voldoende voorbereid op hun werk, vooral door het hun aangeleerde reflectief vermogen. Een uitstroomonderzoek is gepland voor juni 2015 en was er nog niet op het moment van het visitatiebezoek. De opleiding had wel een korte digitale bevraging van haar afgestudeerden afgenomen met ongeveer 70% respons, en heeft focusgesprekken georganiseerd met het werkveld en de alumni. Uit de bevraging bleek dat afgestudeerden nog meer administratieve vaardigheden, kennis van het Frans en van nieuwe decreten/ontwikkelingen in de sectoren van kinderopvang en preventieve gezinsondersteuning zouden waarderen. De commissie kan zich daarin vinden en vraagt de opleiding te onderzoeken hoe zij hieraan kan voldoen.

Van de studenten die in september 2011 de opleiding aanvatten, studeerden er bijna 48% af binnen de drie jaar. De opleiding heeft 61 afgestudeerden op het moment van het schrijven van haar zelfevaluatie rapport. De commissie merkte door de gesprekken op dat de afgestudeerden in het bredere werkveld terecht lijken te komen. Uit de bevraging bleek dat ongeveer 55% van de respondenten aan het werk is. 36% studeert verder en iets minder dan 12% is nog werkzoekend. Het stemt de commissie tevreden dat van de afgestudeerden die aan het werk zijn er 95% werken in de sector waartoe ze opgeleid worden en meestal ook op het juiste niveau (als verantwoordelijke of leidinggevende, als pedagogisch coach). Sommigen zijn aan het werk als kindbegeleider. De commissie meent dat er met betrekking tot de **tewerkstelling** nog kansen tot uitbreiding liggen. Ze vernam dat organisaties of kinderopvangplaatsen deze studenten graag

aanwerven, maar daar in de meeste gevallen het budget niet voor hebben. De commissie benadrukt daarom het belang van blijvend de opleiding in de kijker te zetten en het potentiële werkveld en de overheid te overtuigen van de waarde van deze afgestudeerden op de arbeidsmarkt, gezien de nieuwigheid die de opleiding is. De afgestudeerden zijn optimistisch over hun kansen.

De commissie is van mening dat de opleiding een duidelijke visie op toetsen heeft en dit vertaald heeft in een toetsbeleid. De toetsvormen en toetscriteria zijn afgeleid van de leerresultaten. De toetsing is transparant. De commissie meent dat de beoordeling van de blokstage in orde is, mede dankzij de duidelijke verwachtingen van en voor stagementoren, collegiaal consult en de transparante criteria voor stage. Daardoor staan alle betrokkenen doorgaans op dezelfde lijn. De commissie is eveneens positief over de beoordeling van de bachelorproef waarbij rekening wordt gehouden met meerdere beoordelaars. Na het inkijken van de bachelorproeven komt de commissie tot de conclusie dat, mede dankzij de voorbereiding via de programmalijs 'Onderzoeken & innoveren' de onderzoeksvaardigheden van de studenten duidelijk zichtbaar worden in de bachelorproeven en het niveau zes van de Vlaamse Kwalificatiestructuur in de werken op peil is. De afgestudeerden komen over het algemeen vlot in het werkveld terecht en hun meerwaarde wordt er erkend. Daarom kent de commissie de score 'goed' toe aan deze generieke kwaliteitswaarborg, zowel voor het basistraject als voor het switch-traject. Als aandachtspunt vermeldt de commissie het blijvend in de kijker zetten van de opleiding om maximale tewerkstellingskansen voor de afgestudeerden creëren.

Integraal eindoordeel van de commissie

Basistraject

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	V
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	G
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	G

Variant switch-traject

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	V
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	G
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	G

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als voldoende wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als goed en generieke kwaliteitswaarborg 3 als goed, is het eindoordeel van de opleiding Pedagogie van het jonge kind van de Arteveldehogeschool voor zowel het basistraject als het switch-traject, conform de beslisregels, goed.

Samenvatting van de aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau

- De terminologie van de leerresultaten verder verhelderen. Dit ook voldoende aanbrengen bij mentoren die niet aan de mentorendagen kunnen deelnemen.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces

- De verdeling van de studiepunten over de verschillende programmalijnen herbekijken en verduidelijken. De duur van de modules zelf eveneens onder de loep nemen.
- Verduidelijken wat de opleiding precies bedoelt met enkele werkvormen (zoals lintstage, probleemgestuurd onderwijs, ...) en wat zij daarmee ambieert.
- Verdere pistes voor een bijkomend profileringstraject 'opvoeder' onderzoeken.
- Overwegen om stages in CKG's reeds eerder dan in de derde schijf te laten plaatsvinden.
- Onderzoeken hoe studenten meer initiatief kunnen nemen om – aanvullend op de reeds aanwezige website en stagegids – de stagementoren duidelijk op de hoogte te brengen van de verwachtingen van de stage.
- De mogelijkheden onderzoeken tot een verdere inhoudelijke samenwerking met de opleiding Bachelor in het onderwijs: kleuteronderwijs.
- Blijven zoeken naar maatregelen om de werkdruk van het personeel in balans te houden of te verlichten.
- De alumniwerking nog verder uitwerken.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau

- De mogelijkheden onderzoeken om verder tegemoet te komen aan opmerkingen van de afgestudeerden inzake specifieke vaardigheden.
- Blijven verder werken aan de bekendmaking van de opleiding teneinde de tewerkstellingskansen van de afgestudeerden te verhogen.

ERASMUSHOGESCHOOL BRUSSEL

Pedagogie van het jonge kind

SAMENVATTING

Bachelor in de pedagogie van het jonge kind Erasmushogeschool Brussel

Op 28 en 29 april 2015 werd de professioneel gerichte bacheloropleiding Pedagogie van het jonge kind van de Erasmushogeschool Brussel in het kader van een onderwijsvisitatie op haar kwaliteit geëvalueerd door een commissie van onafhankelijke experts. In deze samenvatting, die een momentopname weergeeft, worden de belangrijkste bevindingen van de commissie opgelijst.

Profilering

De professioneel gerichte bacheloropleiding Pedagogie van het jonge kind is een opleiding van de Erasmushogeschool Brussel binnen het departement Onderwijs en Pedagogie. Ze wordt georganiseerd op de campus Jette. Ze bestaat in haar basistraject uit drie opleidingsjaren of zes semesters. In totaal werkt de opleiding een programma van 180 studiepunten uit. Op 1 november 2014 waren 104 studenten ingeschreven in de opleiding.

De opleiding heeft een variant, namelijk het traject voor werkstudenten. Het bestaat uit een werktraject en een verkort traject. De opleiding ontwikkelde het werktraject voor studenten die al een vijftal jaar als kindbegeleider aan de slag waren maar nog geen diploma hoger onderwijs op zak hadden. Het verkort traject daarentegen is voor die studenten die al een bachelordiploma verworven hebben (in de studiegebieden

lerarenopleiding, sociaal-agogisch werk of gezondheidszorg). Voor al deze studenten werkt de opleiding met blended learning en is het aantal contacturen beperkter dan in het basistraject. De kwaliteit van de variant is evenwaardig met het basistraject.

De opleiding is een nieuwe opleiding die in 2011 is ontstaan, voornamelijk op vraag van Kind & Gezin, en vanuit een nood aan professionalisering in de sector van kinderopvang. Het beroepsprofiel en het competentieprofiel dat toen vorm kreeg, richtte zich vooral naar de kinderopvang. Toen de opleiding van start ging, ontstond er een zekere budgettaire onzekerheid met betrekking tot de tewerkstelling van alle afgestudeerden in de sector van de kinderopvang. De opleiding breidde daarom haar terrein uit van louter kinderopvang naar gezinsondersteuning en de vrijetijdscontext van kinderen van 0 tot 12 jaar. Het competentieprofiel van de opleiding kreeg toen een bredere invulling; de competenties bleven dezelfde maar de setting waarin ze toegepast worden is verbreed.

De opleiding werkt met opleidingsspecifieke leerresultaten die gebaseerd zijn op de vier verantwoordelijkheden of rollen van een pedagogisch coach waartoe de opleiding opleidt, met name de verantwoordelijkheid t.a.v. kinderen, gezinnen, professionals en externe partners in de samenleving. Onder elke verantwoordelijkheid zitten twee leerresultaten. De laatste twee leerresultaten (reflecteren en innoveren en omgaan met diversiteit) zijn 'dragend' en dus ter ondersteuning van elke verantwoordelijkheid. Omdat de opleiding in haar visie de nadruk legt op cultuureducatie, heeft ze een rol als cultuuroverdrager voor de pedagogische coach toegevoegd en twee bijkomende leerresultaten rond cultuureducatie geformuleerd. Deze zijn een passende aanvulling, gegeven de grootstedelijke context waarbinnen de opleiding opereert en de gekozen onderwijsvisie.

Programma

De commissie kan zich vinden in het didactisch concept, dat uitgaat van drie doelvormen (deskundigheid, bekwaamheid en identiteit) en aangepaste leeromgevingen met elk specifieke leer-, werk- en toetsvormen. Het is innovatief hoe dit is uitgewerkt in een programma over zes semesterthema's en tien leerlijnen die de samenhang waarborgen. Wat opvalt is de geslaagde uitbreiding naar het socio-culturele veld in het programma (bijvoorbeeld in de leerlijn 100 Talen) en de stages. De studielast is haalbaar.

Positief is het opleidingsonderdeel 'Bedrijfsbeheer' dat in principe buiten de 180 studiepunten van het programma valt maar waardoor studenten een bijkomend bekwaamheidsattest verwerven. De opleiding zou kunnen overwegen om volgens dit concept een opleidingsonderdeel 'Frans' aan te bieden gezien de problematiek van anderstaligheid in Brussel.

De cursusmaterialen zijn over het algemeen in orde. De commissie stelde een waaier aan verschillende werkvormen vast, bepaald op basis van de leerresultatenmatrix. Een good practice is het leerwerkplekleren. Dit leren in een veilige leeromgeving is een mooie opstap om in de meer complexe stage-omgeving aan de slag te gaan met grotere groepen kinderen en met het coachen van medewerkers.

De opbouw van de stages is volgens de commissie logisch. Vooral vanaf de stage in semester 4 neemt de keuzevrijheid toe en lopen studenten stage in het brede werkveld, inclusief het socio-culturele veld. De begeleiding op stage (door de mentor op de stageplaats en de stagebegeleiders van de hogeschool) verloopt vrij vlot. Alle mentoren moeten duidelijk op de hoogte gebracht worden van de verwachtingen t.a.v. de studenten op stage én t.a.v. zichzelf als mentor bij dit proces. Daarom kan er nagedacht worden over het invoeren van een structurele mentorenwerking.

Reflectievaardigheid leren de studenten aan in een 'reflective journal' waarin ze reflecties op stage-ervaringen bijhouden en hun sterke en zwakke punten oplijsten. Ze bouwen onderzoeksvaardigheden op via de leerlijn 'ontwikkelen door onderzoeken' die uitmondt in de bachelorproef, een onderzoeksproject dat verband houdt met enkele opleidingsonderdelen of de opleiding in haar geheel. De bachelorproef wordt tijdens de afstudeerstage uitgewerkt. Er is voorzien in begeleiding en feedback.

De opleiding heeft enkele initiatieven rond internationalisering en internationalisation@home uitgewerkt, zoals buitenlandse teksten in het cursusmateriaal en lessen van inkomende gastdocenten. In het tweede jaar wordt een internationale studiereis georganiseerd. Er is ook in internationale mobiliteit voorzien voor studenten en docenten. Studenten mogen nog meer aangemoedigd worden om daaraan deel te nemen.

Beoordeling en toetsing

De opleiding streeft in haar toetsbeleid naar vier uitgangspunten: doelgericht vanuit de leerresultaten, integraal leren, toetsbeleid van het

hele team en toetsing als onderdeel van het leerproces. De gekozen toetsvormen en de gedragsindicatoren die getoetst worden zijn afgeleid van de leerresultaten. Het is positief dat de opleiding aandacht heeft voor toetsconstructie via evaluatiematrixen.

De studenten zijn op de hoogte van de evaluatiecriteria en vinden de toetsing transparant. Voor enkele onderdelen zijn er rubrics uitgewerkt en naar studenten gecommuniceerd zodat de toetsing duidelijk is voor iedereen. Deze rubrics zouden voor meer opleidingsonderdelen mogen worden opgesteld.

Volgens de commissie is de beoordeling van de stage en de bachelorproef doordacht uitgewerkt. De mentor heeft een vrij omvangrijk aandeel in de stage-evaluatie, maar de eindverantwoordelijkheid ligt bij de opleiding. De uiteindelijke score wordt in consensus tussen student, mentor en stagebegeleider vastgelegd.

Begeleiding en ondersteuning

De lokalen van de campus zijn enigszins verouderd maar toch toereikend voor het onderwijs. Een verhuis naar een nieuwbouw in het centrum van Brussel staat op de planning. De commissie waardeert de faciliteiten in de mediatheek waar studenten het nodige ter beschikking hebben om individueel en in groep te kunnen werken en bronnen op te zoeken.

In deze opleiding zijn studenten-, studie- en trajectbegeleiding degelijk uitgewerkt. Er is bijzondere aandacht voor aanvangsdiagnostiek. De docenten zijn gemakkelijk bereikbaar en aanspreekbaar en studenten ervaren een laagdrempelig contact met hen.

Slaagkansen en beroepsmogelijkheden

De afgestudeerden vormen als pedagogisch coach een brugfunctie en die meerwaarde werd door het werkveld meermaals benadrukt. De meeste afgestudeerden zijn aan het werk in de sector waartoe ze opgeleid zijn en meestal ook op het juiste niveau (als pedagogisch coach, teamleider, gezinsbegeleider). Sommigen zijn aan het werk als kindbegeleider. Er zijn nog kansen tot uitbreiding voor de opleiding wat de tewerkstelling betreft en de opleiding kan nagaan of de afgestudeerden ook daadwerkelijk in het socio-culturele veld terecht komen.

OPLEIDINGSRAPPORT

Bachelor in de pedagogie van het jonge kind

Erasmushogeschool Brussel

Woord vooraf

Dit rapport behandelt de opleiding Bachelor in de pedagogie van het jonge kind aan de Erasmushogeschool Brussel. De visitatiecommissie bezocht deze opleiding op 28 en 29 april 2015.

De visitatiecommissie beoordeelt de opleiding aan de hand van de drie generieke kwaliteitswaarborgen uit het VLUHR-beoordelingskader. Dit kader is afgestemd op de accreditatievereisten zoals gehanteerd door de NVAO (Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie). Voor elke generieke kwaliteitswaarborg geeft de commissie een gewogen en gemotiveerd oordeel op een vierpuntenschaal: onvoldoende, voldoende, goed of excellent. Bij de beoordeling van de generieke kwaliteitswaarborgen betekent het concept 'basiskwaliteit' dat de generieke kwaliteitswaarborg aanwezig is en de opleiding – of een opleidingsvariant – voldoet aan de kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een bachelor- of masteropleiding in het hoger onderwijs. De score voldoende wijst er op dat de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit en een acceptabel niveau vertoont voor de generieke kwaliteitswaarborg. Indien de opleiding goed scoort dan overstijgt ze systematisch de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg. Bij een score excellent steekt de opleiding ver uit boven de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg en geldt ze hierbij als een (inter)nationaal voorbeeld. De score onvoldoende getuigt dan weer dat de generieke kwaliteitswaarborg onvoldoende aanwezig is.

De oordelen worden onderbouwd met feiten en analyses. De commissie heeft inzichtelijk gemaakt hoe zij tot haar oordeel is gekomen. De commissie geeft ook een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel aan de hand van dezelfde vierpuntenschaal. De oordelen en aanbevelingen hebben betrekking op de opleiding met alle daaronder ressorterende varianten, tenzij anders vermeld.

De commissie beoordeelt de kwaliteit van de opleiding zoals zij die heeft vastgesteld op het moment van het visitatiebezoek. De commissie heeft zich bij haar oordeel gebaseerd op het zelfevaluatierapport en de informatie die voortkwam uit de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de docenten, de studenten, de alumni, vertegenwoordigers van het

werkveld en de verantwoordelijken op opleidingsniveau voor interne kwaliteitszorg, internationalisering en studiebegeleiding. De commissie heeft ook het studiemateriaal, de afstudeerwerken en de examenvragen bestudeerd. Tevens is door de commissie een bezoek gebracht aan de opleidingsspecifieke faciliteiten, zoals de leslokalen en de mediatheek (studielandschap).

Naast het oordeel formuleert de visitatiecommissie in het rapport aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief. Op die manier wenst de commissie bij te dragen aan de kwaliteitsverbetering van de opleiding. De aanbevelingen zijn opgenomen bij de respectieve generieke kwaliteitswaarborgen. Aan het eind van het rapport is een overzicht opgenomen van verbeteringsuggesties.

Situering van de opleiding

De professioneel gerichte bacheloropleiding Pedagogie van het jonge kind is een opleiding van de Erasmushogeschool Brussel binnen het departement Onderwijs en Pedagogie. Ze wordt georganiseerd op de campus Jette. Op dezelfde campus zijn de overige opleidingen binnen het departement Onderwijs en Pedagogie ondergebracht, namelijk de initiële lerarenopleidingen Kleuteronderwijs, Lager onderwijs en Secundair onderwijs. De materiële voorzieningen worden gedeeld met de opleidingen uit het departement Gezondheidszorg en landschapsarchitectuur (opleidingen Verpleegkunde, Vroedkunde, Voedings- en dieetkunde, Biomedische laboratoriumtechnologie, Landschaps- en tuinarchitectuur en de in aanbouw zijnde opleiding Milieuzorg).

De opleiding is een nieuwe opleiding die in 2011 is ontstaan, voornamelijk op vraag van Kind & Gezin, en vanuit een nood aan professionalisering in de sector van kinderopvang. Het beroepsprofiel en het competentieprofiel dat toen vorm kreeg, richtte zich vooral naar de kinderopvang. Toen de opleiding van start ging, ontstond er een zekere budgettaire onzekerheid met betrekking tot de tewerkstelling van alle afgestudeerden in de sector van de kinderopvang. De opleiding breidde daarom haar terrein uit van louter kinderopvang naar gezinsondersteuning en de vrijetijdscontext van kinderen van 0 tot 12 jaar. Het competentieprofiel van de opleiding kreeg een bredere invulling; de competenties bleven dezelfde maar de setting waarin ze toegepast worden is verbreed.

Op het moment van de visitatie heeft de opleiding een volledige cyclus doorlopen, d.w.z. dat de eerste afgestudeerden hun intrede hebben gemaakt op de arbeidsmarkt. De commissie kon ook de eerste afstudeerwerken inkijken.

Het opleidingshoofd staat in voor het dagelijks bestuur van de opleiding. Hij coacht het opleidingsteam. Verder wordt de opleiding georganiseerd door de opleidingsvergadering, bestaande uit alle docenten, en de opleidingscommissie, bestaande uit docenten, studentenvertegenwoordigers en vertegenwoordigers van het werkveld. Zij komen maandelijks bij elkaar en adviseren de departementsraad van de hogeschool. Daarnaast geven vertegenwoordigers van het werkveld de opleiding advies in de resonantie-groep.

De opleiding overlegt ook met de andere Vlaamse opleidingen Pedagogie van het jonge kind aan de Karel de Grote-hogeschool en de Arteveldehogeschool. In dat overleg is Kind & Gezin en het VBJK (Vernieuwing in Basisvoorzieningen voor Jonge Kinderen) vertegenwoordigd.

De opleiding bestaat in haar basistraject uit drie opleidingsjaren of zes semesters. In totaal werkt de opleiding een programma van 180 studiepunten uit.

De opleiding heeft een variant, met name het traject voor werkstudenten. Het bestaat uit een werktraject en een verkort traject. De opleiding ontwikkelde het werktraject voor studenten die al een vijftal jaar als kindbegeleider aan de slag waren maar nog geen diploma hoger onderwijs op zak hadden. Het verkort traject daarentegen is voor die studenten die al een bachelordiploma verworven hebben (in de studiegebieden lerarenopleiding, sociaal-agogisch werk of gezondheidszorg). Voor al deze studenten werkt de opleiding met blended learning en is het aantal contacturen beperkter dan in de basisopleiding.

Volgens cijfers van de opleiding waren op 1 november 2014 104 studenten ingeschreven in de opleiding.

Generieke kwaliteitswaarborg 1 - Beoogd eindniveau

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de opleiding Bachelor in de pedagogie van het jonge kind als goed (basistraject en traject voor werkstudenten).

Zoals in de inleiding vermeld, is de opleiding ontstaan vanuit een nood aan professionalisering in het domein van de kinderopvang. Het was Kind & Gezin die de oorspronkelijke vraag stelde naar een opleiding op bachelorniveau. Dit resulteerde in de beroepsbeschrijving van de pedagogisch coach (of pedagogisch ondersteuner). Hierbij zijn de meningen van deskundigen, opleidingen en het (internationale) werkveld in overweging genomen.

Het beroepsprofiel van pedagogisch coach leidde tot tien **domeinspecifieke leerresultaten** (DLR), die in januari 2011 gevalideerd werden door NVAO. In deze tien DLR's zijn de vier rollen of verantwoordelijkheden van de afgestudeerde verwerkt, namelijk de verantwoordelijkheid t.a.v. kinderen, gezinnen, professionals en externe partners in de samenleving. Onder elke verantwoordelijkheid zitten twee leerresultaten. Leerresultaten negen en tien zijn 'dragend' en dus ter ondersteuning van elke verantwoordelijkheid (zie onder).

Toen de opleiding van start ging, ontstond er in Vlaanderen een zekere budgettaire onzekerheid met betrekking tot de tewerkstelling van alle afgestudeerden in de sector van de kinderopvang. De opleiding breidde daarom haar terrein uit van louter kinderopvang naar gezinsondersteuning en de vrijetijdscontext van kinderen van 0 tot 12 jaar omdat de pedagogisch coach hierin ook een rol speelt. De gevalideerde DLR werden in samenspraak met de andere Vlaamse opleidingen Pedagogie van het jonge kind, Kind & Gezin en VBJK (Vernieuwing in Basisvoorzieningen voor Jonge Kinderen) dan ook iets ruimer geformuleerd in het academiejaar 2012-2013, met als doel studenten breed op te leiden en hen maximale kansen op de arbeidsmarkt te bieden. Deze verruiming leidde uiteindelijk tot de **opleidingsspecifieke leerresultaten** (OLR) waarmee de opleiding vandaag werkt.

De opleiding aan de Erasmushogeschool voegde sinds het academiejaar 2013-2014 aan de tien opleidingsspecifieke leerresultaten een elfde en twaalfde leerresultaat toe die de focus leggen op **cultuureducatie** en meent dat – naast de hierboven vermelde vier verantwoordelijkheden – ook een rol als cultuuroverdrager is weggelegd voor de afgestudeerden.

Het begrip cultuur gaat volgens de opleiding niet enkel over zaken zoals taal, nationaliteit, sociale klasse, maar ook over kunst en cultureel erfgoed. De commissie is van mening dat de uitbreiding naar het socio-culturele veld (dat zich ook doorzet in het programma en bijvoorbeeld stagemogelijkheden) nieuwe perspectieven opent voor de afgestudeerden binnen het domein van de pedagogische coaching. Ze is tevreden dat de opleiding proactief op zoek is naar mogelijkheden om het socio-culturele veld te betrekken bij de opleiding van haar studenten tot pedagogische coaches. De opleiding moet wel de weg blijven openen om het socio-culturele veld aan te spreken. Mogelijks kunnen studenten tot ambassadeurs van hun opleiding gevormd worden.

De commissie stelt dat de opleidingsspecifieke leerresultaten binnen het gevalideerde domeinspecifieke leerresultatenkader passen en dat ze, wat beoogd eindniveau betreft, geformuleerd zijn op niveau zes van de Vlaamse Kwalificatiestructuur. Alle twaalf opleidingsspecifieke leerresultaten heeft de opleiding verder opgesplitst in **gedragsindicatoren** die transparantie en concretisering voor de stakeholders bewerkstelligt. De gedragsindicatoren werden immers voorgelegd aan het werkveld en zijn onderhevig aan jaarlijkse bijsturing. Ook de studenten zijn bekend met het leerresultatenkader en de daaronder liggende gedragsindicatoren via de ECTS-fiches, de lessen maar ook via stagedocumenten en het persoonlijke ontwikkelingsportfolio. De leerresultaten zijn immers de basis voor studenten om doelstellingen te formuleren en zo hun leerproces te sturen. De opleiding merkte op dat zij werkt aan een reductie van het aantal gedragsindicatoren. De commissie zag tijdens het visitatiebezoek dat er inderdaad een groot aantal gedragsindicatoren zijn, hetgeen de werkbaarheid van het geheel in het gedrang kan brengen. Ze onderschrijft de plannen van de opleiding om dit aan te pakken. De gedragsindicatoren zijn gekoppeld aan doelstellingen van opleidingsonderdelen en dit is op zijn beurt de basis voor het toetsbeleid. De commissie waardeert de uitgebreide competentie-matrix en de inspanningen die zijn geleverd om deze op te stellen.

De OLR, gelinkt aan de verantwoordelijkheden die de afgestudeerde dient te bezitten, zijn:

- Verantwoordelijkheid t.a.v. de kinderen: jonge kinderen ondersteunen in hun opvoedings- en ontwikkelingsproces in alle levensfasen en een betekenisvolle vrijetijdsbesteding voorzien;
- Verantwoordelijkheid t.a.v. gezinnen van kinderen: de gezinnen of relevante personen in de gezinsvervangende context waarin de kinderen opgroeien ondersteunen in hun opvoedingsproces;

- Verantwoordelijkheid t.a.v. het eigen team en de opvangvoorziening: medewerkers en het team coachen in de professionalisering van het opvang- en vrijetijdsaanbod voor de kinderen en de ondersteuning en versterking van hun gezin;
- Verantwoordelijkheid t.a.v. de opvangsector en de brede maatschappij: maatschappelijk engagement opnemen om gelijke kansen te realiseren voor elk kind enerzijds en professionaliseringskansen bieden voor medewerkers in de voorziening anderzijds;
- Dragende competenties rond reflecteren en innoveren en omgaan met diversiteit;
- Rol van de pedagogisch coach als cultuuroverdrager: inspireren als cultuurdrager en onderzoeker van cultuur.

De commissie meent dat deze twee **bijkomende leerresultaten** een passende aanvulling zijn in het opleidingsspecifiek leerresultatenkader gegeven de grootstedelijke context waarbinnen de opleiding opereert en de gekozen onderwijsvisie. De leerresultaten vormen tevens een kader voor het in praktijk brengen van de **visie van de opleiding**. Deze visie op de pedagogische coach gaat ervan uit dat de afgestudeerden sociaal-cultureel geëngageerde (stads)pedagogische coaches worden. De commissie is tevreden dat alle betrokkenen doordrongen zijn van deze onderwijsvisie. De idee van de pedagogisch coach sluit volgens de opleiding zeer nauw aan bij de idee van de 'pedagogista/atelierista' uit de visie van Reggio Emilia, een verbinding tussen een academisch geschoold pedagoog en een (beeldend) kunstenaar. In deze visie zijn de 'Honderd talen' van kinderen belangrijk. Ook de idee van het kijken naar het 'krachtige kind' en 'documenteren' zijn zaken die de opleiding belangrijk vindt en die vanuit de visie van Reggio Emilia gevloeid zijn. Deze zaken komen binnen de opleiding in het programma terug (zie GKW 2). De commissie waardeert het verder dat de Reggio Emilia-visie als een rode draad doorheen de opleiding loopt, maar dat dit niet de enige pedagogische visie is die studenten aangereikt krijgen.

Door de inspanningen die de opleiding geleverd heeft om haar visie van Reggio Emilia te ondersteunen is er een vorm van **internationale benchmarking** geweest, bijvoorbeeld met de Universiteit van Bologna. De opleiding werkt eveneens samen met de Hogeschool van Rotterdam, de University College Sjælland uit Denemarken en de Hogeschool Zwolle. Er zijn meerdere mogelijkheden tot internationale mobiliteit voor studenten en docenten. Docenten die in relevante (internationale) netwerken en organisaties actief zijn, zorgen verder voor de actualisatie van de leerresultaten en de visie.

De opleidingsspecifieke leerresultaten zijn – met kleine nuances – afgeleid van de domeinspecifieke leerresultaten en passen zo voor niveau (VKS6) en oriëntatie (professioneel gericht) binnen het niveau zes van de Vlaamse Kwalificatiestructuur. Ze zijn eveneens bekend bij de verschillende stakeholders, de studenten en de vertegenwoordigers van het werkveld in het bijzonder, en dit vooral door de stage. De opleiding heeft de kans gegrepen – wat de commissie waardeert – om twee bijkomende leerresultaten te formuleren op vlak van cultuureducatie en heeft tijdens het visitatiebezoek aangetoond dat de hele opleiding en alle betrokkenen achter dit concept staan en dat het in het programma geïntegreerd wordt. Deze visie en focus op cultuureducatie hebben bovendien bijkomende perspectieven voor de studenten en afgestudeerden geboden. De commissie heeft daarom de score 'goed' toegekend aan deze generieke kwaliteitswaarborg. Ze raadt de opleiding daarnaast nog aan om verder te werken aan een reductie van het aantal gedragsindicatoren die zij heeft uitgeschreven op basis van de twaalf leerresultaten.

De opleiding beoogt identiek dezelfde leerresultaten in het traject voor werkstudenten als in het basistraject. Daarom kent de commissie aan het traject voor werkstudenten eveneens de score 'goed' toe.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 - Onderwijsproces

De commissie beoordeelt het onderwijsproces van de Bachelor in de pedagogie van het jonge kind als goed (basistraject en traject voor werkstudenten).

De commissie kreeg tijdens het visitatiebezoek een duidelijk beeld van de onderwijsvisie en het didactisch concept van de opleiding dat als basis diende voor de brede onderwijsvisie van de hogeschool. Het **didactisch concept** is gebaseerd op een holistische aanpak, authentieke leertaken, reflectieopdrachten, supervisiemomenten en een evenwicht tussen theorie en praktijk. De commissie kan bevestigen dat zij vastgesteld heeft dat de praktijk (casussen, ...) gekoppeld wordt aan theoretische concepten en dat de balans tussen beide in evenwicht is. De commissie vindt het positief dat de opleiding bewust de studenten uit het basis- en het werktraject samen les laat volgen. De studenten uit het werktraject halen 'het werkveld binnen' door hun ervaringen te delen met de andere studenten.

Zoals eerder vermeld, zijn alle stakeholders doordrongen van de gekozen onderwijsvisie. Hierdoor is de opleiding er volgens de commissie in geslaagd een coherent **programma** te ontwikkelen. Bovendien vindt de commissie het innovatief hoe de opleiding het didactisch concept heeft uitgewerkt in een programma. Dat concept gaat uit van drie doelvormen van de opleiding, namelijk deskundigheid, bekwaamheid en identiteit. Deze drie doelvormen zijn op hun beurt gekoppeld aan drie manieren van leren in het onderwijs: reflectief leren, onderzoekend leren en samenwerkend leren. De drie doelvormen vragen eveneens om aangepaste **leeromgevingen** met elk specifieke leer-, werk- en toetsvormen. De commissie heeft een variatie aan werkvormen vastgesteld die verder ook bepaald werden op basis van de leerresultatenmatrix. Zo beoogt de opleiding het verwerven van kennis, inzicht en vaardigheden in de doelvorm 'deskundigheid' aan de hand van interactieve hoorcolleges en werkcolleges, onderwijsgroepen met begeleid zelfstandig werk en studiebezoeken in binnen- of buitenland. Het ontwikkelen van 'bekwaamheid' vindt voornamelijk plaats in het samenwerken in authentieke leertaken (casestudies, stage, projecten en leerwerkplekieren). Het **leerwerkplekieren** vindt de commissie een interessante werkvorm. Hierbij krijgen groepen studenten de kans om onder andere kinderen, kinderbegeleiders, leraren of onthaalhouders in een veilige leeromgeving te begeleiden onder supervisie van een docent en een werkvelddeskundige (coach). Naast zelf ervaren hoe dit in zijn werk gaat, krijgt een student meteen 360° feedback en kan hij de coach observeren om daarna zelf een aanzet tot coachen te nemen. Volgens de opleiding is dit een mooie opstap om in de meer complexe stage-omgeving aan de slag te gaan met grotere groepen kinderen en met het coachen van medewerkers. De vorming van identiteit, engagement en relatie, tenslotte, volgt uit reflectie. In deze leeromgeving staan dan ook werkvormen als supervisie, peer coaching en het persoonlijke ontwikkelingsplan op de voorgrond.

De drie doelvormen zijn faciliterend voor het vormgeven van het curriculum met daarin de opleidingsonderdelen en zijn richtinggevend voor docenten, aldus de commissie. Het programma van de opleiding is opgebouwd uit zes (semester)**thema's** die horizontale samenhang nastreven en tien **leerlijnen** waardoor de verticale samenhang gedurende de loop van de opleiding verhelderd wordt. De zes semesterthema's zijn de volgende: (1) het kind in jezelf; (2) het kind in de ander; (3) een kans voor elk kind; (4) grenzen verleggen; (5) de buurt in beweging en (6) afstuderen. De leerlijnen, waarin telkens een aantal opleidingsonderdelen zijn ondergebracht, lopen doorheen de semesters; nu eens in enkele semesters, dan weer doorheen

alle semesters. Voor elke leerlijn heeft de opleiding eveneens de situering in het curriculum bepaald, evenals de werk- en toetsvormen. De opleiding merkte in de ter beschikking gestelde documenten eveneens op of en waarin de leerlijnen verschillen voor de studenten van het basistraject en de studenten van het verkort traject of het werktraject. De commissie vindt dit geheel duidelijk. De leerlijnen in het programma zijn de volgende:

- De leerlijn 'het Krachtige Kind' richt zich op de eerste twee leerresultaten en wordt uitgewerkt in het eerste semester. Studenten verdiepen zich hierbij in theoretische concepten in verband met de ontwikkeling van en de zorg voor het kind. De commissie waardeert deze leerlijn omdat ze uitgaat van het positieve aspect dat in elk kind de kracht zit om tot ontwikkeling te komen. Er wordt niet gelabeld en gediagnosticeerd. De commissie vindt het hierbij verder positief dat studenten niet enkel met de visie van Reggio Emilia geconfronteerd worden maar dat hen verschillende pedagogische visies wordt aangeleerd.
- De leerlijn 'Luisteren en vertellen, kijken en zichtbaar maken' focust zich op leerresultaten 2, 6 en 8 en loopt doorheen de eerste drie semesters. In deze leerlijn staat onderzoeken, documenteren, reflecteren en communiceren centraal. Het project 'Filosoferen met kinderen' in deze leerlijn vindt de commissie mooi. Studenten uit het werktraject haalden het documenteren, als middel om 'beleving' van een kind en het proces erachter zichtbaar te maken, aan als een verrijking voor hun werk, bijvoorbeeld om de communicatie naar ouders toe te ondersteunen.
- De leerlijn 'Honderd Talen' verbindt vijf semesters en focust zich op kunstzinnige en culturele activiteiten met kinderen. De commissie onthield tijdens het visitatiebezoek dat de betrokkenen deze leerlijn als erg belangrijk en inspirerend benoemden. De focus van de opleiding op de uitbreiding naar het socio-culturele veld is hieruit gegroeid.
- De leerlijn 'Het gezinssysteem' focust op de leerresultaten 3, 4 en 10 en loopt doorheen de eerste vijf semesters.
- De leerlijn 'Synergie' richt zich op leerresultaten 5 en 6 en focust zo op de verantwoordelijkheid t.a.v. het team. Hierin staat het coachen en communiceren centraal.
- In de leerlijn 'Kinderopvang in de samenleving' staan leerresultaten 7 en 8 centraal. De student krijgt in deze leerlijn vooral theorie aangeboden die zijn kennis van de sector van de kinderopvang en diens plaats in de maatschappij vergroot.
- De leerlijn 'Wereldburgerschap' huisvest opleidingsonderdelen als 'Project gelijke kansen', 'Project grenzen verleggen' en 'Casestudy kinderpacticipatie' en focust zich op leerresultaten 9 en 10.

- In de leerlijn ‘Ontwikkelen door onderzoeken’, waar leerresultaten 5, 6, 9 en 10 centraal staan, wordt een student voorbereid op het onderzoek en worden zijn onderzoeksvaardigheden aangescherpt. Dit leidt uiteindelijk tot het uitwerken van de bachelorproef (zie verder).
- Leerlijn ‘Stage’ (zie verder).
- De leerlijn ‘Professionaliseren’ omvat het persoonlijke ontwikkelingsportfolio van de student. Vaardigheden als documenteren en reflecteren staan erin centraal (zie verder).

De commissie is positief over het opleidingsonderdeel ‘Bedrijfsbeheer’ dat de opleiding organiseert. De studenten bekomen hierdoor een bijkomend bekwaamheidsattest; het opleidingsonderdeel zit dus niet vervat in de 180 studiepunten die de basisopleiding omvat. Studenten die dat willen kunnen zich voorbereiden op het zelfstandig ondernemerschap, bijvoorbeeld wanneer zij een eigen kinderdagverblijf zouden willen starten. Volgens de gesproken studenten is dit opleidingsonderdeel een aanrader. Ze leren er een ondernemingsplan maken, maar krijgen eveneens les over de boekhoudkundige, financiële en fiscale aspecten van het ondernemerschap. Ook de relevante wetgeving komt aan bod. De opleiding zou kunnen onderzoeken of dit opleidingsonderdeel in het vaste programma zou kunnen komen te zitten, in het geval een andere opleidingsonderdeel dan niet in het gedrang komt. De commissie vernam immers dat het merendeel van de studenten dit opleidingsonderdeel volgt. De commissie hoorde meermaals dat de grootstedelijke context van de opleiding en de stage- en werkplaatsen van studenten de problematiek van anderstaligheid naar boven brengt. In de Brusselse context gaat het vooral om de Franse taal, dewelke studenten in hun opleiding toch enigszins missen. Hoewel studenten de mogelijkheid krijgen om in Franstalige kinderdagverblijven stage te lopen, zou het volgens de commissie de moeite waard zijn te overwegen om Frans als keuze-opleidingsonderdeel aan te bieden.

Volgens de ingekeken documenten en de geluiden die de commissie tijdens het visitatiebezoek hoorde, is de **studielast** van de opleiding haalbaar. Studenten en alumni halen projecten en stages aan als zeer tijdsintensief. Studielast wordt bevraagd in een studentenenquête maar komt ook tijdens focusgesprekken en in informele overlegmomenten met studenten aan bod. Daaruit blijkt dat de opleiding haalbaar is, ook voor studenten uit het werktraject en het verkort traject, ook al zijn er veel opdrachten te vervullen. Een goede tijdsplanning helpt daarbij; studenten worden voldoende op de hoogte gebracht van verwachtingen en deadlines van taken. Bovendien meent de commissie dat de leerlijnen

in het programma een positief effect hebben op de studielast en de spreiding van (leer)taken.

De commissie meent dat de **cursusmaterialen** die zij heeft ingekeken in orde zijn. Materiaal uit handboeken wordt regelmatig in de lessen gebruikt. Over de elektronische leeromgeving hoorde de commissie geen klachten. De commissie vernam tijdens het gesprek met de studenten dat de wetgeving over het nieuwe decreet in een stage werd aangebracht. Hoewel de opleiding dit reeds geremedieerd heeft door bijvoorbeeld derdejaarsstudenten 'les' te laten geven aan tweedejaarsstudenten over dit onderwerp, benadrukt de commissie dat het erg belangrijk is om zaken over de wetgeving actueel te houden in het programma. De commissie is van mening dat de opleiding door de verbreding van het programma naar het socio-culturele (waarvan zij de meerwaarde inziet) de nieuwe ontwikkelingen in alle domeinen – zeker de oorspronkelijk bedoelde – niet uit het oog mag verliezen.

Bovenvermelde verbreding naar het socio-culturele veld komt vooral tot uiting in het stagetraject. Vooral vanaf semester 4 neemt de vrijheid van keuze in de **stageplaatsen** toe voor studenten. Ze kunnen ook zelf stageplaatsen voorstellen; een stagecommissie van de opleiding gaat vervolgens na of de stageplaatsen aan de nodige kwaliteitscriteria voldoen. In het eerste semester van de opleiding loopt een student 40u stage in een IBO (Initiatief Buitenschoolse Opvang), gevolgd door een 80 uur durende blokstage in een groepsopvang (kinderdagverblijf) in het tweede semester. De stage-uren worden uitgebreid tot 170 uur in semester drie en vier. In het derde semester gaat een student naar een IBO of groepsopvang naar keuze, en semester vier staat in het teken van een stage in het brede werkveld (kinderopvang, gezinsondersteuning, socio-culturele veld...). De stage in het vijfde semester, als voorbereiding op de afstudeerstage, en de afstudeerstage zelf in het laatste semester van de opleiding tellen 400 uur. De opleiding daagt de studenten uit om niet telkens op dezelfde plaats stage te lopen, maar te proeven van verschillende soorten werkveld en hun blik op het werkveld te verruimen. Dit vindt de commissie positief. Tijdens hun stage-ervaringen werken studenten allerlei opdrachten uit die de opleiding of de stageplaats, bijvoorbeeld in het dagelijks functioneren, hen aanreikt. De beoogde leerresultaten en het leerproces van de studenten staan daarbij centraal. Studenten reflecteren vervolgens op hun ervaringen tijdens de stage en hun eigen sterke en zwakke kanten in een 'reflective journal'. Daarnaast organiseert de opleiding supervisiesessies waarin in groep gereflecteerd wordt op stage-ervaringen. Hierin kan de commissie

zich vinden. Voor de studenten van het werkstudententraject gelden er geen vaste stage-uren omdat zij vaak in hun eigen werkcontext aan het werk gaan met leertaken. Wel verplicht de opleiding hen om minstens één stage buiten hun eigen werkcontext te lopen.

Stagementoren die de commissie sprak tijdens het visitatiebezoek zijn op hun beurt erg te spreken over de visie van de opleiding die studenten uitdragen op hun stageplaatsen (Reggio Emilia, Honderd Talen, beeld van het krachtige kind, ...). De **stagebegeleiding**, zowel vanuit mentoren als vanuit de stagebegeleiders van de opleiding, lijkt volgens de commissie vlot te verlopen. Begeleiders uit de opleiding gaan een aantal keer per stage op stagebezoek en beschikken voor verdere begeleiding van de studenten (gesprekken, feedback, ...) over 7,5 uur begeleidingstijd per stageperiode en 24 uur voor de afstudeerstage. De mentoren hebben een stagehandleiding ter beschikking en weten door nauwe contacten met de stagebegeleiders van de hogeschool wat van hen verwacht wordt met betrekking tot de begeleiding en beoordeling van de stagiair(e)s. Een aantal keer per jaar is er overleg met de opleiding en de ondersteuning van de mentoren wordt intensiever bijvoorbeeld wanneer studenten hun bachelorproefonderzoek in de afstudeerstage uitvoeren. De mentoren voelen zich gehoord door het regelmatige contact met de opleiding, zowel telefonisch als via e-mail. In het derde deeltraject van de studenten zijn er, vóór de aanvang van de afstudeerstage, posterpresentaties van studenten en hun onderzoeksthema's om contacten te onderhouden en verwachtingen scherp te stellen. Ondanks deze initiatieven is er echter geen structurele mentorenopleiding en dat betreurt de commissie. De opleiding kan bijgevolg verder nadenken over de scholing van haar mentoren, vooral omdat zij toch een behoorlijk aandeel hebben in de beoordeling van de student op stage (zie GKW 3). Het organiseren van bijvoorbeeld mentorendagen zou een meerwaarde zijn.

Zoals eerder vermeld, werkt een student zijn/haar bachelorproef uit in de afstudeerstage. De commissie staat achter de keuze van de opleiding om deze geïntegreerde koppeling te maken tussen stage en bachelorproef. Als voorbereiding op de bachelorproef dienen de **onderzoeksvaardigheden** van de studenten te worden aangescherpt. De commissie is tevreden dat de opleiding op basis van een onderzoek haar leerlijn 'ontwikkelen door onderzoeken' in het programma vormgegeven heeft. Alle elementen van de onderzoekscyclus komen gedurende de opleiding aan bod en dat waardeert de commissie. De leerlijn begint met ethische reflectie en loopt verder naar basisconcepten en onderzoeksstromingen (tweede semester). Studenten

leren een goede probleemstelling op te stellen en doen aan literatuurstudie, met inbegrip van verplichte anderstalige literatuur. Daarna leren ze ook dataverzamelings- en interviewtechnieken aan. De commissie apprecieert dat tijdens de stageterugkomdagen van semester vier onder begeleiding van docenten een onderzoeksopzet wordt uitgewerkt als voorbereiding op de bachelorproef. In het derde deeltraject starten studenten uiteindelijk zelf met hun eigen praktijkonderzoek. De bachelorproef werkt een student uit tijdens de afstudeerstage. Het onderwerp kan vrij gekozen worden maar dient iets te zijn dat inspeelt op de noden van het werkveld en van de gekozen stageplaats. De bachelorproef uit zich in een onderzoeksproject en een product dat verband houdt met opleidingsonderdelen of de opleiding in zijn geheel. In de bachelorproef en de afstudeerstage komt men immers tot integratie van alle leerresultaten. De bachelorproef en de afstudeerstage vormen dan ook het sluitstuk van de hele opleiding. Op basis van de gevoerde gesprekken, besluit de commissie dat de **begeleiding van de bachelorproef** in orde is. Naast de begeleiding door docenten binnen de eerder vermelde terugkomdagen, krijgen studenten voor hun onderzoek een interne promotor toegewezen en worden ze eveneens begeleid door een externe promotor. Studenten dienen zelf het initiatief te nemen en de intensiteit van hun bachelorproefbegeleiding te sturen. Daarnaast vraagt de bachelorproefbegeleider regelmatig om updates over het onderzoek. Hij/zij komt tijdens de afstudeerstage eveneens langs op de stageplek en bespreekt daar de vorderingen van de studenten met de stagementoren. De gesproken derdejaarsstudenten en alumni zijn tevreden over de begeleiding van hun bachelorproef en over de voorbereiding op hun onderzoek door middel van de onderzoeksleerlijn in het programma. De opleiding zou wel nog verder kunnen werken aan de disseminatie van de bachelorproeven en mogelijke andere producten ontwikkeld door studenten. Dergelijke onderzoeksproducten zijn immers een enorme bron van informatie en nieuwe ideeën en hebben hun invloed op de verdere professionalisering van het werkveld; het werkveld is dan ook vragende partij om deze te kunnen inkijken. De commissie vernam dat de opleiding hierrond al ideeën heeft ontwikkeld, bijvoorbeeld het bundelen van abstracts van het onderzoek voor het werkveld en verdere verspreiding via het kenniscentrum onderzoek (zie verder) en moedigt de opleiding aan hiermee door te gaan.

De opleiding beschouwt reflecteren als een basisvaardigheid. De vertegenwoordigers van het werkveld meldten aan de commissie dat zij de voordelen van reflecteren inzien en menen dat studenten PJK uit Brussel een reflecterende houding in de vingers hebben. Het reflecteren komt

vooral tot uiting in het **persoonlijk ontwikkelingsportfolio** (POP) van studenten binnen de programmaleerlijn 'Professionaliseren'. Gedurende de hele opleiding houdt de student een dergelijk portfolio bij en verzamelt (documenteert) daar het bewijsmateriaal van zijn evolutie tot pedagogisch coach: authentieke leertaken, zelfreflecties, reflectieverslagen van op stage, ... De commissie waardeert de peer coaching van studenten en het reflecteren via stellingen en standpunten op online fora. Qua begeleidingsmechanisme voorziet de opleiding in het toekennen van een POPcoach aan elke student gedurende het hele opleidingstraject. Studenten lichten hun bewijsmateriaal toe aan de POPcoach, maar nemen ook vooral zelf de verantwoordelijkheid op om de POPcoach aan te spreken wanneer zij er nood aan hebben. Er is tussentijdse feedback telkens na het eerste semester van een deeltraject. Op het einde van elk deeltraject presenteert de student het POP op een muzische manier, bijvoorbeeld aan de hand van een performance, een boekje, een theaterstukje, ...

De opleiding heeft enkele initiatieven tot **internationalisering** en internationalisering@home uitgewerkt, en blijft groeiende in haar contacten met internationale instellingen en organisaties. Ze heeft de nodige contacten met betrekking tot de Reggio Emilia-visie en exploreert nu andere mogelijkheden en contacten met instellingen die een andere onderwijsvisie aanhangen. Naast buitenlandse teksten in het cursusmateriaal en lessen van inkomende gastdocenten, kunnen studenten in het derde deeltraject stage lopen in het buitenland. Zo waren er reeds studenten die naar Ecuador, Denemarken en Australië gingen. De opleiding organiseert eveneens een internationale studiereis voor alle tweedejaarsstudenten in het kader van het project 'Grenzen verleggen' binnen de leerlijn 'Wereldburgerschap'. Het voorbije jaar was de bestemming van deze studiereis Bologna in Italië, waar studenten van dichtbij kennis konden maken met organisaties waar de visie van Reggio Emilia centraal staat. Zij konden dit erg waarderen. De opleiding zou er nog meer werk van kunnen maken om haar studenten aan te moedigen voor een buitenlandse studie. Studenten redeneerden immers dat ze in de Brusselse context veel uitdagingen hebben om in het werkveld iets op te starten of verandering teweeg te brengen. Daarom zijn ze niet snel geneigd om verdere oorden op te zoeken. De commissie maant de opleiding ook aan verder te werken in haar plan om samen met de andere opleidingen binnen het departement een Engelstalig studieprogramma uit te werken rond 'Urban Education and coaching'. In een latere fase wil de opleiding ook een bidualomeringstraject opzetten met een Franstalige partner.

Met betrekking tot de **materiële voorzieningen** is de commissie van mening dat de opleiding mooie perspectieven heeft met een nieuwbouw in het centrum van Brussel. Toch vindt zij de huidige lokalen toereikend om het onderwijs te verzorgen. Ze was onder de indruk van lokalen zoals het crea- en spiegellokaal waar voornamelijk lessen in het kader van de 'Honderd Talen' plaatsvinden. De mediatheek wordt op de campus bewust studielandschap genoemd, aangezien studenten hier vaak individueel of in groep kunnen werken aan hun studie. De commissie meent dat de materialen in het studielandschap (boeken, tijdschriften, didactische materialen, digitale werken, ...) volstaan om het onderwijs in de opleiding te ondersteunen. Nieuwe aanwinsten worden gepromoot via Pinterest. De commissie vernam dat men werkt aan het ontsluiten van eindwerken in een eindwerkendatabank en ondersteunt dit in het kader van de eerder vermelde disseminatie van producten van de studenten naar het werkveld.

De commissie komt tot de conclusie dat studenten voor **begeleiding** altijd ergens terecht kunnen omdat de opleiding een ruim aanbod aan begeleidingsmogelijkheden ter beschikking heeft. Studenten en docenten staan dan ook dicht bij elkaar en de studenten ervaren een laagdrempelig contact met hun docenten als aanspreekpunt voor allerlei vakinhoudelijke vragen en begeleiding. Daardoor verloopt de begeleiding ook vlotter: studenten signaleren namelijk snel wanneer er iets aan de hand zou zijn. Naast vakinhoudelijke vragen vangen de POPcoaches, bachelorproef- en stagebegeleiders veel op. De studenten benoemen de kleinschaligheid van de opleiding en de rechtstreekse aanspreekbaarheid van de docenten terecht als een sterk punt. De opleiding gaf tijdens de gesprekken aan dat zij bijzondere aandacht heeft voor aanvangsdiagnostiek van haar studenten en dat deze procedure nog verder vorm zal krijgen. Studenten worden van bij de start van de opleiding, en zeker verder tijdens het eerste semester, nauwgezet gescreend en gevolgd om hen verder te ondersteunen. Voor vragen in verband met studielast of de studieloopbaan, is er een trajectbegeleider aanwezig die studenten verder helpt. De commissie vindt het positief dat de opleiding aandacht schenkt aan **taal** en de studenten daarin begeleidt met een taalscreening en enkele klassikale momenten van begeleiding. Zoals de opleiding zelf aanhaalt, kan er verder gewerkt worden om het aantal studenten dat deelneemt aan deze taalbegeleiding te verhogen. De opleiding geeft aan dat er een link bestaat tussen de taalvaardigheden van de studenten en hun etnische afkomst. Ongeveer 15% van de instromende studenten heeft een niet-Belgische achtergrond. Voor psychosociale begeleiding of begeleiding bij vragen over financiële zaken, huisvesting en dergelijke, kunnen studenten gebruik maken van de hoge-

schoolbrede diensten van STUDIE.punt. Deze begeleidingsmechanismen gelden eveneens voor de studenten van het werktraject of van het verkort traject. Van de instromende studenten vragen er een deel de EVC-procedure aan (Eerder Verworven Competenties). Studenten geven aan dat ze daarbij goed begeleid zijn. Studenten krijgen ook vrijstellingen op basis van de EVK-procedure (Elders Verworven Kwalificaties).

De commissie keek het **doorstroomrendement** van de opleiding in en zag daarbij geen sterk afwijkende cijfers van het Vlaamse gemiddelde. Bovendien is het nog moeilijk de cijfers juist te interpreteren aangezien de opleiding nog maar vier jaar bestaat en cijfers vaak enkel betrekking hebben op een deel studenten, nog geen afgestudeerden meerekenen en daardoor een vertekend beeld geven. Het studierendement van de opleiding aan de Erasmushogeschool Brussel ligt volgens de DHO-cijfers in het academiejaar 2012–2013 rond 85% en is daarmee zo'n 10% hoger dan het gemiddelde studierendement van de Vlaamse PJK-opleidingen. 45% van de studenten heeft een vooropleiding in het TSO (technisch secundair onderwijs), ongeveer hetzelfde percentage uit het ASO (algemeen secundair onderwijs) en 10% uit het BSO (beroepssecundair onderwijs) of het KSO (kunstsecundair onderwijs). Drop-out komt het meest voor bij studenten in hun eerste jaar. De commissie waardeert de exitgesprekken die de opleiding hanteert om zicht te krijgen op de redenen van drop-out. Privé-redenen, verkeerde verwachtingen en een lage studie-motivatie liggen het vaakst aan de basis van afhaken. Uit de gegevens van de opleiding vernam de commissie dat een drietal studenten ook afhaakten omwille van de module-inhoud en de beroepsmogelijkheden na de opleiding. De commissie spoort de opleiding aan dit goed in de gaten te blijven houden.

De commissie ontmoette tijdens het visitatiebezoek een enthousiast en gemotiveerd **team van docenten en medewerkers**. Dankzij haar enthousiasme en gedrevenheid is het team er in geslaagd om de opleiding te brengen tot wat ze vandaag is. De commissie kwam tot de conclusie dat 'iedereen alles doet'. De taken worden met andere woorden verdeeld onder de personeelsleden en alle docenten zijn stagebegeleider en POPcoach. De docenten vinden deze combinatie inspirerend en dit geïntegreerd werken zorgt voor een geheel. De commissie herkent hierin een organische organisatiestructuur. In het aanwervingsbeleid heeft de opleiding aandacht voor zaken als expertise in het vakgebied, visieontwikkeling, ervaring in het hoger onderwijs of ervaring in de sector van de kinderopvang en gezinsondersteuning. Volgens de commissie is het een meerwaarde dat sommige docenten hun job op de hogeschool combineren met een job

in het werkveld. Deze voeling met het werkveld komt de professionele gerichtheid van de opleiding ten goede. Bovendien waarderen de studenten de praktijkvoorbeelden die hen zo bijgebracht kunnen worden. De gastdocenten die bewust aangezocht worden voor hun expertise zijn een meerwaarde. Er is een functioneringscyclus aanwezig, wat de commissie onderschrijft. Het opleidingsteam bestaat in het academiejaar 2014–2015 uit elf docenten en drie gastdocenten. Met een VTE van 5,27 is de docent-studentratio 1:19.

De docenten gaven in het gesprek met de commissie aan dat ze veel van elkaar leren door (informele) overlegmomenten. Onderling overleg behoort in deze opleiding tot de huisstijl. De commissie herkent hierin concepten als identiteit en samenwerkend leren, onderdeel van het didactisch concept van de opleiding, in de praktijk. De commissie merkte verder een ruime aandacht op van de opleiding voor **professionalisering** van haar personeel en dit zowel binnen als buiten de hogeschool, zowel individueel als in team. Zo zijn docenten zelf lid van beroepsverenigingen. Verder is er openheid om individueel (internationale) studiedagen te volgen. Vanuit de hogeschool wordt elk jaar een innovatiedag georganiseerd, bijvoorbeeld over toetsing. Sommige opleidingen, bijvoorbeeld rond ICT, zijn 'verplicht'. Binnen het departement zijn er driemaal per jaar 'doordenkdagen' waar het team gewerkt en gebrainstormd heeft rond thema's als samenwerken en partnerschappen aangaan en TRIS (een kwaliteitszorgsysteem voor het hoger onderwijs afgeleid van EFQM). Positief is ook de teamdag voor de docenten samen met de docenten van de andere twee Vlaamse opleidingen Pedagogie van het jonge kind.

De commissie is tevreden over de verwevenheid van onderzoek en onderwijs in deze opleiding. Zoals eerder gemeld, kwam de onderzoeksleerlijn gedeeltelijk tot stand op basis van een project over onderzoekend handelen in de lerarenopleiding en pedagogie van het jonge kind. Positief is het **kenniscentrum** waarover de opleiding sinds 2014 beschikt en waarvan een onderzoeker uit de opleiding deel uitmaakt. Het thema van dit kenniscentrum loopt rond 'Urban coaching and education' en de opleiding investeert in een structureel onderzoek om een narratieve coachingsmethode te ontwikkelen om in de eerste plaats in een kinderdagverblijf aan de slag te gaan en nadien een vertaling te maken naar het bredere werkveld. Bovendien is een andere taak van het kenniscentrum om mee te werken aan dienstverlening. Het centrum werkt daarvoor onder andere samen met de Wetenschapswinkel van de Vrije Universiteit Brussel. De Wetenschapswinkel Brussel biedt wetenschappelijke ondersteuning aan de non-

profitsector in de vorm van onderzoek, advies en doorverwijzing. Indien er vragen binnenkomen die gekoppeld kunnen worden aan bachelorproeven, zet de opleiding daarop in. Volgens de opleiding krijgt een dergelijke dienstverlening hoe langer hoe meer vorm. De commissie raadt de opleiding aan om verder in te zetten op de uitbouw van het kenniscentrum en de dienstverlening.

Door de combinatie van onderwijs- en onderzoeksopdrachten, het contact houden met mentoren en het aanboren van nieuwe stageplaatsen, kan de opleiding spreken van een behoorlijke **werkdruk**. De commissie vraagt de opleiding dit in de gaten te houden en maatregelen te ontwikkelen om de werkdruk in balans te houden. Op basis van de gespreken met de personeelsleden kwam de commissie tot de conclusie dat het geheel werkbaar blijft omdat het team trots is op wat het doet en het engagement erg groot is. In de planning wordt er eveneens rekening mee gehouden: bij een grote lesopdracht bijvoorbeeld wordt de stagebegeleiding verkleind en omgekeerd.

De commissie is van mening dat de opleiding meerdere initiatieven organiseert op vlak van **kwaliteitszorgbeleid**. Aan de basis ervan ligt het strategisch beleidsplan kwaliteitszorg (2012–2016) dat op haar beurt, samen met input van verschillende stakeholders van de opleiding, resulteert in jaaractieplannen (JAP) voor de opleiding. Het TRIS-systeem (een vertaling van EFQM voor het hoger onderwijs) is het kwaliteitszorgsysteem dat de opleiding hanteert. De commissie heeft verder gezien dat de opleiding aandacht had voor de aanbevelingen van de commissie die de Toets Nieuwe Opleiding heeft geformuleerd en er eveneens verbeteracties aan koppelde. Daarnaast heeft de opleiding een cultuur gecreëerd waarin de stakeholders geconsulteerd worden en zich gehoord voelen, zo merkte de commissie. De opleiding kon voorbeelden aanbrengen van zaken die zij reeds wijzigde naar aanleiding van opmerkingen van studenten en werkveld, wat de commissie waardeert. Studenten houden focusgesprekken, vullen studentenenquêtes in, en merken het wanneer er iets gewijzigd is aan de opleiding op basis van hun feedback (zoals bijvoorbeeld in verband met de studielast). Er zetelen ook studenten van de opleiding in de opleidingscommissie en de departementsraad. Omdat het een prille opleiding betreft, organiseert de opleiding eveneens regelmatig bijeenkomsten met de resonantiegroep waarin werkveldvertegenwoordigers zetelen. De docenten overleggen regelmatig, vaak informeel en leerlijnoverschrijdend. Alumni blijven betrokken bij de opleiding via een Facebook-pagina en hun zetel in de opleidingscommissie. De alumniwerking kan nog verder uitgebreid

worden, zo vindt de commissie. De commissie raadt de opleiding aan deze weg verder te zetten en blijvend met de betrokkenen in overleg te gaan en de opleiding te verbeteren.

Samenvattend beoordeelt de commissie deze generieke kwaliteitswaarborg als 'goed'. Dit geldt voor het basistraject en de variant, het traject voor werkstudenten (werktraject en het verkort traject). De commissie waardeert het doordachte didactisch concept van de opleiding met leeromgevingen en doelvormen dat faciliterend werkt voor het programma met tien leerlijnen en zes semesterthema's. Deze structuur is duidelijk en ondersteunt het leerproces van de student. De commissie is verder onder de indruk van de verbreding van de stagemogelijkheden naar het socio-culturele veld, ook al mag de opleiding de nieuwe ontwikkelingen in alle domeinen waartoe ze opleidt niet uit het oog verliezen. Bovendien is over het algemeen het concept van het stagetraject en de begeleiding ervan in orde, al moet er gewaakt worden over het duidelijk maken van de verwachtingen van stage aan alle mentoren. De commissie is tevreden over het concept van de bachelorproef en de voorbereiding op dit eindwerk in de leerlijn 'ontwikkelen door onderzoeken'. Alle elementen van de onderzoekscyclus komen voor studenten aan bod. De commissie vindt de begeleidingsmogelijkheden voor studenten (inclusief taalbegeleiding en een focus op aanvangsdiagnostiek) degelijk uitgewerkt. De commissie ontmoette capabel en gemotiveerd personeel met veel ruimte voor professionalisering. Het kwaliteitszorgsysteem van de opleiding houdt rekening met de stakeholders, die zich dan ook gehoord voelen. De commissie is dus van mening dat de opleiding systematisch de basiskwaliteit overstijgt wat deze kwaliteitswaarborg betreft. Mogelijke werkpunten zijn onder andere de disseminatie van bachelorproeven en andere producten van de studenten naar het werkveld en de verder uitbouw van de dienstverlening via het Kenniscentrum.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 - Gerealiseerde eindniveau

De commissie beoordeelt het gerealiseerde eindniveau van de Bachelor in de pedagogie van het jonge kind als goed (basistraject en traject voor werkstudenten).

De commissie hecht veel belang aan het **toetsbeleid** van de opleiding en de toetsbekwaamheid van de docenten. Zij heeft vastgesteld dat de opleiding een duidelijke visie heeft over haar toetsbeleid. De vier uitgangspunten

van de toetsvisie van de opleiding zijn de volgende: (1) doelgericht vanuit de leerresultaten; (2) integraal leren van bij de start van de opleiding; (3) toetsbeleid, iets van het hele team en (4) waarderen om te groeien – toetsing als onderdeel van het leerproces. Vanuit deze visie heeft de opleiding een toetsbeleidsplan opgesteld, wat volgens de commissie een positief gegeven is. De PDCA-cyclus komt duidelijk tot uiting in dit plan. De commissie komt tot de conclusie dat de gekozen toetsvormen en de gedragsindicatoren die getoetst worden, afgeleid zijn van de **leerresultatenmatrix**. De commissie vindt deze matrix een belangrijk instrument voor de toetsing binnen de opleiding. Via de matrix worden de doelen van de opleidingsonderdelen aan gedragsindicatoren gekoppeld, en wordt per gedragsindicator aangegeven in welke opleidingsonderdelen welke doelen getoetst worden. Zo komt men uiteindelijk tot een volledige matrix waaruit duidelijk wordt dat elke gedragsindicator gerealiseerd en ook getoetst wordt. Bovendien heeft de opleiding eveneens een **evaluatievormenmatrix** ter beschikking. De docenten hebben immers de keuze uit verschillende evaluatievormen die het best aansluiten bij een bepaalde leeromgeving en de doelstellingen en het niveau van de opleidingsonderdelen. De commissie vindt het eveneens positief dat de opleiding bijzondere aandacht heeft voor haar toetsconstructie via evaluatiematrixen. Op zo'n matrix staan per opleidingsonderdeel een aantal zaken geformuleerd die de docent bijstaat in het opstellen voor zijn of haar toetsen: de doelen per opleidingsonderdeel, de gedragsindicatoren, wat er getoetst wordt (kennis, vaardigheid, attitude) en welke toetsvorm daarbij aansluit, een puntenverdeling/percentage per toetsvorm en het niveau van de toetsing (reproductie, inzicht, toepassing en bekwaamheid). Dergelijke matrixen zijn overigens ook de basis van de ECTS-fiches; elke student heeft er toegang toe. In het kader van kwaliteitsvolle toetsing, raadt de commissie de opleiding aan verder te gaan met de kwaliteitsbewaking van haar toetsen, onder andere via de **toetscommissie** die in het academiejaar 2014–2015 werd ingesteld. Deze commissie heeft als taak om de toetsvormen in relatie tot de leerdoelen of de gedragsindicatoren te controleren, de toetsen zelf te controleren op vorm en inhoud, validiteit en betrouwbaarheid van de toetsen na te gaan en het toetsbeleid verder te ontwikkelen en te verbeteren. Deze kwaliteitscontrole is tot nu toe steekproefsgewijs gebeurd en dient nog over de volledige opleiding uitgerold te worden. Het is positief dat docenten tijdens het visitatiebezoek aangaven regelmatig met elkaar in overleg te gaan over examens en examenvragen en elkaar feedback vragen. De bijscholing over toetsing die het team genoot is volgens de commissie erg belangrijk en dient in de mate van het mogelijke verder opgenomen te worden.

Uit de gesprekken stelde de commissie verder vast dat de studenten op de hoogte zijn van de **beoordelingscriteria** en deze **transparant** vinden. Ze weten wat de opleiding van hen verwacht met betrekking tot de evaluaties. Bovendien vinden ze de waaier aan verschillende toetsvormen een meerwaarde. Ze waarderen peer assessment na groepswerken omdat dit een voorafspiegeling is van de sector en het team waarin ze terecht zullen komen en waarin (zelf)reflectie eveneens een belangrijk onderdeel is. Er wordt volgens de commissie veel getoetst in deze opleiding, maar de studenten ervaren het niet altijd zo door de permanente evaluatie die de 'toetsdruk' veel lichter doet aanvoelen. De gesprekken met de docenten maakten voor de commissie duidelijk dat zij de toetsprocedures voor 'hun' opleidingsonderdeel goed konden benoemen. Bij projecten ontwikkelde de opleiding bijvoorbeeld projectmatrices om tot een score te komen. Voor stage, papers en POP ontwikkelde de opleiding rubrics en communiceerde die naar de studenten zodat voor hen duidelijk wordt hoe de toetsing van deze opleidingsonderdelen/taken in elkaar zit en wat ze moeten laten zien om tot de scores onvoldoende, voldoende of goed te komen. De commissie meent dat de opleiding dergelijke rubrics voor meer opleidingsonderdelen zou kunnen uitwerken. Verder zorgt het geven van feedback (bijvoorbeeld op leertaken) voor meer transparantie.

De commissie is van mening dat de **beoordeling** van de **bachelorproef** en de **stage** doordacht is uitgewerkt. De opleiding maakt gebruik van een evaluatie-instrument voor stage: een scorelijst van vaardigheden en attitudes die de student tijdens het uitvoeren van de stage aantoonst. De studenten dienen dit instrument met hun eigen doelstellingen, SMART geformuleerd, aan te vullen en op basis van dit instrument hun tussentijdse en eindevaluatie voor de stage voor te bereiden. Er zijn in dit instrument breekpunten vastgelegd die leiden tot een negatieve score bij een negatieve breekpuntenevaluatie. De commissie concludeerde dat de beoordeling van de stagementor in deze opleiding een groot aandeel uitmaakt van het uiteindelijke punt voor stage. Het eindresultaat wordt namelijk bepaald aan de hand van een aantal factoren (beoordeling van de stageplaats, beoordeling van de stagebegeleider over het leerproces van de student en de kwaliteit van het stageverslag van de student), maar indien de beoordeling van de stageplaats negatief is, kan de student niet slagen voor dit opleidingsonderdeel. De afstudeerstage in het laatste deeltraject, waarin ook de bachelorproef wordt uitgevoerd, kent eveneens een groot gewicht toe aan de beoordeling van de stagementor. In deze zin wil de commissie nogmaals herhalen dat een gestructureerde mentorenopleiding een meerwaarde zou zijn (zie GKW 2) gezien het

belang dat de mentoren hebben bij de evaluatie van de stage. Wel blijft de opleiding de eindverantwoordelijkheid van de stage-evaluatie in handen nemen en bespreekt resultaten dan ook gezamenlijk met meer docenten in de stagecommissie. Positief is het gesprek met de drie betrokkenen (stagementor, student en stagebegeleider uit de opleiding) dat gevoerd wordt om in consensus tot een score te komen.

De commissie is tevreden over enerzijds de beoordeling van de **bachelorproef** en anderzijds de kwaliteit van de afstudeerwerken die zij kon inkijken. Het niveau zes van de Vlaamse Kwalificatiestructuur is in de bachelorproeven op peil en de bachelorproeven geven blijk van de onderzoeksvaardigheden van de studenten, mede dankzij de voorbereiding van de studenten op dit eindwerk via de leerlijn 'ontwikkelen door onderzoeken'. Na het afwerken van hun bachelorproef dienen studenten deze te presenteren voor een jury die bestaat uit de interne en externe promotor en een derde bijlezer (een docent die niet was betrokken bij de begeleiding van de bachelorproef). Deze presentatie wordt gefilmd. De evaluatie van de bachelorproef gebeurt onmiddellijk na deze presentatie op basis van vastgelegde toetsingscriteria. Bij de evaluatie wordt rekening gehouden met de inhoud van de bachelorproef (die alle drie de juryleden afzonderlijk beoordelen), het begeleidingsproces (enkel de interne promotor) en de kwaliteit van de presentatie (de drie juryleden samen). Een gewogen gemiddelde van al deze elementen vormt uiteindelijk de score voor de bachelorproef. Het punt wordt niet meteen aan de student meegedeeld maar hij/zij krijgt wel onmiddellijk feedback over het geleverde werk en de presentatie. De opleiding vraagt advies aan de stageplaatsen en de mentoren, maar neemt hun score niet mee voor de bachelorproef aangezien zij reeds de afstudeerstage gescoord hebben.

Uit de gesprekken is gebleken dat de opleiding er op vraag van het werkveld is gekomen. De verbreding die er is gekomen (zie GKW 1) naar de sector van de brede gezinsondersteuning, maar in deze opleiding in het bijzonder naar het socio-culturele veld, heeft als doel gehad om de perspectieven van de afgestudeerden op de arbeidsmarkt te verruimen en daar slaagt de opleiding volgens de commissie in. De afgestudeerden vormen als pedagogisch coach een brugfunctie en die meerwaarde werd door het werkveld en de alumni meermaals benadrukt. Het **werkveld** meent dat de afgestudeerden sterk zijn in het omgaan met de grootstedelijke problematiek en het socio-culturele veld, dat ze vernieuwingen binnenbrengen in het team en dat ze dynamisch zijn. De alumni voelen zich voldoende voorbereid op het werkveld door de stages en hun kennis over coachen. Ze menen

dat ze op administratief vlak eveneens een degelijke voorbereiding genoten hebben door de opleiding. De studenten schatten hun kansen op de arbeidsmarkt vrij hoog in. De opleiding had zicht op zeventien afgestudeerden op het moment van het schrijven van haar zelfevaluatie rapport. Dertien ervan behaalden het diploma binnen de drie jaar. Twee studenten doen er 3,5 jaar over. Ook in het verkort traject en het werktraject lijken de studenten de opleiding af te werken binnen de vooropgestelde termijn. Een tweetal afgestudeerden studeerde verder, bijvoorbeeld de master Orthopsychologie of de bachelor Sociaal werk of Orthopedagogie. Uit deze gegevens leidde de commissie verder af dat de afgestudeerden vlot in het werkveld terecht lijken te komen als pedagogisch coach, gezinsbegeleider, teamleider, enzoverder. Sommigen zijn aan het werk als kindbegeleider en werken dus in principe onder hun niveau. De commissie meent dat er met betrekking tot de **tewerkstelling** nog kansen tot uitbreiding liggen. Ze vernam dat organisaties of kinderopvangplaatsen deze studenten graag zouden aanwerven, maar daar in de meeste gevallen het budget niet voor hebben. De commissie benadrukt daarom het belang van blijvend de opleiding in de kijker te zetten en het potentiële werkveld en de overheid te overtuigen van de waarde van deze afgestudeerden op de arbeidsmarkt, gezien de nieuwigheid die de opleiding is. De commissie meent dat de opleiding verder zou kunnen onderzoeken of de afgestudeerden daadwerkelijk op de beoogde plek terecht komen, in het bijzonder in het socio-culturele veld waartoe de opleiding opleidt.

De commissie is van mening dat de opleiding een duidelijke visie op toetsen heeft en dit vertaald heeft in een toetsbeleidsplan. De toetsvormen en de gedragsindicatoren zijn afgeleid van de leerresultatenmatrix en de opleiding heeft ruime aandacht voor toetsconstructie via evaluatiematrixen. De commissie keek transparante beoordelingscriteria en rubrics in. Deze rubrics voor stage, papers en het persoonlijke ontwikkelingsportfolio mogen uitgebreid worden naar meer opleidingsonderdelen. De commissie meent dat de beoordeling van de stage en de bachelorproef doordacht gebeurt, al zou een structurele mentorenopleiding een meerwaarde zijn om de verwachtingen naar mentoren duidelijk te stellen. De kwaliteit van de bachelorproeven is van behoorlijk niveau en het niveau zes van de Vlaamse Kwalificatiestructuur komt hierin tot uiting, mede dankzij de voorbereiding van de studenten op de bachelorproef via de leerlijn 'ontwikkelen door onderzoeken'. De afgestudeerden komen over het algemeen vlot in het werkveld terecht en hun meerwaarde wordt er erkend. Daarom kent de commissie de score 'goed' toe aan deze generieke kwaliteitswaarborg, zowel voor het basistraject als voor de variant (werktraject/verkort traject).

Integraal eindoordeel van de commissie

Basistraject

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	G
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	G
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	G

Traject voor werkstudenten/verkort traject

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	G
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	G
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	G

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als goed wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als goed en generieke kwaliteitswaarborg 3 als goed, is het eindoordeel van de opleiding Pedagogie van het jonge kind aan de Erasmushogeschool Brussel, zowel het basistraject als het traject voor werkstudenten (werktraject/verkort traject), conform de beslisregels, goed.

Samenvatting van de aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau

- De weg blijven openen om het brede socio-culturele veld aan te spreken en de rol vastleggen die studenten daarbij kunnen spelen.
- Verder werken aan de geplande reductie van de gedragsindicatoren tot een werkbaar geheel.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces

- Een keuzeopleidingsonderdeel in verband met de problematiek van de anderstaligheid, in casu het Frans, overwegen.
- Het programma actueel houden: de ontwikkelingen in alle domeinen – zeker de oorspronkelijk bedoelde – niet uit het oog verliezen door de verbreding van het programma naar het socio-culturele.
- In een meer structurele mentorenopleiding investeren.
- De disseminatie van de bachelorproeven en mogelijke andere producten van de studenten verhogen, bijvoorbeeld via de verdere uitbouw van het kenniscentrum.
- De internationaliseringsmogelijkheden verder uitwerken en de buitenlandstages bij studenten stimuleren.
- De werkdruk in de gaten blijven houden en maatregelen ontwikkelen om de werkdruk in balans te houden.
- De alumniwerking verder uitbreiden.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau

- De kwaliteitsbewaking van de toetsing verder uitwerken door bijvoorbeeld de toetscommissie alle opleidingsonderdelen te laten onderzoeken of door verdere bijscholing te organiseren rond toetsing.
- De rubrics voor meer opleidingsonderdelen uitwerken.
- De opleiding in de kijker blijven zetten om de tewerkstellingskansen van de afgestudeerden te verhogen.
- Onderzoeken of afgestudeerden op de beoogde plek, in het bijzonder het socio-culturele veld, terechtkomen.

KAREL DE GROTE-HOGESCHOOL

Pedagogie van het jonge kind

SAMENVATTING

Bachelor in de pedagogie van het jonge kind Karel de Grote-Hogeschool

Op 11 en 12 maart 2015 werd de professioneel gerichte bacheloropleiding Pedagogie van het jonge kind van de Karel de Grote-Hogeschool in het kader van een onderwijsvisitatie op haar kwaliteit geëvalueerd door een commissie van onafhankelijke experts. In deze samenvatting, die een momentopname weergeeft, worden de belangrijkste bevindingen van de commissie opgelijst.

Profilering

De professioneel gerichte bacheloropleiding Pedagogie van het jonge kind is een opleiding binnen de onderwijsgroep 'Welzijn, Onderwijs en Gezondheidszorg' (WOG) van de Karel de Grote-Hogeschool. Ze wordt georganiseerd op de campus Markgraave. Ze bestaat in haar basistraject uit drie opleidingsjaren, door de opleiding studietrajecten genoemd. In totaal werkt de opleiding een programma van 180 studiepunten uit. In het academiejaar 2013–2014 waren 233 studenten ingeschreven in de opleiding.

De opleiding heeft een variant, met name het traject voor werkstudenten, hier de 'verkorte' opleiding genoemd. Werkende studenten stromen in dit traject in met de nodige vrijstellingen voor opleidingsonderdelen na het succesvol afronden van een EVC-procedure (Elders Verworven

Competenties) of hebben reeds een bachelor- of masterdiploma in de studiegebieden onderwijs, sociaal-agogisch werk of gezondheidszorg op zak. De kwaliteit van de variant is evenwaardig met het basistraject.

De opleiding is een nieuwe opleiding die in 2011 is ontstaan, voornamelijk op vraag van Kind & Gezin, en vanuit een nood aan professionalisering in de sector van kinderopvang. Het beroepsprofiel en het competentieprofiel dat toen vorm kreeg, richtte zich vooral naar de kinderopvang. In nauw overleg met het werkveld heeft de opleiding bij de opstart besloten haar werkterrein uit te breiden van louter kinderopvang naar gezinsondersteuning en de vrijetijdscontext van kinderen van 0 tot 12 jaar. Deze beslissing verhoogde tevens de werkzekerheid van haar afgestudeerden. Het competentieprofiel van de opleiding kreeg toen een bredere invulling; de competenties bleven dezelfde maar de setting waarin ze toegepast worden is verbreed.

De opleiding werkt met opleidingsspecifieke leerresultaten die gebaseerd zijn op de vier verantwoordelijkheden of rollen van een pedagogisch coach waartoe de opleiding opleidt, met name de verantwoordelijkheid t.a.v. kinderen, gezinnen, medewerkers en de samenleving. Onder elke verantwoordelijkheid zitten twee leerresultaten. De laatste twee leerresultaten (reflecteren en innoveren en omgaan met diversiteit) zijn 'dragend' en dus ter ondersteuning van elke verantwoordelijkheid. De opleiding hanteert eveneens hogeschoolbrede internationale competenties waardoor zij 10% van het hele curriculum internationaal kan 'merken'.

Programma

De commissie kan zich vinden in de keuze van de opleiding voor een thematisch programma, ingedeeld in vier periodes per academiejaar (met zes lesweken, een flexibele week en een examenweek). In elke periode staan twee leerresultaten centraal; de dragende leerresultaten komen in het hele programma voor. Per leerresultaat is eveneens een leerlijn uitgewerkt. De studielast van het programma is haalbaar.

In het tweede studietraject kiest de student voor een profileringsstraject rond kinderen, gezinnen of management. In het derde studietraject diept hij deze profilering uit of verbreedt zich d.m.v. een ander profileringsstraject. Daarnaast zijn er nog andere keuzemogelijkheden en ook bij de stage en het uitwerken van een internationale studiereis spreekt een student zijn autonomie in het uitstippelen van zijn leerpadaan.

De cursusmaterialen zijn over het algemeen in orde. De commissie staat achter het onderwijsconcept, bestaande uit vijf accenten, namelijk competentiegerichte opleiding, de sterke binding met het werkveld, onderwijs op maat, stage, leertrajectbegeleiding en portfolio als drie-eenheid en de focus op innovatie, onderzoek en internationalisering. De commissie stelde een waaier aan verschillende werkvormen vast, aansluitend bij de leerresultaten. Het werken in duo's van docenten per opleidingsonderdeel is een meerwaarde. Er moet wel over gewaakt worden dat het aandeel theorie en praktijk binnen de opleiding in balans blijft.

De opbouw van de stages is volgens de commissie doordacht en dit zowel in de (gradueel toenemende) tijd per stageperiode als in de verschillende settings waarin studenten stage kunnen lopen. Er is ook een luik interne stage dat peer coaching behelst. De begeleiding op stage (door de mentor op de stageplaats en de stagebegeleiders van de hogeschool) verloopt vrij vlot. Hierbij zijn de tweemaal per jaar georganiseerde mentorendagen een meerwaarde. De opleiding dient er blijvend over te waken dat ook de mentoren die niet op de mentorendagen aanwezig kunnen zijn, duidelijk op de hoogte zijn van de verwachtingen t.a.v. de studenten op stage én t.a.v. zichzelf als mentor bij dit proces.

Reflectievaardigheid leren de studenten aan via verschillende reflectie-modellen. Reflecties worden, samen met andere opdrachten, bijgehouden in een leerportfolio. Studenten bouwen onderzoeksvaardigheden op via een leerlijn die nog verder geïmplementeerd dient te worden. De bachelorproef kan verschillende vormen aannemen: een literatuurstudie, een productontwikkeling of een praktijkonderzoek. Over dat concept en de splitsing in deze drie oriëntaties moet nog verder worden nagedacht.

De opleiding investeert in internationalisering en internationalisation@home. Een good practice is de twee- tot vijfdaags studiereis naar het buitenland die verplicht is voor alle tweedejaarsstudenten en die ze zelf dienen te organiseren. Er is ook in internationale mobiliteit voorzien voor studenten en docenten.

Beoordeling en toetsing

De opleiding streeft in haar toetsbeleid naar enkele basisprincipes: toetsvorm sluit aan bij de leerdoelen, toetsen van grote gehelen, keuze van student in toetsvormen, één beroepsproduct per toetsperiode en eenvormigheid. De gekozen toetsvormen zijn afgeleid van de leerresultaten. Er is een brede waaier aan toetsvormen en studenten hebben vaak keuze tussen

enkele verschillende toetsvormen. Er wordt veel getoetst; de opleiding moet er aandacht voor hebben dat de balans niet teveel in één richting doorslaat.

De studenten zijn op de hoogte van de evaluatiecriteria (via de ECTS-fiches, oefenvragen bij multiple choice of een voorbeeldcasustoets) en vinden de toetsing transparant. De docenten hebben antwoordsleutels ter beschikking.

Voor de beoordeling van onder andere stages, portfolio, beroepsproducten en de bachelorproef werkt de opleiding met criterialijsten. Een belangrijke opmerking hierbij is dat deze criterialijsten duidelijker het niveau zes van de Vlaamse kwalificatiestructuur – en dus het niveau van een professioneel gerichte bacheloropleiding – zouden mogen weerspiegelen. Ze zijn veelal nog te algemeen geformuleerd. Een concretisering dringt zich op.

Begeleiding en ondersteuning

De lokalen van de campus zijn toereikend om het onderwijs te verzorgen. Een verhuis naar een nieuwbouw campus staat op de planning vanaf academiejaar 2016–2017. De commissie waardeert de faciliteiten in de mediatheek waar studenten het nodige ter beschikking hebben om individueel en in groep te kunnen werken en bronnen op te zoeken.

In deze opleiding zijn studenten-, studie- en trajectbegeleiding degelijk uitgewerkt. De docenten zijn gemakkelijk bereikbaar en aanspreekbaar en studenten ervaren een laagdrempelig contact met hen. De functie van leertrajectbegeleider die studenten gedurende een volledig academiejaar bijstaat doorheen hun groei in stage en portfolio wordt gewaardeerd.

Slaagkansen en beroepsmogelijkheden

De afgestudeerden vormen als pedagogisch coach een brugfunctie en die meerwaarde werd door het werkveld meermaals benadrukt. De meeste afgestudeerden zijn aan het werk in de sector waartoe ze opgeleid zijn, zij het hier vooral in de sector van de kinderopvang. Sommigen zijn aan het werk als kindbegeleider en werken dus nog niet op hun beoogde niveau. Er zijn nog kansen tot uitbreiding voor de opleiding wat de tewerkstelling betreft.

OPLEIDINGSRAPPORT

Bachelor in de pedagogie van het jonge kind

Karel de Grote-Hogeschool

Woord vooraf

Dit rapport behandelt de opleiding Bachelor in de pedagogie van het jonge kind aan de Karel de Grote-Hogeschool. De visitatiecommissie bezocht deze opleiding op 11 en 12 maart 2015.

De visitatiecommissie beoordeelt de opleiding aan de hand van de drie generieke kwaliteitswaarborgen uit het VLUHR-beoordelingskader. Dit kader is afgestemd op de accreditatievereisten zoals gehanteerd door de NVAO (Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie). Voor elke generieke kwaliteitswaarborg geeft de commissie een gewogen en gemotiveerd oordeel op een vierpuntenschaal: onvoldoende, voldoende, goed of excellent. Bij de beoordeling van de generieke kwaliteitswaarborgen betekent het concept 'basiskwaliteit' dat de generieke kwaliteitswaarborg aanwezig is en de opleiding – of een opleidingsvariant – voldoet aan de kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een bachelor- of masteropleiding in het hoger onderwijs. De score voldoende wijst er op dat de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit en een acceptabel niveau vertoont voor de generieke kwaliteitswaarborg. Indien de opleiding goed scoort dan overstijgt ze systematisch de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg. Bij een score excellent steekt de opleiding ver uit boven de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg en geldt ze hierbij als een (inter)nationaal voorbeeld. De score onvoldoende getuigt dan weer dat de generieke kwaliteitswaarborg onvoldoende aanwezig is.

De oordelen worden onderbouwd met feiten en analyses. De commissie heeft inzichtelijk gemaakt hoe zij tot haar oordeel is gekomen. De commissie geeft ook een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel aan de hand van dezelfde vierpuntenschaal. De oordelen en aanbevelingen hebben betrekking op de opleiding met alle daaronder ressorterende varianten, tenzij anders vermeld.

De commissie beoordeelt de kwaliteit van de opleiding zoals zij die heeft vastgesteld op het moment van het visitatiebezoek. De commissie heeft zich bij haar oordeel gebaseerd op het zelfevaluatie rapport en de informatie die voortkwam uit de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de docenten, de studenten, de alumni, vertegenwoordigers van het werk-

veld en de verantwoordelijken op opleidingsniveau voor interne kwaliteitszorg, internationalisering en studiebegeleiding. De commissie heeft ook het studiemateriaal, de afstudeerwerken en de examenvragen bestudeerd. Tevens is door de commissie een bezoek gebracht aan de opleidingsspecifieke faciliteiten, zoals de leslokalen en de mediatheek].

Naast het oordeel formuleert de visitatiecommissie in het rapport aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief. Op die manier wenst de commissie bij te dragen aan de kwaliteitsverbetering van de opleiding. De aanbevelingen zijn opgenomen bij de respectieve generieke kwaliteitswaarborgen. Aan het eind van het rapport is een overzicht opgenomen van verbeteringsuggesties.

Situering van de opleiding

De professioneel gerichte bacheloropleiding Pedagogie van het jonge kind is een opleiding binnen de onderwijsgroep 'Welzijn, Onderwijs en Gezondheidszorg' (WOG) van de Karel de Grote-Hogeschool (KdG). Sinds 2013–2014 spreekt de hogeschool immers niet meer van departementen, maar van twee onderwijsgroepen waarbinnen ze haar opleidingen groepeerde, namelijk WOG en 'Management en Technologie' (M&T).

De opleiding is een nieuwe opleiding die in 2011 is ontstaan, voornamelijk op vraag van Kind & Gezin, en vanuit een nood aan professionalisering in de sector van kinderopvang. Binnen de Arteveldehogeschool en de Karel de Grote-Hogeschool bestond een postgraduaat 'Verantwoordelijke in de kinderopvang', dewelke nu uitdovend zijn. Het beroepsprofiel en het competentieprofiel dat toen vorm kreeg, richtte zich vooral naar de kinderopvang. In nauw overleg met het werkveld heeft de opleiding bij de opstart besloten haar werkterrein uit te breiden van louter kinderopvang naar gezinsondersteuning en de vrijetijdscontext van kinderen van 0 tot 12 jaar. Deze beslissing verhoogde tevens de werkzekerheid van haar afgestudeerden. Het competentieprofiel van de opleiding kreeg toen een bredere invulling; de competenties bleven dezelfde maar de setting waarin ze toegepast worden is verbreed.

Op het moment van de visitatie heeft de opleiding een volledige cyclus doorlopen, d.w.z. dat de eerste afgestudeerden hun intrede hebben gemaakt op de arbeidsmarkt. De commissie kon ook de eerste afstudeerwerken inkijken.

Het opleidingshoofd heeft de dagelijkse leiding over de opleiding. Zij vertaalt de KdG-visie naar de opleiding en is verantwoordelijk voor de aansturing van de opleidingsgebonden projecten en haar personeel. Samen met de administratieve opleidingsondersteuner, de praktijkcoördinatoren en de coördinator van de verkorte opleiding, vormt zij het 'dagelijks bestuur' van de opleiding. Het 'dagelijks bestuur' vormt samen met de kerncompetentieverantwoordelijken het opleidingsteam, dat verantwoordelijk is voor de vertaling van de beleidslijnen binnen de opleiding. Daarnaast vormen leden van het docententeam jaarlijkse projectgroepen rond bepaalde thema's en nemen ze deel aan opleidingsraden. De opleiding overlegt ook met de andere Vlaamse opleidingen Pedagogie van het jonge kind aan de Arteveldehogeschool en de Erasmushogeschool Brussel. In dat overleg is Kind & Gezin en het VBJK (Vernieuwing in Basisvoorzieningen voor Jonge Kinderen) vertegenwoordigd.

De opleiding bestaat in haar basistraject in drie opleidingsjaren, door de opleiding studietrajecten genoemd. In totaal werkt de opleiding een programma van 180 studiepunten uit.

De opleiding heeft een variant, met name het traject voor werkstudenten, hier de 'verkorte' opleiding genoemd. Studenten stromen in dit traject in met de nodige vrijstellingen voor opleidingsonderdelen na het succesvol afronden van een EVC-procedure (Elders Verworven Competenties) of hebben reeds een bachelor- of masterdiploma in de studiegebieden onderwijs, sociaal-agogisch werk of gezondheidszorg op zak.

In het academiejaar 2013–2014 waren 233 studenten ingeschreven in de opleiding.

Generieke kwaliteitswaarborg 1 - Beoogd eindniveau

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de opleiding Bachelor in de pedagogie van het jonge kind als voldoende (basistraject en traject voor werkstudenten).

Zoals in de inleiding vermeld, is de opleiding ontstaan vanuit een nood aan professionalisering in het domein van de kinderopvang. Het was Kind & Gezin die de oorspronkelijke vraag stelde naar een opleiding op bachelorniveau. Dit resulteerde in de beroepsbeschrijving van de pedagogisch coach (of pedagogisch ondersteuner). Hierbij zijn de meningen van

deskundigen, opleidingen en het (internationale) werkveld in overweging genomen.

Het beroepsprofiel van pedagogisch coach leidde tot tien **domeinspecifieke leerresultaten** (DLR), die in januari 2011 gevalideerd werden door NVAO. In deze tien DLR's zijn de vier rollen of verantwoordelijkheden van de afgestudeerde verwerkt, namelijk de verantwoordelijkheid t.a.v. kinderen, gezinnen, medewerkers en de samenleving. Onder elke verantwoordelijkheid zitten twee leerresultaten. De laatste twee leerresultaten zijn 'dragend' en dus ter ondersteuning van elke verantwoordelijkheid (zie onder).

Toen de opleiding van start ging, ontstond er een zekere budgettaire onzekerheid met betrekking tot de tewerkstelling van alle afgestudeerden in de sector van de kinderopvang. Tegelijkertijd bestond er een sterke vraag in het werkveld voor een opleiding met een breder profiel. De opleiding breidde daarom haar terrein uit van louter kinderopvang naar gezinsondersteuning en de vrijetijdscontext van kinderen van 0 tot 12 jaar omdat de pedagogische ondersteuner hierin ook een rol speelt. De gevalideerde DLR werden in samenspraak met de andere Vlaamse opleidingen Pedagogie van het jonge kind, Kind & Gezin en VBJK (Vernieuwing in Basisvoorzieningen voor Jonge Kinderen) dan ook iets ruimer geformuleerd in het academiejaar 2012–2013, met als doel studenten breed op te leiden en hen maximale kansen op de arbeidsmarkt te bieden. Deze verruiming leidde uiteindelijk tot de **opleidingsspecifieke leerresultaten** (OLR) waarmee de opleiding vandaag werkt. De commissie merkte op dat de toevoegingen van de OLR ten opzichte van de gevalideerde DLR kleine nuances zijn, die volgens de commissie inderdaad verruimend werken en niet beperkend. De uitbreiding naar andere domeinen ervaren geen enkele van de gesproken stakeholders als een kunstmatige ontwikkeling. De commissie stelt dan ook dat de opleidingsspecifieke leerresultaten binnen het gevalideerde domeinspecifieke leerresultaten passen en dat ze, wat beoogd eindniveau betreft, geformuleerd zijn op niveau zes van de Vlaamse Kwalificatiestructuur. De commissie stelde vast dat de professionele gerichtheid van de opleiding tot uiting komt in haar praktijkgerichtheid.

De OLR, gelinkt aan de vier verantwoordelijkheden die de afgestudeerde dient te bezitten, zijn:

- Verantwoordelijkheid t.a.v. kinderen: (1) opvoeden en (2) ontwikkeling ondersteunen
- Verantwoordelijkheid t.a.v. gezinnen: (3) dienstverlening afstemmen en (4) ouders als partner betrekken

- Verantwoordelijkheid t.a.v. medewerkers en de dienstverlening: (5) professionalisering ondersteunen en (6) sociaal-pedagogisch project samen vormgeven
- Verantwoordelijkheid t.a.v. externe partners en de samenleving: (7) externe partners betrekken en (8) maatschappelijke oriëntatie
- Dragende competenties (9) reflecteren en innoveren en (10) omgaan met diversiteit.

Daarnaast hanteert de opleiding enkele hogeschoolbrede **internationale competenties** waarmee zij internationalisering@home beoogt voor haar studenten. Op die manier wordt binnen de hogeschool minstens 10% van het curriculum (en dus ongeveer 18 studiepunten van de 180 studiepunten) internationaal 'gemerkt'. De commissie waardeert de formulering van deze internationale competenties en merkt dat ze aanwezig zijn doorheen het hele curriculum. De opleiding investeert in een ruimere samenwerking met drie partnerinstellingen in Noorwegen en Denemarken. De contacten en uitwisselingen met die opleidingen bieden volgens de commissie perspectieven en kunnen meer ruimte creëren om verder aan **benchmarking** te doen met betrekking tot de competenties en het curriculum.

Uit de gesprekken die de commissie voerde met alle betrokkenen, werd duidelijk dat zij op de hoogte zijn van de beoogde opleidingsspecifieke leerresultaten. Voor de studenten blijkt dat uit de structuur van het programma (zie GKW2) waar per periode in de studietrajecten een verantwoordelijkheid en dus twee competenties centraal staan. De OLR staan eveneens centraal in de ECTS-fiches en vormen de leidraad voor stage(evaluatie)documenten. Studenten toetsen zichzelf af aan de OLR in het portfolio dat zij uitwerken. Het werkveld kent de OLR voornamelijk via de stage. Op stagedocumenten die zij ter beschikking hebben, staan de OLR en de leerdoelen die voor het onderdeel stage zijn uitgewerkt duidelijk vermeld. Enkele vertegenwoordigers van het werkveld met wie de commissie sprak, zetelen in de resonantieraad die tweemaal per jaar bijeen komt. Ook daar komen de OLR en de programmaonderdelen aan bod.

Kortom, volgens de commissie voldoet de opleiding voor deze generieke kwaliteitswaarborg aan de vooropgestelde kwaliteitseisen. De opleidings-specifieke leerresultaten zijn – met kleine nuances – afgeleid van de domeinspecifieke leerresultaten en passen zo voor niveau (VKS6) en oriëntatie (professioneel gericht) binnen het niveau zes van de Vlaamse Kwalificatiestructuur. Ze zijn eveneens bekend bij de verschillende stakeholders, de

studenten en de vertegenwoordigers van het werkveld in het bijzonder, en dit vooral door de stage. Het beoogde eindniveau houdt ook rekening met de hogeschoolbrede internationale competenties. Volgens de commissie mag er nog meer ingezet worden op internationale benchmarking.

De opleiding beoogt identiek dezelfde leerresultaten in het traject voor werkstudenten als in het basistraject. Daarom kent de commissie aan het traject voor werkstudenten eveneens de score 'voldoende' toe.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 - Onderwijsproces

De commissie beoordeelt het onderwijsproces van de Bachelor in de pedagogie van het jonge kind als voldoende (basistraject en traject voor werkstudenten).

De commissie heeft bij de opleiding Pedagogie van het jonge kind van de Karel de Grote-Hogeschool een programma gezien dat volgens haar voldoende toelaat de beoogde opleidingsspecifieke leerresultaten daadwerkelijk te behalen. De opleiding heeft gekozen voor een thematische **opbouw van het programma**, gebaseerd op de vier rollen (zie GKW 1) die een pedagogisch coach dient te vertonen, namelijk een verantwoordelijkheid t.a.v. kinderen, ouders/gezin, medewerkers en de samenleving. De commissie kan zich vinden in deze keuze. De hogeschool gaat uit van een periodesysteem, waarbij in elk academiejaar vier periodes voorkomen van elk zes lesweken, een flexibele week en een examenweek. In deze vier periodes komen ook de vier verantwoordelijkheden (en dus telkens twee leerresultaten) aan bod. Concreet staan per periode twee opleidingsleerresultaten centraal. Dit wil niet zeggen dat met de opleidingsonderdelen in een bepaalde periode ook geen andere leerresultaten beoogd en behaald kunnen worden. De twee dragende competenties, namelijk innoveren en reflecteren enerzijds en omgaan met diversiteit anderzijds, komen in het hele programma voor. De commissie waardeert dat de opleiding **leerlijnen** per opleidingsspecifiek leerresultaat uitgewerkt heeft. Ook voor de stage, reflecteren en onderzoeken is er een leerlijn uitgewerkt. Dit gebeurt in projectgroepen van docenten die telkens aan de slag gaan met de competenties en daarbij deeldoelen en evaluatiedoelen vooropstellen. In het academiejaar 2014–2015 wordt er nagedacht over de dragende competenties. Het jaar daarop zijn de internationale competenties aan de beurt. De commissie spoort de opleiding aan om deze overlegmomenten te continueren en blijvend met elkaar af te stemmen over de competenties en de leerlijnen in het programma.

In elke periode, die gelinkt is met een verantwoordelijkheid van de afgestudeerde, komen een twee- à drietal opleidingsonderdelen aan bod, waarin de studenten werken aan de verantwoordelijkheid en de competenties vanuit verschillende invalshoeken. Daarnaast loopt in elk van de drie studietrajecten een leerlijn stage en wordt het portfolio dat gelinkt is aan de stage telkens verder uitgewerkt (zie verder). Voor de studenten uit het **traject voor werkstudenten** is de opbouw van het programma iets anders. Het verschil met het basistraject is voor hen eerder organisatorisch in plaats van inhoudelijk. Er wordt, op enkele kleine wijzigingen in opleidingsonderdelen na, voornamelijk ook ingeschreven op opleidingsonderdelen uit het basistraject, met dezelfde inhoud, docenten, leerdoelen en evaluatievormen. Voor deze studenten, die de opleiding meestal combineren met werk en/of gezin, is het belangrijk een evenwichtige spreiding van de studielast te voorzien. Afhankelijk van de vooropleiding of de (gezins)situatie, werken de studenten uit het werkstudententraject de opleiding dan ook af in een tijdsperiode gaande van 1,5 jaar tot 4 jaar. De thematische opbouw per periode wordt hiervoor losgelaten, wat volgens de commissie een logische keuze is. De werkstudenten volgen daarbij les in minder contacturen (enkel op maandag of donderdag) en hebben een meer uitgebreide digitale leeromgeving ter beschikking, waarvan zelfstudie en blended learning een belangrijk onderdeel vormt. De gesproken studenten uit het werktraject waren van mening dat de opleiding op die manier zeker te combineren valt met gezin of deeltijds werken. Er is een tijdspad beschikbaar voor alle studenten op de elektronische leeromgeving Blackboard, en het is de verantwoordelijkheid van de individuele student om aan de hand van dat tijdspad de studiemomenten in te plannen. Volgens de studenten is de **studielast** van het programma haalbaar. De opleiding is er zich van bewust dat de tweede periode in het eerste studietraject het zwaarst is, samen met de toenemende studielast van stage doorheen de trajecten en het samengaan van stage, portfolio, bachelorproef en andere opdrachten in het derde studietraject. In focusgesprekken met studenten en in de bevragingen van de opleidingsonderdelen komt de studielast aan bod, zodat de opleiding er zicht op heeft. De commissie waardeert de inspanningen van de opleiding om de studielast te meten. De commissie raadt de opleiding aan om blijvend de studielast in de gaten te houden.

De commissie heeft het **onderwijsconcept** van de opleiding onder de loep genomen en kan zich daarin vinden. Het bestaat uit vijf accenten, namelijk competentiegerichte opleiding, de sterke binding met het werkveld, onderwijs op maat, stage, leertrajectbegeleiding en portfolio als

drie-eenheid en de focus op innovatie, onderzoek en internationalisering. De commissie is van mening dat de variatie van onderwijs- en leervormen die zij bij de opleiding aantrof (hoorcolleges, werkcolleges, beroepsproduct, casussen, ICT (iPad), Wanda-intervisie sessies, enzovoort) aansluiten bij de beoogde competenties. Uit alle gesprekken werd het voor de commissie zeer duidelijk dat de opleiding een erg praktijkgerichte opleiding is. Volgens de commissie combineert het programma van de opleiding praktijk en theorie, en wel in deze volgorde. Het praktijkgerichte is op zich positief, maar volgens de commissie moet de opleiding er wel blijven over waken dat het aandeel theorie in de opleiding en het aandeel praktijk in evenwicht blijft. Het gaat om een bacheloropleiding, dus mag er volgens de commissie best wel een beduidend deel theoretische kennis aan bod komen. De commissie meent dat de **cursusmaterialen** die zij heeft ingekeken in orde zijn. Het zou een aanrader zijn om de studenten enkele goede bronboeken of basisboeken aan te laten kopen. Studenten zijn immers vragende partij voor een paar handboeken om na de opleiding als naslagwerk te kunnen gebruiken. Op dit moment halen ze de informatie en het materiaal van Blackboard. De commissie vernam dat er met betrekking tot de leermaterialen overleg is tussen de verschillende docenten die instaan voor de opleidingsonderdelen. Een meerwaarde vindt de commissie het werken in duo's: per opleidingsonderdeel zijn telkens twee docenten verantwoordelijk zodat ze onderling kunnen afstemmen over het cursusmateriaal en de inhoud van de opleidingsonderdelen. Hierdoor worden overlappingsen en dergelijke vermeden. De studenten van het werkstudententraject zijn, zo blijkt uit de gevoerde gesprekken, over het algemeen tevreden over de vormen van blended learning die ze aangeboden krijgen.

Met betrekking tot **onderwijs op maat** is de commissie van mening dat de studenten autonomie krijgen om hun eigen leerpad uit te stippelen. Dit uit zich bijvoorbeeld in de stage waar studenten een takenpakket opstellen dat aangepast is aan de stageplaats en hoe langer hoe meer verantwoordelijkheid opnemen. Bij het uitwerken van een internationale studiereis nemen studenten eveneens de touwtjes in handen. De individuele leertrajectbegeleiding van de student draagt ook bij aan zijn autonomie. In het tweede studietraject kiest de student bovendien voor een profileringstraject rond kinderen, gezinnen of management dat aansluit bij zijn interesses. In het derde studietraject verdiept een student zich verder in deze rol of kan hij zich verbreden door een ander profileringstraject te kiezen. Een derdejaarsstudent kiest verder voor zes studiepunten aan opleidingsonderdelen uit de eigen opleiding (een extra profileringstraject)

of maakt een keuze uit opleidingsonderdelen uit de onderwijsgroep Welzijn, Onderwijs en Gezondheid van de hogeschool. Bij de bachelorproef (zie verder) kan een student keuzes maken, alsook bij de evaluatievormen (zie GKW 3). In individuele gesprekken met docenten geven studenten aan welke richting ze uit willen; docenten trachten verschillende leerstijlen aan te spreken bij studenten. De commissie stelde uit de gesprekken met de studenten en alumni vast dat ze de keuzemogelijkheden binnen de opleiding waarderen.

De commissie vindt dat de opleiding de opbouw van het **stage**traject doordacht heeft aangepakt. Al van in het eerste studietraject loopt een student lintstage (één tot twee dagen per week naarmate de studietrajecten vorderen) en blokstage (lopende van vier dagen naar meerdere weken van vier dagen naarmate een student in zijn traject vordert). Stage neemt dus gradueel toe doorheen de opleiding. In hun eerste jaar lopen studenten stage in een voorschoolse of buitenschoolse kinderopvang. In het tweede jaar kan dat ook, maar een dienst voor onthaalouders, een ontmoetingsplaats of een centrum voor kinderopvang en gezinsondersteuning breiden het stage-aanbod verder uit. Het brede werkveld (kinderopvang, stageplaatsen van het tweede jaar, inloopteam, theatergezelschap voor peuters, jeugddienst ...) vormt uiteindelijk het werkterrein van de derdejaarsstudenten die stage lopen. Deze opbouw vindt de commissie logisch. De verplichting om in het eerste traject enkel stage te lopen in een voorschoolse en buitenschoolse kinderopvang en pas in het tweede traject te verbreden kan op de goedkeuring rekenen van de commissie. Een pedagogisch coach dient volgens hen immers goed op de hoogte te zijn van wat er op de werkvloer speelt. Bij elke stage maken de studenten stageopdrachten die gelinkt zijn aan de competenties van de desbetreffende periode. Ze ontwikkelen ook een project vanaf het tweede jaar dat doorheen het hele jaar loopt en waaraan de competenties en de PDCA-cyclus (Plan-Do-Check-Act) gekoppeld worden. Ook het traject voor werkstudenten werkt met lint- en blokstages die flexibel ingepland kunnen worden. Ze werken dezelfde opdrachten uit als in het basistraject. Voor hen is er de mogelijkheid om stage op hun eigen werkplek te lopen, wat ze absoluut kunnen waarderen. Elke student loopt eveneens een 'interne stage' in het derde studietraject (deze stage valt weg bij een internationale studie of stage-ervaring). De interne stage behelst een luik peer coaching waarbij trio's van studenten elkaar coachen en een luik werkbegeleiding om eerstejaarsstudenten in groep en individueel te begeleiden, bijvoorbeeld bij stage-opdrachten.

De mentoren van de stageplaatsen die met de commissie in gesprek gingen, konden bevestigen dat de contacten met de opleiding en de stagebegeleiders uit de hogeschool vlot verlopen. Deze laatste bieden voldoende ondersteuning bij mogelijke problemen op stage. De commissie vindt het positief dat de opleiding daarenboven jaarlijks twee **mentorendagen** organiseert om aan de mentoren alle mogelijke informatie mee te geven in verband met de stages en de competenties die de studenten dienen te bereiken. De mentoren zelf zijn dezelfde mening toegedaan: zij kunnen op dergelijke mentorendagen feedback geven, vragen stellen, ideeën en informatie opdoen. In academiejaar 2014–2015 werkt de opleiding samen met het expertisecentrum 'Pedagogische ondersteuning in de kinderopvang en school' om aansluitend bij een mentorendag een studienamiddag te organiseren. Het is volgens de commissie belangrijk dat de opleiding ook die mentoren die niet op de mentorendagen aanwezig kunnen zijn, duidelijk op de hoogte brengt van de verwachtingen ten aanzien van de stage.

De commissie waardeert dat de opleiding **tussentijdse stagebezoeken** organiseert die uiteindelijk leiden tot de stagebeoordeling. Ook de studenten staan positief ten opzichte van de tussentijdse stagebezoeken. Volgens hen helpt het om de stage beter te doen wanneer ze tussendoor zicht krijgen van waar ze staan in het proces. Het gaat bij stage 1, 2 en 3 steeds om twee gesprekken met student en mentor om concrete voorbeelden van de (bereikte) competenties na te gaan en de werkpunten te identificeren. In het eerste traject vult de opleiding deze aan met observaties. De studenten dienen een schriftelijke voorbereiding te maken bij de tussentijdse beoordelingen. Per studietraject krijgen de studenten een leertrajectbegeleider toegewezen die hen gedurende één jaar begeleidt in hun persoonlijke groei doorheen de stage en het portfolio. Dit doen ze door de tussentijdse stagebezoeken, individuele gesprekken met de studenten en feedback op het portfolio. De zelfsturing van de student tijdens deze contactmomenten met de leertrajectbegeleider verhoogt naarmate zijn studietraject vordert. In het portfolio verzamelen studenten hun stage-opdrachten, logboeken van stage, tussentijdse stagebegeleidingsgesprekken, persoonlijke ontwikkelingsopdrachten, leertrajectbegeleidingsgesprekken, persoonlijke uitdagingen en beroepsproducten. Alle competenties komen er zo samen, maar de dragende competenties **reflecteren en innoveren** staan er centraal. Daarrond werkte de opleiding dan ook een leerlijn uit. Volgens de gesproken studenten brengt de opleiding hen daartoe middels verschillende reflectiemodellen voldoende uitrusting bij. (Mondeling) reflecteren komt vooral tot uiting in de WANDA-sessies (Waarderende Praktijkanalyse) die een achttal keer per studietraject plaatsvinden en waarbij stage-erva-

ringen uitgewisseld en geanalyseerd worden. De methodiek van WANDA werd ontwikkeld en getest in de opleidingen Pedagogie van het jonge kind en het werkveld; de studenten, die de methodiek vaak op stage toepassen, zijn er voorstander van.

De opleiding heeft gewerkt aan een leerlijn over **onderzoeksvaardigheden** doorheen de studietrajecten, waarvan de bachelorproef in het derde studietraject het sluitstuk is. Dit bleek uit de gesprekken die de commissie voerde. De implementatie van deze leerlijn staat volgens de commissie nog in de startblokken; de commissie vindt het een noodzaak dat de opleiding hier verder werk van maakt. Samen met de eindstage en het portfolio dient de bachelorproef een duidelijk beeld te geven van de eindcompetenties van de afstuderende student. Studenten die – vooral in het werkstudententraject – instromen met al een bachelor- of masterdiploma op zak hebben reeds bewezen de onderzoeksvaardigheden onder de knie te hebben en krijgen een vrijstelling voor dit opleidingsonderdeel. De **bachelorproef** vertrekt in deze opleiding telkens vanuit een vraag van het werkveld, wat positief is aangezien de opleiding praktijkgericht is. De vertegenwoordigers van het werkveld die met de commissie in gesprek gingen bevestigden dat de stagebegeleiders van de opleiding op mentorendagen en bij stagebezoeken polsen naar mogelijke onderwerpen. Een bachelorproef kan verschillende vormen aannemen; ze kunnen een literatuurstudie zijn, een productontwikkeling of een praktijkonderzoek. Er is in begeleiding van de studenten voor hun keuze voorzien en inleidende workshops en werkcolleges over de bachelorproef zijn aangepast aan de verschillende vormen van de bachelorproef. De commissie is geen voorstander van het opsplitsen van de bachelorproef in bovenstaande drie vormen. De opleiding moet over het concept van de bachelorproef verder nadenken zodat bachelorproeven bijvoorbeeld én een literatuurstudie én een praktijkgerichte onderzoekskant bevatten en alle leerdoelen op die manier maximaal gerealiseerd kunnen worden. Door met drie oriëntaties te werken voor de bachelorproef bestaat volgens de commissie immers de kans dat bepaalde leerdoelen gereduceerd worden in één oriëntatie en andere meer naar de voorgrond gebracht worden. Bovendien vraagt de commissie aan de opleiding om te overwegen de bachelorproef mogelijks meer aansluiting te laten vinden bij stageplaatsen en stageopdrachten. Stage-opdrachten en het uitwerken van de bachelorproef zijn op dit moment immers afzonderlijke zaken; het kan volgens de commissie interessant zijn om beide zaken meer met elkaar te verbinden. De opleiding werkt aan het verder ontsluiten van de bachelorproeven op vraag van het werkveld. Dit onderschrijft de commissie. Met betrekking

tot de **begeleiding van de bachelorproef** hoorde de commissie positieve geluiden van de gesproken studentengroep. Vanuit de opleiding is een promotor eerste aanspreekpunt. Daarnaast leest en beoordeelt een tweede lezer uit het werkveld, die expertise heeft in het vakgebied van het gekozen onderwerp. Er is ook een nieuwe informatiebundel over de bachelorproef en de onderzoeksvaardigheden op komst voor de studenten.

De opleiding investeert in **internationalisering**, zo meent de commissie. Hoewel de opleiding startend mag genoemd worden, is ze bewust bezig met de verdere uitbouw van internationalisering en internationalisering@home. De internationaal gemerkte competenties (zie GKW 1) worden omgezet in het programma, waarbij de dragende competentie diversiteit eveneens tot uiting komt. Studenten kunnen kiezen voor een buitenlandse Erasmusstudie (voornamelijk bij de preferentiële partners in Denemarken of Noorwegen) of een buitenlandse stage die vaak in het Zuiden uitgewerkt wordt. Volgens de commissie is het voor de opleiding de overweging waard om verder stageplaatsen zoeken binnen bijvoorbeeld pedagogische stromingen als Reggio Emilia of de Franse 'Analyse de la pratique' waarop de WANDA-methodiek gebaseerd is. Dergelijke stageplaatsen zouden volgens de commissie een meerwaarde vormen voor de opleiding. De commissie moedigt de opleiding aan om blijvend inspanningen te leveren zodat mentoren in het buitenland de studenten op een gelijkaardige manier kunnen begeleiden en beoordelen dan in Vlaanderen het geval is. De opleiding spoort haar docenten aan om aan internationale mobiliteit te doen. Zo gingen er in het academiejaar 2013–2014 verschillende docenten naar het buitenland voor prospectie, congressen of lesopdrachten. Studenten meldde in de opleidingsonderdelen, bijvoorbeeld het opleidingsonderdeel 'Kinder- en jeugdbeleid in internationaal perspectief' naar het buitenland wordt verwezen. Daarin komen presentaties van de studenten die op buitenlandse studiereis geweest zijn aan bod. Deze twee- tot vijfdaagse studiereis, verplicht voor elke tweedejaarsstudent, identificeert de commissie als een good practice die alle ruimte aan de studenten geeft om er iets leerrijks van te maken en bij te dragen aan het ontwikkelen van hun competenties. De studenten zijn verantwoordelijk voor het plannen en volledig uitwerken van deze studiereis en zij vinden deze zelf een enorme meerwaarde binnen hun leerproces. Meer initiatieven voor internationalisering zijn uiteraard wenselijk, maar de commissie begreep dat de opleiding daaraan reeds werkt. In het academiejaar 2014–2015 werkt een aantal docenten uit de onderwijsgroep 'Welzijn, onderwijs en gezondheidszorg' (WOG) van de hogeschool aan een internationaal en Engelstalig programma van 30 studiepunten, genaamd 'Crossing Borders', over de thema's

armoede, migratie en seksualiteit. Hierdoor zullen studenten binnen de opleiding PJK opleidingsonderdelen uit dit programma mee kunnen volgen met inkomende studenten uit het buitenland.

Met betrekking tot de **materiële voorzieningen** is de commissie van mening dat de lokalen toereikend zijn om het onderwijs te verzorgen. Meestal worden studenten in kleinere groepen onderverdeeld (max. vijftiental personen). De opleiding huurt een externe ruimte als er grotere lokalen nodig zijn. Het is voor de commissie samen met de opleiding uitkijken naar de bouw van een nieuwe campus van de onderwijsgroep Welzijn, onderwijs en gezondheidszorg (WOG) die vanaf academiejaar 2016–2017 voor ongeveer 5500 studenten ter beschikking zal staan. De commissie is tevreden over de faciliteiten in de huidige mediatheek, waar studenten de nodige materialen ter beschikking hebben om in groep en individueel te kunnen werken en de nodige bronnen voor hun onderzoek te raadplegen. In de mediatheek zijn 400 items specifiek gericht op de opleiding PJK, waaronder vier tijdschriften.

De commissie komt tot de conclusie dat studenten voor **begeleiding** altijd ergens terecht kunnen. Studenten en docenten staan dan ook dicht bij elkaar en de studenten ervaren een laagdrempelig contact met hun docenten als aanspreekpunt voor allerlei vakinhoudelijke vragen en begeleiding. Daardoor verloopt de begeleiding ook vlotter: studenten signaleren het namelijk snel wanneer er iets aan de hand zou zijn. De individuele trajectbegeleiding en de gesprekken tijdens de WANDA-sessies ervaren de studenten als een positief punt. Naast vakinhoudelijke begeleiding van de opleiding, staat een studieloopbaancoördinator ter beschikking van de studenten wanneer deze een persoonlijk deeltraject zouden opnemen, wanneer ze extra lessen over studievoordigheden kunnen opnemen of wanneer er faciliteiten voor studenten met een functiebeperking nodig zijn. Een TE-learner (technology enhanced learning) ondersteunt de opleiding bij technologische zaken in de lessen en de elektronische leeromgeving. De ombudspersoon is bekend bij de studenten en houdt zich bij deze opleiding vooral bezig met stagegerelateerde zaken. Daarnaast kunnen studenten aankloppen bij de dienst studentenvoorzieningen bij psychosociale of financiële problemen. De commissie meent dat de opleiding studentgericht werkt door het maatwerk in het programma en door de voorzieningen op hen af te stemmen.

De begeleidingsmogelijkheden gelden eveneens voor de studenten uit het werktraject. Diegenen die de EVC-procedure van de Associatie hebben

doorlopen, zijn tevreden over de begeleiding die ze daarbij hebben ontvangen. Volgens de opleiding is het aantal studenten in het werkstudententraject dat instroomt met een ander bachelordiploma stijgende en blijft het aantal instromers die reeds een uitgebreide werkervaring kunnen voorleggen stabiel. De opleiding erkent zeven bacheloropleidingen en een postgraduaat waarvoor een lijst met vrijstellingen is opgesteld. De commissie keek het **doorstroomrendement** van de opleiding in en zag daarbij geen sterk afwijkende cijfers van het Vlaamse gemiddelde. Bovendien is het nog moeilijk de cijfers juist te interpreteren aangezien de opleiding nog maar vier jaar bestaat en cijfers vaak enkel betrekking hebben op een deel van de studenten, nog geen afgestudeerden meerekenen en daardoor een vertekend beeld geven. Het studierendement van de opleiding aan de Karel de Grote-Hogeschool ligt volgens de DHO-cijfers rond 67% en is daarmee iets lager dan het gemiddelde studierendement (73,5%) van de andere Vlaamse PJK-opleidingen. Volgens de eigen cijfers van de opleiding ligt het studierendement (het aantal behaalde studiepunten t.o.v. het aantal opgenomen studiepunten) voor de afgestudeerden rond 90%. Dropout gebeurt dan ook voornamelijk in het eerste jaar van de opleiding. De commissie vraagt de opleiding studierendement op te volgen.

De commissie ontmoette tijdens het visitatiebezoek een enthousiast **team van docenten en medewerkers**. De jonge, gedreven en gemotiveerde staf is er dankzij haar gedrevenheid in geslaagd om de opleiding te brengen tot wat ze vandaag is. Positief vindt de commissie het kerncompetentieoverleg per kwartaal en het werken in duo's bij de opleidingsonderdelen. Daarnaast is er een maandelijkse opleidingsraad waarin het hele docententeam zetelt. Het is van groot belang om met elkaar in overleg te blijven gaan. De commissie meent dat het docententeam voldoende professionele en academische achtergrond bezit. Van de 17 docenten (11,3 VTE voor de opleiding) hebben er drie een bachelordiploma, tien een masterdiploma en vier een doctoraatsdiploma. Volgens de commissie is het een meerwaarde dat sommige docenten hun job op de hogeschool combineren met een job in het werkveld. Dit komt de professionele gerichtheid van de opleiding ten goede. De genderverdeling van de docenten volgt die van de studentenpopulatie: een meerderheid aan vrouwen. Er is een functioneringscyclus aanwezig, wat de commissie onderschrijft.

De commissie waardeert de aandacht die de opleiding schenkt aan **professionalisering** van haar medewerkers. Er is voldoende ruimte voor de professionaliseringsnoden van individuele medewerkers als voor het team, en dit zowel binnen als buiten de hogeschool. Zo vermeldden de docenten op-

leidingen rond video-interactiebegeleiding, inspirerend coachen, kwalitatief onderzoek, en dergelijke. De commissie wil de opleiding nog aanraden te investeren in een (team)opleiding rond toetsen en de kwaliteit ervan (zie ook GKW 3), daar de commissie toetsbekwaamheid als erg belangrijk acht. Positief is de teamdag voor de docenten samen met de docenten van de andere twee Vlaamse opleidingen Pedagogie van het jonge kind. Volgens de commissie kan de verdere uitbouw van het expertisecentrum waarin de opleiding actief is eveneens bijdragen aan de verdere professionalisering van het team. De commissie moedigt dit expertisecentrum, met als tweezijdige taak dienstverlening en het uitvoeren van onderzoek, dan ook verder aan. Zo kunnen docenten verder intekenen op onderzoek, de vernieuwingen opzoeken en terugbrengen naar de opleiding. Volgens de commissie slaagt het docententeam daar op dit moment al in.

De lesopdrachten, het onderzoek, de professionaliseringsmogelijkheden, de student-docentratio van 20:1 en de verschillende rollen van elke docent (lesgever, stagebegeleider, bachelorproefbegeleider, ondersteunende functies, studentenbegeleiding, ...) zorgen ervoor dat de **werkdruk** hoog is. Hieraan moet de opleiding volgens de commissie blijvend aandacht schenken. Er is wel een prestatieregelingsmodel dat vertrekt vanuit de contacturen. De docenten koesteren hun gedrevenheid, maar zijn er zich van bewust dat hun enthousiasme ook een valkuil met zich mee kan brengen. De commissie vernam dat de opleiding onderbegroot is gebleken naar aanleiding van een groter project van de hogeschool over de prestatieregelingen. Er loopt op dit moment een proces in de hele onderwijsgroep om na te gaan hoe de opleiding PJK correcter kan worden begroot. De commissie benadrukt dat de werkdruk en de onderbegroting zeker moeten worden aangepakt.

De commissie vindt het positief dat het **kwaliteitszorgbeleid** van de opleiding uitgaat van co-creatie, in die zin dat het standpunt van alle participanten, zowel studenten, het werkveld als personeel meegenomen wordt. Studenten die met de commissie praatten, konden het begrip co-creatie ook in die zin benoemen en omschrijven. Het kwaliteitszorgsysteem is dat van de hogeschool en gebaseerd op de PDCA-cirkel (Plan-Do-Check-Act). Op dit moment werkt de opleiding aan een meerjarenplan om de pas vernieuwde hogeschoolbrede strategie te realiseren. Het is volgens haar een evenwichtsoefening om bij de dragen aan de strategische doelen van de hogeschool en toch de eigen accenten van de opleiding waar te maken. De commissie spoort de opleiding aan om verder te gaan met het uitwerken van het meerjarenplan. De commissie stelde vast dat de opleiding gevolg heeft gegeven aan de aanbevelingen die de commissie

van de Toets Nieuwe Opleiding heeft geformuleerd. Daarnaast heeft de opleiding een cultuur gecreëerd waarin de stakeholders zich gehoord voelen, zo merkte de commissie. De opleiding kon voorbeelden aanbrengen van zaken die zij reeds wijzigde naar aanleiding van opmerkingen van studenten en werkveld, wat de commissie waardeert. De opleiding bevraagt haar personeel; daaruit is gebleken dat het welbevinden van de personeelsleden binnen de opleiding PJK hoger ligt dan het gemiddelde van de ganze hogeschool. Studenten hebben de mogelijkheid om in focusgesprekken zaken aan te brengen en evalueren elke drie jaar de opleidingsonderdelen via de 'competentiegroeimeter', waarin ze hun groei op vlak van competenties eveneens inschatten en waarin ook docenten hun doelen en verwachtingen aangeven. Dat dit leidt tot verbeteracties, zeker als het gaat over verbeteracties op korte termijn, stelde de commissie vast. Ook het werkveld kan in de opleidingsadviesraad en bij contacten met betrekking tot de stagebegeleiding verbeteracties voorstellen. Er is volgens hen onmiddellijk openheid om zaken uit te klaren en nieuwe afspraken te maken. De opleiding is recent opgestart, de eerste alumni zijn pas afgestudeerd en daarom heeft de commissie nog geen zicht op hoe de resultaten van de alumni-enquête meegenomen worden in het langetermijnsverbetertraject van de opleiding. Zij heeft er echter vertrouwen in dat de opleiding ook het perspectief van de alumni zal meenemen in haar kwaliteitsbeleid.

De commissie heeft aan deze generieke kwaliteitswaarborg de score 'voldoende' toegekend en dit zowel voor het basistraject als voor de variant (traject voor werkstudenten). De commissie meent dat de opleiding de basiskwaliteit kan garanderen door de opbouw van het programma (thematisch per periode) en het uitwerken van de leerlijnen per leerresultaat. Het geheel biedt structuur voor het leerproces van de studenten. De commissie kan zich eveneens vinden in het onderwijsconcept van de opleiding en het inzetten van verschillende activerende werkvormen die aansluiten bij de leerresultaten. Bovendien is het concept van het stagetraject en de begeleiding ervan globaal gezien in orde. Er wordt veel aandacht besteed aan de begeleidingsmogelijkheden voor studenten. De commissie stelde vast dat het personeel capabel en gemotiveerd is en dat er ruimte is voor professionalisering. De opleiding werkt eveneens aan kwaliteitszorg. De betrokkenen voelen zich gehoord. De opleiding dient evenwel aandacht te schenken aan de balans tussen theorie en praktijk, maar vooral aan het uitwerken van de leerlijn rond onderzoeksvaardigheden en het concept van de bachelorproef. Dit moet leiden tot een sterkere en meer expliciete zichtbaarheid van niveau zes

van de Vlaamse Kwalificatiestructuur. Ook de werkdruk van het personeel is een aandachtspunt.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 - Gerealiseerde eindniveau

De commissie beoordeelt het gerealiseerde eindniveau van de Bachelor in de pedagogie van het jonge kind als voldoende (basistraject en traject voor werkstudenten).

De commissie hecht veel belang aan het **toetsbeleid** van de opleiding en de toetsbekwaamheid van de docenten. Zij heeft vastgesteld dat de opleiding een toetsbeleid heeft vooropgesteld dat gebaseerd is op de visietekst van de hogeschool over toetsing, en dat de kwaliteitspiramide van eigentijds toetsen van Joosten-ten Brinke, Sluijsmans en Peeters (2012) vooropstelt. In deze vijfjarige piramide komen, van boven naar beneden, begrippen voor als toetsbeleid, toetsprogramma, toetsen, toetsorganisatie en -communicatie en toetsbekwaamheid. Voor haar toetsbeleid gaat de opleiding uit van enkele basisprincipes: (a) de toetsvorm sluit aan bij de leerdoelen van een opleidingsonderdeel, (b) de opleiding toetst grote gehelen, (c) een student heeft keuze tussen twee toetsvormen waar mogelijk, (d) focus op het afleveren van één groot beroepsproduct per periode en (e) eenvormigheid. Het toetsbeleid wordt geconcretiseerd in een toetsprogramma met toetsen die valide, betrouwbare en transparant achten te zijn. De commissie heeft de toetsmatrix van de opleiding ingekeken. Dit document geeft per opleidingsonderdeel aan welke competenties er getoetst worden en met welke evaluatievorm dit best gebeurt. De commissie zag een brede waaier aan toetsvormen zoals mondelinge en schriftelijke examens, openboekexamens, casustoetsen, take home-examens, verslagen, presentaties, beroepsproducten, en dergelijke meer. Met deze variatie wil de opleiding aansluiten bij de verschillende leerstijlen en -strategieën van studenten. Daarbij aansluitend hebben studenten bij veel opleidingsonderdelen de keuze tussen twee toetsvormen, zoals bijvoorbeeld een mondeling of een schriftelijk examen. Dit geldt zowel voor het basistraject als het traject voor werkstudenten. Na navraag bij de betrokkenen (studenten en docenten) blijkt dat iedereen deze keuze van toetsvormen als positief ervaart. De spreiding van de examens (na iedere periode van een zevental weken) vinden de studenten eveneens geen probleem; integendeel, het vergroot de studeerbaarheid voor hen. De commissie vraagt de opleiding toch om enige voorzichtigheid te hanteren met de veelheid aan toetsing (zowel in aantal toetsvormen als het aantal

momenten van toetsing). De opleiding dient er aandacht voor te hebben dat de balans niet teveel naar de éne richting doorslaat, de werkdruk van de docenten hierbij eveneens in gedachten houdende.

De commissie vindt het positief dat toetsen, net als de opleidingsonderdelen, in duo's opgesteld worden, rekening houdende met de vooropgestelde leerdoelen van de opleidingsonderdelen. Bij grote verschillen in resultaten of bij een laag slaagpercentage voor een toets, wordt dit besproken met het opleidingshoofd en indien nodig actie ondernomen. Volgens de opleiding gaat zij dit academiejaar (2014–2015) tijdens het kerncompetentieoverleg dieper in op de toetsen. Zoals in GKW 2 vermeld, zou de commissie het een meerwaarde vinden mocht de opleiding blijven investeren in professionalisering van het docententeam met betrekking tot toetsing en evaluatie. De commissie had er verder nog geen zicht op hoe de opleiding garandeert dat examens die bedoeld zijn parallel te zijn dat ook daadwerkelijk zijn. Met andere woorden, de opleiding moet verduidelijken hoe zij ervoor zorgt dat het niveau van een mondeling examen en een schriftelijk examen even hoog ligt indien een student slechts één van de twee examenvormen kiest.

De docenten hebben voor de mondelinge en schriftelijke examens een antwoordsleutel ter beschikking. Met betrekking tot **transparantie van de evaluatiecriteria** hoorde de commissie positieve geluiden van de studenten en de alumni. Volgens hen omschrijft de opleiding duidelijk wat ze verwacht van een student om een bepaald punt te halen. Dat is duidelijk uit de ECTS-fiches, oefenvragen bij een multiple choice examen of een voorbeeldcasustoets. Verder worden er bijvoorbeeld vóór het afwerken van het beroepsproduct evaluatiefiches/criterialijsten ter beschikking gesteld. Ook voor de beoordeling van het portfolio zijn criterialijsten voorhanden. De commissie stelt wel dat de inhoud van de criterialijsten duidelijker het niveau zes van de Vlaamse Kwalificatiestructuur zouden mogen weerspiegelen.

Dit geldt eveneens voor de criterialijsten die van toepassing zijn op de evaluatie van de bachelorproef en de stage: ook daarin mag VKS6 duidelijker naar voren komen. De **beoordeling van de stage** gebeurt zowel formatief als summatief. In het begin van het stagetraject spreken student, zijn leertrajectbegeleider en de stagementor af om de stage-doelen te verduidelijken. In het eerste en tweede studietraject komt de leertrajectbegeleider jaarlijks nog twee keer op tussentijds stagebezoek, in het derde studietraject één keer. Een andere leertrajectbegeleider kan

langskomen om de objectiviteit van de beoordeling te vergroten. In het eerste studietraject zijn deze tussentijdse bezoeken eerder observaties. Vanaf het tweede studietraject gaat men in gezamenlijk overleg (begeleider, student en mentor) na hoever de studenten gevorderd zijn in elke opleidingscompetentie. De opleiding stelt elke competentie voor als een tijdlijn en bij de eindevaluatie dienen de studenten op dat continuüm ook het einde te hebben bereikt: de competentie is dan verworven. Bij de eindevaluatie vraagt de leertrajectbegeleider een oordeel aan de mentor. Dit neemt hij of zij dan mee in een vergadering met het hele docententeam om het eindcijfer vast te leggen. Ook syntheseverslagen, het portfolio en de stage-opdrachten tellen mee voor het eindresultaat van de stage. De commissie vraagt de opleiding na te denken over het aandeel van de mentor in de eindbeoordeling in het algemeen en de communicatie daarover. De stagementor lijkt een groot aandeel te hebben bij het vaststellen van het richtcijfer. Dat de opleiding de eindverantwoordelijkheid draagt voor de beoordeling, kan de commissie begrijpen. Het komt voor dat het oordeel van de mentor en het uiteindelijke stagecijfer erg afwijkend zijn. Waarom dat gebeurt, is voor sommige stagementoren, waarmee de commissie gesproken heeft, onduidelijk. Er kan daarover dus beter gecommuniceerd worden. Bovendien vindt de commissie, zoals eerder vermeld, de beoordelingscriteria van de stage vrij algemeen geformuleerd, waardoor de interpretatie van de beoordeling van de mentor en de stagebegeleider kunnen verschillen. De commissie vraagt zich eveneens af of de mentoren toegerust zijn om een oordeel te kunnen geven op niveau zes van de Vlaamse Kwalificatiestructuur wanneer dit niet expliciet in de beoordelingscriteria is verwerkt. Een concretisering van de beoordelingscriteria is een werkpunt.

De opleiding beoordeelt de **bachelorproef** eveneens aan de hand van vooraf vastgelegde criterialijsten. De studenten vinden de beoordelingscriteria duidelijk. Net zoals bij stage is het concretiseren van de criteria en het explicieter maken van niveau zes hierin een aandachtspunt. Het zijn de promotor en een tweede lezer uit het werkveld die de beoordeling van de bachelorproef verzorgen. Daarvoor gebruiken zij dezelfde criterialijst. De tweede lezer krijgt begeleidende info mee zodat hij alle informatie heeft alvorens tot een beoordeling over te gaan. Uit de gesprekken vernam de commissie dat de promotor (uit de opleiding) en de tweede lezer tot nog toe niet fysiek samen deze beoordeling hadden uitgevoerd. Er was wel telefonisch contact indien scores te ver uit elkaar zouden liggen. Aangezien het als een gemis werd ervaren, besloot de opleiding om vanaf dit academiejaar de promotor en de tweede lezer wel samen te brengen. De commissie kan zich vinden in deze keuze. Tot vorig jaar stelden enkel

studenten die de ontwikkeling van een product gekozen hadden als bachelorproef hun product mondeling voor. Vanaf academiejaar 2014–2015 zullen alle studenten hun bachelorproef mondeling verdedigen. Ze krijgen daarbij drie vragen die op voorhand door de promotor en de tweede lezer zijn opgesteld.

De commissie heeft enkele bachelorproeven ingekeken en is van mening dat de kwaliteit ervan wisselend is. Sommige werken zijn aan de maat maar bij andere komen de onderzoeksvaardigheden van de studenten te weinig aan bod en is het niveau zes van de Vlaamse Kwalificatiestructuur niet duidelijk. Volgens de opleiding zijn er na de eerste afgewerkte reeks bachelorproeven al een aantal verbeteracties geweest, zoals met betrekking tot de begeleiding van de keuze van bachelorproeven, het verhogen van de onderzoeksvaardigheden en de hierbovenvermelde aanpassingen voor het beoordelen ervan. Zoals de commissie eerder in GKW 2 heeft aangegeven, moet de opleiding het concept van de bachelorproef herbekijken. Hierdoor kan het niveau van de bachelorproeven volgens de commissie verhoogd worden.

Uit de gevoerde gesprekken is gebleken dat de opleiding er op vraag van het werkveld is gekomen. De verbreding die er is gekomen (zie GKW 1), heeft als doel gehad om de perspectieven van de afgestudeerden op de **arbeidsmarkt** te verruimen. De afgestudeerden vormen als pedagogisch coach een brugfunctie en die meerwaarde werd door het werkveld meermaals benadrukt. Volgens hen zijn de afgestudeerden een 'missing link' die zeker een aantal dingen in beweging kunnen zetten rond bijvoorbeeld ouder- en kindparticipatie. Ook de afgestudeerden zien de meerwaarde van hun kennis en kunnen op de arbeidsmarkt in. Zij voelen zich door de opleiding voldoende voorbereid op hun werk. Volgens de commissie worden de studenten bij de profilering Management (zie GKW 2) voldoende voorbereid om een eigen, kleine kinderopvang te starten mochten ze dat willen. De commissie merkte dat vele afgestudeerden in de huidige constellatie toch vooral in het domein van de kinderopvang terechtkomen, en soms niet op het beoogde niveau. De commissie kan begrijpen dat dit voornamelijk te maken heeft met externe factoren en de financiële omkadering die op dit moment niet al te gunstig is. Organisaties of kinderopvangplaatsen willen deze studenten aanwerven, maar hebben daar in de meeste gevallen het budget niet voor. De commissie benadrukt daarom het belang van blijvend de opleiding in de kijker te zetten en het potentiële werkveld te overtuigen van de waarde van deze afgestudeerden op de arbeidsmarkt, gezien de nieuwigheid die de opleiding is.

In het begin van de opleiding in 2011–2012 startten 87 studenten deze opleiding. 37 daarvan behaalden in 2013–2014 hun diploma. In het academiejaar 2014–2015 zullen ook de eerste studenten uit het werkstudententraject hun diploma behalen. De cijfers van DHO zijn nog moeilijk te interpreteren aangezien de opleiding nog niet lang bestaat en de opleiding haar eerste afgestudeerden recent pas heeft afgeleverd. Hierdoor is vergelijking moeilijk. Bij de commissie zijn in de cijfers die de opleiding aanbracht echter geen grote afwijkingen opgevallen. Het eerste studietraject heeft de hoogste drop-outcijfers. Meestal zijn persoonlijke omstandigheden, verkeerde verwachtingen of de combinatie met werk of gezin de redenen om de opleiding stop te zetten. De opleiding ziet het snelle contact via stage met verschillende aspecten van het werkveld als mogelijke reden voor studenten om in het eerste jaar een punt achter de opleiding te zetten en iets anders te kiezen.

In de opleiding stromen studenten met verschillende vooropleidingen door, zowel algemeen secundair onderwijs (ASO), beroepssecundair onderwijs (BSO), (technisch secundair onderwijs (TSO) en kunstonderwijs (KSO). De opleiding houdt de rendementscijfers voor studenten met al deze vooropleidingen bij. Studenten uit het ASO doen het qua **rendement** in het eerste studietraject beter dan de andere studenten, maar vanaf het tweede studietraject is er nauwelijks verschil met studenten uit het TSO. In het traject voor werkstudenten is er over het algemeen weinig verschil tussen ASO- en TSO-studenten. BSO-studenten in het basistraject hebben een beduidend lager studierendement dan de andere groepen. In het geval van het werkstudententraject zijn de groepen studenten met een vooropleiding uit BSO of KSO te klein om er relevante uitspraken over te doen.

De commissie heeft de score ‘voldoende’ toegekend aan deze generieke kwaliteitswaarborg voor het basistraject en de variant omdat zij veel belang hecht aan het toetsbeleid. De opleiding heeft een toetsbeleid en -visie en een toetsprogramma dat daarop is afgestemd en waaraan ze steeds verder werkt. Het zichtbaar zijn van niveau zes van de Vlaamse Kwalificatiestructuur in alle toetsen en werkstukken is evenwel een werkpunt, in het bijzonder wat betreft de evaluatiecriteria van de stage en de bachelorproef. De commissie ziet als belangrijkste prioriteit dat de opleiding aandacht dient te schenken aan het verhogen van het niveau van alle bachelorproeven tot niveau zes van de Vlaamse Kwalificatiestructuur. Het nog niet volledig op punt staan van de leerlijn rond onderzoeksvaardigheden (zie GKW 2) wordt immers in de kwaliteit

van de bachelorproeven weerspiegeld. Die kwaliteit vond de commissie wisselend. Sommige werken vertonen geen duidelijk afgebakende onderzoeksvraag en/of de onderzoeksvaardigheden van de studenten komen te weinig aan bod. De commissie is verder van mening is dat de studenten de praktijk-, reflectie- en coachingsvaardigheden onder de knie hebben. Het werkveld vertoont tevredenheid over de afgestudeerden.

Integraal eindoordeel van de commissie

Basistraject

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	V
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	V
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	V

Traject voor werkstudenten

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	V
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	V
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	V

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als voldoende wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als voldoende en generieke kwaliteitswaarborg 3 als voldoende, is het eindoordeel van de opleiding Pedagogie van het jonge kind van de Karel de Grote-Hogeschool, zowel het basistraject als het traject voor werkstudenten, conform de beslisregels, voldoende.

Samenvatting van de aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau

- Meer werk maken van internationale benchmarking met betrekking tot de opleidingsspecifieke leerresultaten.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces

- Continueer de afstemming over de competenties en de leerlijnen in het programma.
- De studielast blijven bewaken.
- Waken over een evenwichtige verdeling van theorie en praktijk in de opleiding.
- Overwegen om studenten enkele bron- of handboeken te laten aankopen.
- Het concept van de bachelorproef heroverwegen en de mogelijkheid onderzoeken om de bachelorproef meer aansluiting te laten vinden bij stageplaatsen en -opdrachten.
- Erover waken dat mentoren in het buitenland de studenten op stage goed kunnen begeleiden en beoordelen.
- De doorstroom- en rendementcijfers van de studenten blijven opvolgen.
- Investeren in teamprofessionalisering rond toetsing.
- Verder inspanningen blijven leveren voor de uitbouw van het expertisecentrum.
- Maatregelen uitwerken om de werkdruk onder controle te houden.
- Het meerjarenplan verder uitwerken.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau

- Aandachtig zijn voor het evalueren op niveau zes van de Vlaamse Kwalificatiestructuur door mentoren.
- Ervoor zorgen dat de keuze van toetsvormen en de spreiding van toetsmomenten niet te belastend is in het kader van de werkdruk van het personeel.
- Garanderen dat het niveau van mondelinge en schriftelijke toetsen evenwaardig is.
- De criterialijsten van portfolio, stage en bachelorproef concretiseren en daarin het niveau zes van de Vlaamse Kwalificatiestructuur duidelijker concretiseren.
- Nadenken over het aandeel van de stagementor in de beoordeling van de stage en de communicatie daarover.
- Blijven werken aan een verhoging van de tewerkstellingskansen van de afgestudeerden.

Naar aanleiding van de terugmelding van het opleidingsrapport heeft de opleiding aangegeven welke verbeteracties recent zijn uitgevoerd. De commissie heeft met genoeg kennis genomen van de verbeteracties die sinds het bezoek al zijn ondernomen, acties die ze als positief beschouwt.

BIJLAGE

Personalialia van de leden
van de visitatiecommissie

Carla Nelissen

Carla Nelissen studeerde psychologie aan de Vrije Universiteit Brussel waar ze in 1984 haar doctoraat behaalde. Zij was tot 2000 aan de VUB werkzaam als onderwijskundige, meer bepaald als coördinator onderwijsprofessionalisering en kwaliteitszorg. Van 1990 tot 2000 was zij coördinator kwaliteitszorg en institutioneel coördinator voor de onderwijsvisitaties. Sinds 2000 was zij aan de toenmalige XIOS hogeschool Limburg diensthoofd onderwijs en verantwoordelijk voor onderwijsontwikkeling, onderwijs- en studentenadministratie, internationalisering, docentenprofessionalisering, diversiteit en gelijke kansen en kwaliteitszorg. Zij zetelde in de redactie van het tijdschrift 'Onderzoek van onderwijs' en was eveneens o.m. redactielid van de 'Hoger Onderwijs Reeks'. Sinds 2012 is zij gepensioneerd. Zij was als onderwijskundige reeds betrokken bij meerdere visitaties in Vlaanderen. Op dit moment zetelt zij in de commissie Hoger Onderwijs die onder andere een oordeel zal uitbrengen over verschillende HBO5-opleidingen in Vlaanderen.

Corrie Priems

Corrie Priems is kleuterleidster van opleiding (Tilburg, 1981). In 1995 volgde ze aan de Katholieke Universiteit Nijmegen eveneens een opleiding Onderwijskunde. Ze startte haar carrière als kleuterleidster op verschillende scholen om vervolgens van 1985 tot 1999 de functie van directeur van een basisschool op te nemen. Vanaf 1996 tot 1999 combineerde ze het directeurschap met een lesopdracht bij de PABO-opleiding in Tilburg. Daarna was ze negen jaar senior advisor/teamleider bij SOM Onderwijsadviseurs in Tilburg. Vanaf 2008 is ze werkzaam bij de Fontys Hogeschool te 's Hertogenbosch waar ze tot op heden aangesteld is als opleidingscoördinator/teammanager van de HBO-opleiding Pedagogisch Management Kinderopvang. Ze neemt daarnaast verschillende bestuursfuncties waar in vrijwilligersorganisaties of stichtingen; zo is ze onder andere lid van de Raad van Toezicht van een stichting van scholen voor het basisonderwijs en van een kinderopvangorganisatie.

Sigrid Van Sever

Sigrid Van Sever is afgestudeerd in het graduaat Orthopedagogie aan de toenmalige campus KIPSHO (Katholiek Instituut voor Pedagogisch en Sociaal Hoger Onderwijs) van de Katholieke Hogeschool Limburg. Van 1997 tot 2003 was zij begeleidster in de bijzondere jeugdzorg bij vzw De Plan-aid. Van 2003 tot 2006 was ze werkzaam als zorgcoördinator in het basisonderwijs van drie Brusselse scholen. Ze was van 2004 tot 2008 coördinator in de Buitenschoolse Kinderopvang Kortenberg. Daarna werkte zij als project-

medewerker bij KOM-IN, Kind en Preventie rond opvoedingsondersteuning voor ouders en hun kinderen van 0 tot 3 jaar. Sinds 2009 is zij regiocoördinator bij Felies vzw. Haar voornaamste taken zijn het ondersteunen en coachen van regionaal verantwoordelijken in de gezinsopvang/groepsopvang, van coördinatoren buitenschoolse opvang en van pedagogische ondersteuners van zelfstandigen. Ook organiseert zij onder andere vorming, start ze nieuwe projecten op en volgt ze werkgroepen binnen Kind & Gezin op.

Tina Schuermans

Tina Schuermans studeerde in 2015 af als Bachelor in het sociaal werk (optie Sociaal Cultureel Werk) aan de Sociale School Heverlee van de Katholieke Hogeschool Leuven. Hiervoor volgde zij ook de opleiding tot academische bachelor in de politieke en sociale wetenschappen. Haar stages liep zij in de Commissie Jeugdbeleid Chirojeugd Vlaanderen vzw en De Ambrassade, een Brusselse vzw die zich inzet voor de jeugd, het jeugdbeleid, het jeugdwerk en jeugdinformatie. In haar vrije tijd zet Tina zich in als (groeps)leidster bij een chirojeugdbeweging. Zij was er ook financieel verantwoordelijke (2012–2014).

